

सत्संग शिरोमणि

सत्संग शिरोमणि
सत्संग शिरोमणि
सत्संग शिरोमणि

परमपूज्य महाराज
श्री १०८ स्वामीजी महाराज
श्री १०८ स्वामीजी महाराज

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૪૩૪ વર્ગાંક

પુસ્તકનું નામ ૨૧ ભાગી શિશુ મણી

વિષય ૬૪૫૨:૩ ૩૫૨

सह. श्री मुक्तानंद स्वामी कृत

सत्संग शिरोमणि.

संपादक अनं प्रकाशक,

माधवदास दलसुखराम कोठारी

रायपुर, बडली पोला-अमदावाद.

निकम संवत् १८७८

सन १८२२.

आवृत्ति १ वी

प्रत ५००

मूल्य ०-१०-०

भी मोडर्न प्रिन्टिंग प्रेसभा महेता शान्तिप्रसाद प्रभाशंकरे आभ्युं,
पांचकुवा-अमदावाद.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ

શ્રી જીની પ્રસાદીના પત્રો

કી. માત્ર રૂ ૧-૮-૦

સંતો તથા હરિજનોનાં કિતમ અભિપ્રાયો

મળવાનું ઠેકાણું

માધવલાલ દલસુખરામ કોઠારી

રાયપુર વડની પેળ-અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

શ્રી કલ્પ સંપ્રદાયના દેવિઓમાં મુક્તાનંદ સ્વામીનું નામ અગ્રગણ્ય લેખારો. તેમની લેખિનીથી લખાયેલા પ્રથમ ગ્રંથો હિંદી ભાષામાં અને દોહા ચોપાઇઓમાં છે. ‘સત્સંગ શિરોમણી’ ગ્રંથ તેમણે વિક્રમ સંવત ૧૭૪૦ ના આપાદ માસની ચોથ ને સોમવારના રોજ પૂર્ણ કર્યો હતો જ્યારે ‘સંપ્રદાય પ્રબોધ’ વિક્રમ સંવત ૧૭૪૩ ના પોષ વદ ૨ ને શુક્રવારે પૂર્ણ કર્યો છે. બન્નેની ભાષા હિંદી છે. પરંતુ ‘સત્સંગ શિરોમણી’ની ભાષા સરળ અને તુલસીકૃત રામાયણને મળતી વધારે છે તથા કર્ણને પ્રિય છે. ગ્રંથસમાપ્તિના અંતે ગ્રંથશ્રવણનું માહાત્મ્ય તથા સ્થળ વગેરેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ છે.

આ પુસ્તકની શરૂઆત કર્યા પછી કિમરીઆવાળા રા. રા. શીવલાલ જોડારામ મીસ્ત્રી તરફથી સાહિત્યના કિત્તેજન બદલ રૂ. ૧૦૧) ની રકમ મોકલી આપવામાં આવી છે તેથી અત્રે તેમનો આભાર માનું છું. જે વખતે છાપખાનામાં બીજો ચડી ગયાં હતા એવા અણિના પ્રસંગે એ રકમ આવ્યાથી મને ધણીજ કત્તાહ થયો હતો. એ સંખી ગૃહસ્થનો અત્રે આભાર માનવા કેમ સુકું ?

‘સત્સંગ શિરોમણી’ની જુદી જુદી બે પ્રતો મારી પાસે છે તેમાં પાઈરેર ઘણો છે. એક પ્રતમાં તો પ્રાયશ્ચિત્તના સબંધમાં ૧૬ લીટીઓ બીજુલ છે જ નહીં. તે લીટીઓ પાને ૭૮ તથા ૭૯ મે આપી છે, તથા અધ્યાય ૧૩ માં પાને ૪૫ મે ૨૮ મી લીટીના પછી રહી ગયેલી નીચેની લીટીઓ પાછળથી જણાવ્યા આવ્યાથી તે આ પૃષ્ઠની પાછળ આપી છે.

અંતમાં પરમ કૃપાળુ શ્રી પુરૂષોત્તમ નારાયણની કૃપાથી આ પુસ્તક વાચકવૃંદના હસ્તકમલમાં મુકી શકાયું તે બદલ તે વિજયવરતો કંપકાર સ્મરિતે વિરમું છું.

માધવલાલ હલમુખરામ કોઠારી.

(પાને ૪૫ મેં ૨૮ માં લીટી પછીથી વાંચવાની કરીએ.)

- ચોપાદ—ધર્મકો સર્ગ કહ્યો સુખદાદ, અધર્મ સર્ગ સો દેહું બતાદ; ૩૧
અધર્મકે ધર મિથ્યા-રાંની, માયા દંભ પ્રજા દુખદાંની.
નિરતિ અપ્રજા લાયો ધર દોષ, ભગિનિ બ્રાત ભએ દંપતિ સોદ; ૩૨
નનકિ પ્રજા લોભ શક્તાદ, સજ્જલિ અમંગલ અતિ દુખદાદ.
હિંસા ક્રોધ પ્રજા તેહિ જાંતો, કલિ દુરકિત તેહી પ્રજા પ્રમાનો; ૩૩
કલિ દુરકિત મહી અપત્ય કિપજાએ, ભય અર મૃત્યુ દુખદ જગ ગાએ.
ભયમૃત્યુકિ પ્રજા કડોગ, નરકયાતના જમપુર ધોરા; ૩૪
અધર્મ સર્ગ કહ્યો દુખદાતા, અખ કહા જુનન ચડત તુમ તાતા.
સુનિ પ્રભુ વચન વિવેક જુત, દ્વિજ પ્રભુ પદશિર નાય; ૩૫
જોરિ પાનિ અતિ વિનય જુત, પ્રશ્ન કરત મુદ પાય.
સોરઠા—ધર્મકો જોહિ કર વાસ, અધર્મ જોહિ કર બસત નિત; ૩૬
કહો બિન બિન કરિ તાસ, ગુન લછન અનુક્રમ સહિત.

હતિશ્રી સરસંગિ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિવિરચિતે

શ્રી નારાયણ મુનિ મુકુંદ સંવાદે ધર્મ અધર્મ

સર્ગ વર્ણન નામા ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ

અધ્યાય ૧૪ મો.

- ચોપાદ—મુની બહુવચન સજ્જલિ સુખદાંની, શ્રી પુરુષોત્તમ જોલેકે આંની; ૧
જખ સતસંગ કરત બુદ્ધિવંતા, દેવ મુની સમ જાંનત સંતા.
યું મુનિવરકે આહત ગુન જખહી, તોહ કર ધર્મ બસત નિત તખહી; ૨
સત સંગતિ સદ્બ્રંથ હે જોહી, પ્રાન સમાન લગત પ્રિય તેહી.
સદ્બ્રંથનમે મુખ્ય હે જોહ. તિનકે નામ મુનાકે તોદ; ૩
પ્રથમ શ્રી ભગવદ્ ગીતા જાંતો, શ્રીમદ્ ભાગવત દ્વિતિય પ્રમાંતો.
વાસુદેવ મહાતમ હે જોહા, વિષ્ણુ સદસ્ર નામ પુનિ તેહા; ૪
ધન આદીક જો અધિક સુખકારી, અન્ય સદ્બ્રંથ સો તોહ અનુનારી.
ધન બ્રંથનમે કરત જો પ્રીતી, યરની મુનાકે તાસ ગુન રીતી; ૫
અતિ નિર્મલ મન અમય કિદારા, જ્ઞાન જોગ સ્થિત પ્રભુપદ પ્યારા.
દોહા—જરા દાન દમ આરજવ, તપ સદ્બ્રંથ પ્રસંગ; ૬
અધિક અહિંસા સત્યપર, ક્રોધ રહિત શુભ અંગ.

સદ્. મુક્તાનંદ સ્વામિનું જીવનચરિત્ર.

શ્રી ઉદ્ધવ સંપ્રદાયમાં શ્રી નારદ મુનિનો અવતાર મનાતા આ મહાન તપસ્વી, વિદ્વાન અને વૈરાગ્યમૂર્તિના જીવન ચરિત્ર સંખ્યે પ્રમાણરૂપ માહિતી ઓછી છે. વડતાલ દેશના આચાર્ય શ્રી ત્રવડારીલાલજીએ શ્રી હરિલાલામૃત ગ્રંથમાં તેઓનાં જન્મસ્થાન તથા માતાપિતા સંબંધ જે હકીકત જણાવેલી છે તે કરતા તેમના માતાપિતા સંબંધી બીજી આખ્યાયિકાઓ પણ સંપ્રદાયમાં ચાલુ છે. તેમનો જન્મ વિક્રમ સંવતના અઠારમાં સદાના પહેલાં દશકામાં થયેલો એ વાત નક્કી છે. આસપાસની હકીકત કિપલખ્ય થાય તેમ નથી કારણકે શ્રીજીના સમયના બીજા સત્તા કરતાં મુક્તાનંદ સ્વામી પહેલાંજ આવેલા હતા. હરિલીલામૃત ગ્રંથ પ્રમાણે દરિનો જન્મ અમરેલી (કાશિયાવાડ) ગામમાં થયેલો. પિતાનું નામ આણંદરામ અને માતાનું. નામ રાધાબાઈ હતું. આખ્યાયિકા એવી છે કે કિત્તે હિંદુસ્તાનના એ વિદ્વાન સરવરીઆ બ્રાહ્મણો દારિકાની યાત્રા કરવા જતા હતા. તેઓએ રસ્તે અમરેલી આવીને મુકામ કર્યો હતો. એવામાં આણંદરામ નામના એક બ્રાહ્મણને અનિશય જવર લાગુ પડ્યો. તેથી મળદાસ નામના વિદ્વાન પણ માર્ગી પંથના સાધુને એની ભલામણ કરી બીજા બ્રાહ્મણ દારિકાની યાત્રાએ આદેશ ગયો. મળદાસ અને તેમની પુત્રી રાધાબાઈએ એ વિદ્વાન બ્રાહ્મણની ઘણી ચાકરી કરી. ધીમે ધીમે તે વિદ્વાનનું શરીર સાફ થયું. બ્રાહ્મણની વિદ્વાતા અને મુશહીના તથા મળદાસની સાધના તેમ જ રાધાબાઈની સુજનતાને લીધે પરસ્પર આદરનેહ થયો. આથી મળદાસે પોતાની પુત્રી રાધાબાઈનું પાણિયેહણુ આણંદરાવ સાથે કરાવ્યું અને એ વિદ્વાન માતાપિતાથી આપણા દરિનો જન્મ થયો. તેમનું બાળપણનું નામ મુકુંદદાસ પડ્યું. રાધાબાઈને તેમજ આણંદરામને તુલસીકૃત રામાયણ કંઠાએ જ હતી તેથી મુકુંદદાસને પણ આઠ દશ વર્ષની વયમાં જ રામાયણ કંઠરૂથ થયું. વળી મુકુંદદાસને પૂર્વજન્મના સંસ્કાર રૂપે જ વૈરાગ્ય અને મોહની લગની લાગી હતી. તેમનપ્રગટ કૃષ્ણ મેળવવાની અતિ આકાંક્ષા થઈ. પિતાએ તેમનું લગ્ન નાનપણમાં જ કરી નાખ્યા છતાં તેમણે જઈજઈ પેડે વર્તવા માડ્યું અને એક શુભ દિવસે તીર્થાટન કરવાના નિમિત્તે તેઓ ચાલી નીકળ્યા. તેમનો હેતુ કેઈ સદ્ગુરુના શોધ કરવાનો હતો. પ્રથમ તેઓ પ્રાંગધ્રાના રાજમહેલે ગયાત્યાંના વેરાગી મહંત દ્વારકાંદાસને વિનતી કરી જે મારે સ્ત્રી જન્મના ત્યાગી એવા ગુરુની જરૂર છે. તેમણે

વાંકાનેરના કલ્યાણદાસનું નામ બતાવ્યું. ત્યાં જઈને તેમણે પુછ્યું કે નિષ્કામ વ્રત પાળે એવો ગુરુ મારે જોઈએ છે. કલ્યાણદાસજીએ કિતર આપ્યો કે હું બ્યારે નાનો હતો ત્યારે રસ્તે ચાલતાં એક સ્ત્રીને મેં માર્ગ પૂછ્યો હતો તેણે હાથનું લટકું કરીને માર્ગ બતાવ્યો. એ લટકું હજી મને વિસરતું નથી ! તેમણે પછી સરસ્વારના તુલસીદાસજીની પાસે જવા મુકુંદદાસને કહ્યું. મુકુંદદાસે આ મહંતની કેટલોક સમય સેવા કરી અને તેમનું વર્તન સાં જણાયું તેથી ત્યાં ફરીને રહ્યા. તુલસીદાસે પણ મુકુંદદાસના ગુણ જોઈને પોતાની મહંતની ગાદી તેમને આપી. પણ બીજા વેરાગીઓના વર્તનથી મુકુંદદાસના મનનું સમાધાન ન થયું. એવામાં કિલ્લાનાર શ્રી રામાનંદ સ્વામી પોતાના શિષ્યો સાથે સરસ્વારમાં આવ્યા. તેમની કીર્તિ સાંભળી મુકુંદદાસ તેમના દર્શન ગયા અને દર્શન માત્રથી જ તેમને શાંતિ થઈ. તેમણે રામાનંદ સ્વામીના ઉપદેશ સાંભળવા જવા માંડ્યું. પરંતુ રામાનંદ સ્વામીએ નવો સપ્રદાય સ્થાપેલો હોવાથી તુલસીદાસને તેમના ઉપર ઇર્ષ્યા હતી એટલે તેમણે મુકુંદદાસને ત્યાં જવાની ના પાડી. તેમ જ રામાનંદ સ્વામીએ પણ કિપાધિ થવાના ભયથી ના પાડી. આથી મુકુંદદાસે ઊનામાના જવા માંડ્યું. તેની ખબર ન તો તુલસીદાસને પડે કે ન તો રામાનંદ સ્વામીને પડે. એક દિવસ અચાનક રામાનંદ સ્વામીને ખબર પડી ગઈ કે મુકુંદદાસ એટલે એસીન તેમની કથા સાંભળે છે. આથી તેમણે મુકુંદદાસને ક્યારે ખોલાવીને કહ્યું કે અમને કિપાધિ થશે. મુકુંદદાસે ગદ નદ કંઈ કિતર આપ્યો કે મારે આપની સાથે આવવું છે. રામાનંદ સ્વામીએ તેમને કહ્યું કે જો તુલસીદાસ તમને રાજપુત્રીથી રજા આપે તો જ હું તમને લઈ જાઉં. નહીંતો નહીં. વેરાગીઓ તથા સાધુઓમાં તે સમયે પરસ્પર કેટલી ઇર્ષ્યા હતી તે તુલસીદાસજીના દૃષ્ટાંતથી જણાય છે. મુકુંદદાસે પછી તુલસીદાસની મીલકતમાંથી સારી પેઠે સદાવ્રત અને દાન આપવાં માંડ્યાં. મહોલના વેરાગીઓને ભય લાગ્યો કે આ તો અધું કિડાવી દેશે. વળી મુકુંદદાસનું વર્તન પણ ક્રમત જેવું લાગ્યું એટલે તેમને કાઠી મૂક્યા. મુકુંદદાસને બાવતું હતું અને વઢે કહ્યું. તેઓ નિશ્ચિતપણે રામાનંદ સ્વામી પાસે રહેવા લાગ્યા. રામાનંદ સ્વામીનાં અદ્ભુત જ્ઞાન વૈરાગ્ય અને કિતમ ચારિત્ર્ય જોઈને તેમને જ પ્રકટ કૃષ્ણ માનીને તેમની ભક્તિ કરવા લાગ્યા. રામાનંદ સ્વામી એ સમયે પણ પોતાના ભક્તોને સમાધિ કરાવતા હતા એટલે એમને જ ભગવાન માનવામાં આવતા.

મુકુંદદાસને ક્રિષ્ણ વૈરાગ્ય જ્ઞાન તેમજ મુશુક્તતા જોઈને તેમને દીક્ષા આપી તેમનું નામ મુક્તાનંદજી પાડવામાં આવ્યું તથા વિદ્વતા અને

વનય જોઈને તેમની ખીજ શિષ્યોમાં મુખ્ય કર્યા. ઉદ્ધવ સંપ્રદાય સાથેના અનુયાયી તરીકેના કવિને સંબંધ અડીથી શરૂ થયો. સંવત ૧૮૫૬ માં લોજ ગામમાં શ્રી પુરૂષોત્તમ નારાયણ વાવ ઉપર મુખ્યાનંદ સ્વામીને મળ્યા. અને પછી મુક્તાનંદજીને પણ મળ્યા. સૌનું અને સુગંધ મળ્યાં. ત્યાં જીવ હંશર, માયા, બ્રહ્મ અને પરબ્રમનાં સ્વરૂપ વિષે પ્રશ્નોત્તર થયા. મુક્તાનંદજીએ તેના યોગ્ય ઉત્તર આપવાથી શ્રીજી પોતે ત્યાં રહ્યા.

ઉદ્ધવ સંપ્રદાય પ્રવર્તાવનાર રામાનંદ સ્વામીએ મુક્તાનંદજી કરતાં પણ નીલકંઠ વર્ણીમાં વિશેષ યોગ્યતા જોઈને તેમને દીક્ષા આપી. સહજનંદ નામ ધારણ કરાવી ધર્મધુરા સોંપી. આ સમય પછી મુક્તાનંદ સ્વામી તેમજ શ્રી સહજનંદજીએ સાથે રહીને સંપ્રદાયના ઉત્કર્ષ કર્યો. મુક્તાનંદ સ્વામીએ અંથ સ્વચાની શરૂઆત પણ આ પછી જ કરી છે. તેમણે કુલે ૨૯ અંથો રચ્યા છે. તેમનાં નામો ૧ સત્સંગ શિરોમણી ૨ મુકુંદ બાવની ૩ સંપ્રદાય પ્રભોધ ૪ ઉદ્ધવગીતા ૫ વિવેક ચિંતામણિ ૬ સતી ગીતા ૭ પંચરત્ન ૮ ધર્માખ્યાન ૯ શિક્ષાપત્રી ૧૦ શ્રી કૃષ્ણ મદિમાષ્ટક ૧૧ હનમાન્ સ્તોત્ર ૧૨ કપરી ગુરૂ ખંડન ૧૩ રૂકિમણિ વિવાહ ૧૪ દશમ સ્કંધ (ગદ્યમાં) ૧૫ વાસુદેવાવતાર ચરિત્ર ૧૬ અહભૂત ગીતા ૧૭ કપિલ ગીતા ૧૮ ભગવદ્ગીતા સમશ્લોકી ૧૯ વૈકુંઠ ધામ દર્શન ૨૦ વિદુર નીતિ (ગદ્ય) ૨૧ કૃષ્ણપ્રસાદ ૨૨ ધામવર્ણન ચાતુરી ૨૩ નારાયણ ચરિત્ર અને ગીતા ૨૪ ગુણ વિભાગ ૨૫ નારાયણ કવચ ૨૬ વાર્તા સંચંદ ૨૭ બ્રહ્મસૂત્ર ઉપર વ્યાસાભિપ્રાય બોધક સૂત્ર ૨૮ હનુમાનનાં ૧૦૮ નામો. ૨૯ નિર્ણય પંચક. આ સીવાય ખીજાં આશરે ૮૦૦૦ કીર્તનાં.

મુક્તાનંદ સ્વામીએ પ્રથમ તુલસીદાસ, સુરદાસ, વગેરે બાપાના કવિઓના કાવ્યોનાજ અભ્યાસ કર્યો હતો. સંસ્કૃતના અભ્યાસ ન હતો. એમ બન્યું કે શ્રી હરિએ એક આત્માનંદ સ્વામીને ઉપદેશ કરવા મોકલેલા તેમને કોઈ ગામમાં એક શાસ્ત્રીએ પ્રશ્ન કર્યો કે તમારું સ્વરૂપ શું? સ્વામીએ કહ્યું કે “ગુરુનું વચન એ અમારું સ્વરૂપ.” શાસ્ત્રીએ સ્વામીની મસ્કરી કરીને તેમનું અપમાન કર્યું. આથી શ્રી હરિને સંસ્કૃતના અભ્યાસની જરૂર જણાઈ. એટલે તેમણે મુક્તાનંદ સ્વામીને તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામીને સંસ્કૃતના અભ્યાસ માટે સુરત મોકલ્યા હતા અને જ્યારે સંસ્કૃત બણીને આવ્યા ત્યારે તેમને સારો સહાર કર્યો હતો.

મુક્તાનંદ સ્વામીની શારીરિક સંપત્તિ સારી હતી તેઓ શરીરે બહુ રૂપાળા હતા. તેમનું સ્વરૂપ જોઈને સ્ત્રીઓ પણ મોહ પામી જાય. આથી

ગઢડામાં જ્યારે સ્વામી કથા કરતા ત્યારે તેમને પોતાના શરીરને બરાબર ઠાંકેલું રાખવાની શ્રીજીની આજ્ઞા હતી. તેમના મુખમાં બાણે સરસ્વતિના જ વાસ હોય તેમ તેઓ સ્પષ્ટ ઉચ્ચારથી અને સારી વાણીથી કથા કરતા. શ્રોતાઓના મનને તેઓ તક્ષીન કરી નાંખતા. જ્યાં જ્યાં શ્રીજી તથા સતો જતા ત્યાં ત્યાં ઉપદેશ કરવાનું કાર્ય ઘણું ખંડે તેમને શિરેજ આવતું. અમદાવાદ પાસે ખોખરા મહેમદાવાદમાં પણ જ્યારે શ્રી હરિ તથા સતો ગોલા ત્યારે ત્યાં પણ મુક્તાનંદ સ્વામીને જ ઉપદેશનું કાર્ય સોંપ્યું હતું. નંત્રા કમલની પાંખડી જેવાં હતાં. શરીર બેદી દડીનું હતું.

તેમના કાવ્યોમાં શાંત રસ મુખ્ય છે. હાસ્ય રસ પણ કોઈ સ્થળે જણાઈ આવે છે. સત્સંગ શિરોમણીના નારદ અને પર્વતના આખ્યાનમાં હાસ્યરસનો જમાવ સારો છે. સર્વે અશોભા વિવેક, જ્ઞાન, વરાગ્ય અને ધર્મયુક્ત બક્ષિતો ઉપદેશ છે. સત્સંગ શિરોમણીના તેમણે ગુરુનું માહાત્મ્ય અતિશય કહેલું છે. વડોદરાના રાજ્યશાસ્ત્રીઓને વાદવિવાદમાં તેમણે જીતી લીધા હતા તેમ જ શ્રી સયાજીરાવ ગાયકવાડ પણ ચાતુની ઉપદેશ સાબળી તેમના શિષ્ય થયા હતા. મુક્તાનંદ સ્વામીની સાધુતા અનુપમ હતી. તેઓ નાનામાં નાના સાધુને પણ દરરોજ પગે લાગવા જતા.

સ્વામીના અવસાનના સંબંધમાં નીચે મુજબ આખ્યાયિકા છે. ઇ. સંવત ૧૮૮૬ ના અસાડ વદ ૧૧ ના રોજ તેઓ ગઢડા હતા. ક્ષયરોગને લીધે તેમનું શરીર અતિશય કૃશ થઈ ગયું હતું. તો પણ અંથ રચનાનું કાર્ય ગુરુ આજ્ઞા (ગ. મ. પ્ર. વચ. ૫૮ મુ) ને અનુસરીને કર્યું જતા હતા. પણ શ્રીજીનો હેહાનન ૧૮૮૬ માં થયો એટલે તેમને અતિ શોક થયો. વિરહાગ્નિ અતિ વ્યાપ્યો હતો. હેહ મુકવાની તેયારી હતી. પણ તેમને એક વાસના હતી. સ્વામીની પથારીની પાસે સદૃશ નિત્યાનંદ સ્વામી બેઠા હતા. તેમણે પુછ્યું કે સ્વામી ! હેહ શાથી પડતો નથી ? ત્યારે સ્વામીએ નિત્યાનંદ સ્વામીના કાનમાં કહેલું કે દિગ્વિજય કરવાની વાસના મારામાં છે અને તે હવે તમારા વિના બીજા કોઈથી પાર પડે તેમ નથી. મેં જો તમે હા પાડો તો મારો હેહ પડે. નિત્યાનંદ સ્વામીએ સ્વામીને તે વિષેનું વચન આપ્યું અને પછી તુરત જ સ્વામીએ સ્વસ્તિકાસન વાળી હેહ છોડ્યો.

આધવલાલ કલસુખનામઃકોઠારી.

સદ્. સુક્તાનંદસ્વામિ કૃત

શ્રી સત્સંગ શિરોમણિ.

અધ્યાય પહેલો.

દાહા-શ્રી ગુરૂદેવ પરંપરા, વંદુ વારહિ વાર;

વાસુદેવ સખરૂપસો, કરહુ વચન વિસ્તાર.

શ્રી સતસંગ શિરોમણિ, ગ્રંથ કરન મન ખ્યાસ;

પુરૂષોત્તમ પ્રભુ પ્રગટસો, મમ ઉર કરહુ નિવાસ.

ચોપાઇ-શ્રી ગુરૂ આઝ્યા ભઇ મન ભાઇ, રચિહું ગ્રંથ મંતન સુખદાઇ;

અધર્મમુલ ખનન^૧ ઉપગારા, પ્રગટ દેવ પ્રભુ કિન ઉચારા.

એક સમય રૈવતગિરિમાંદી,^૨ શિષ્યન જુત રાજત પ્રભુ તાહિ;

શ્રી નારાયણમુનિ તનુધારી, જિમિ ઉડગનમે^૩ ચંદ સુખકારિ. ૧૦

કૃપાસંધુ પ્રભુ સખહિ ખોલાઇ, સભા કિનિ કછુ યરનિ ન જઇ;

જ્ઞાન ઉદધિ^૪ રામાનંદસ્વામિ, સખ શિષ્યનમે મુખ્ય બહુનાંખી. ૧૧

જોરિ પાનિ કરિ બિનય અપારા, પુછત ભયેઉ પ્રશ્ન શ્રુતિસારા;

સુનહુ નાથ સુર નરમુનિ ઇશા, મંશય પ્રખલ સખહિ જગદીશા. ૧૨

દાહા-પ્રભુ મેં પુછન ચહતહું, સખમુનિ મત અનુસાર;

તુમ વિન ચહ સંકટ વિકટ, કોહુ ન મેટનહાર.

ચોપાઇ-આ જગજિવ મનુષ્યતનુ^૫ પાઇ, સત પુરૂષનકું મિલત કોઉ જઇ;

સંતકું સેવે વિમલ^૬ મતિ હોઇ, શુભગુનસદન^૭ હોત નર સોઇ. ૧૪

પ્રગટ શ્રી વાસુદેવ મહિ પ્રાંનિ, શ્રદ્ધા ભક્તિ નિશ્ચય સુખદાંતી;

સંતકિ સેવાસેં સખ પાવે, અનન્ય ભાવ તેહિ કહ્યો ન જવે. ૧૫

ચાતક સમ અનન્ય હરિદાસા, હોત અચલમતિ પ્રભુપદ વાસા;

સમઘમાદિ સંપતિ સખ પાવે, વિષય ધ્યાન ઉરસેં વિસરાવે. ૧૬

૧ ખોદી નાંખવારૂપી. ૨ ગિરનારમાં. ૩ તારા મંડળ. ૪ જ્ઞાનના સાગર.

૫ મનુષ્યનું શરીર. ૬ નિર્મલ. ૭ સારા ગુણોનું ધામ.

આત્મનિષ્ઠ વૈરાગ્યકું પાછ, કરત વિવેક પરમ સુખદાઇ;
ક્રોધ માન મત્સર કરિ દૂરા, હરિગુરૂ સંતકે રહી હજારા. ૧૭

ટાહા-ઇન આદિક શુભચુનસદન, હોલ અશ્વત્થામિ સોય;
તાકો સુખસો જનહિં, યોર ન જનત કાય. ૧૮

સોરઠા-જ્યું જ્યું કરત સતસંગ, ત્યું શ્રદ્ધાદિક ગુન બહત;
તજત કુતરક કુસંગ, સંતકે સેવત અતિ અધિક. ૧૯

ચોપાઇ-અરૂ કિતનેક જિવ જગ જેહા, સતપુરૂષનકો સંગ કરે તેહા;
પ્રથમ સંત સેવત સુદ્ધ હોઇ, પ્રભુપદ પ્રિતિ લહત જન સોઇ. ૨૦
શ્રદ્ધા ભક્તિ નિશ્ચય હરિકેરા, સંતકું સેવત પાવે ધનેરા;
ત્યું નિજ ઉરમે સુખદ વત જેહું, પ્રહયર્થાદિ અચળ રહે તેહું. ૨૧
લાં પિછે જ્યું કરત સતસંગા, ત્યું હોવત શુભ મતિકો ભંગા;^૧
શ્રદ્ધાદિ સંપતિ ઘટ જાહિં, પુનિ કમલુ કછુ બહત નાહીં. ૨૨
સતસંગતિસું હઠત મન પિછા, બહત કુસંગ કરન તેહિ ઈછા;
સ્થિતુ ઉદરપર^૨ જે નરનારી, તેહિ સંગ સુદ કરત અતિ યારી. ૨૩

ટાહા-તિનકે સંગકે રંગમે, મગન રહત મતિમંદ;
હોય નિય હરિ વિમુખ સંગ, ફર્યો પાપકે ફંદ. ૨૪

ચોપાઇ-મહાશુ પ્રજાંત વિમુખ સંગ્ય તેહા, દિન દિન કરત સો નૌતમ તેહા;
જમ કોઈ મનુષ્ય તાસ દિમ આવે, સંતકે ઓચુન વરનિ સુનાવે. ૨૫
દોહ કરત નિત્ય સંતન કેરા, તેહિ ઉર અધર્મ અસત ધનેરા;
કામ ક્રોધ મદ મત્સર મોહા, હિંસા કપટ દુરૂક્તિ દોહા. ૨૬
ધર્મા લોભ અસુયા ભારી, લંપટતા ચોરી વિભચારી;
સંશય શોક ગર્વ અગ્યાનાં, દોષ બુદ્ધિ અતિ તન અભિમાનાજી. ૨૭
ઇન આદિક અધર્મ ઉર આઇ, ધર્મકું સો સદ્દેત હટાઇ;
સંત પુરૂષનો સંગ જળ્ય નાહિ, તખ કછુ ભક્તિ પ્રોક્ષ મલુ માહિ. ૨૮
તિતનિ પ્રિતિ હરિ હરિજન સંગા, રહિ ન લેશ ભયો દુષ્ટ અભંગા;
પ્રહયર્થાદિ પ્રથમ કછુ રએઉ, સો સમ નિયમ મુલ જુત ગએઉ. ૨૯

૧ રામાનંદસ્વામિ પુછે છે કે એક જીવ સત્સંગમાં રહિને વધતો જાયછે,
જ્યારે બીજો જીવ સત્સંગ કરીને ઘટી જાય છે.

૨ મ અને રસાસ્વાદવાળા.

હિંસા રહિત પ્રથમ મતિ જોસી, અગ્નિ તેહિ ઉરમે રહત નહિ તેસી;
પાએ ઉભય સતસંગ ઉદારા, ભયોદે ભેદ પ્રભુ અનંત અપારા. ૩૦

દોહા-એક ભયો કયું પ્રેમજી તેહિ, સતસંગ કિયો લેછ;
યહ સંશય છેદન પ્રભુ, તુમવિન આર ન કોઈ. ૩૧

સોરઠા-કહજી કૃપા કરિ વાત, જોહિ સુનિ સંશય સખ ટરમ;
તુમ ધર્મ સાક્ષાત, અદ્રિનાથ જન કષ્ટહર. ૩૨

મતિ શ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદમુનિ વિશ્વચિત્તા
પ્રેમીપદ્મનાભાં પ્રથમોધ્યાય.

અધ્યાય ૨ જો.

પહેલાં અધ્યાયમાં જે પ્રશ્ન પુછાયો તેનો ઉત્તર બીજા અધ્યાયમાં નારા-
યણમુનિ કરે છે. આમાં રામાનંદસ્વામિને કવિએ નર શબ્દથી વર્ણવ્યા છે.

ચોપાઈ-સુનિ નર વચન ત્રિશ્વ ઉપકારિ, મગન ભયેઉ પ્રભુ ભવભય હારિ.
તાત તુમારિ વિમલ યહ ખાંની, સુરનર મુનિ સખકું સુખદાંની. ૧
પ્રશ્ન કિન તુમ અધિક વિચારી, આશ્રિતહિં અધિક સુખકારી;
અગ્નિ યાકો ઉત્તર સુનુ વિસ, સુનત મિટહિં સંશય બ્રમ પીરા. ૨
નરહિં પ્રસંશિ બેલ સુખકંદા, હરન મોહ માયા ભવકંદા;
સુનહુ તાત ઉત્તર ચિત લાઈ ઉભય ભેદ બ્રમ દેહું મિટાઈ. ૩
જગ્ન સતસંગ પ્રથમ નર કરહો, તખે હસ છિદ્ર પાપ પરહહિં;
જોહિં સતનકો સંગ કયો જાઇ, તિનકે લખન દેહું જતાઇ. ૪

દોહા-અહામર્થ વ્રત દહ સજે, મુનિવર પરમ સુગન;
દેવ દયામિધિ તાસ ઉર, વસત સદા ભગવાન. ૫

ચોપાઈ-અંદ ભાંતિ^૧ તજે નારિ પ્રસંગા, પ્રભુપદપંકજ^૨ ભજ અભંગા,
કહે ન સુનત વિનતીકે^૩ ખાતા, ત્યુ ત્રિયકેલિ^૪ તજત દુઃખદાતા. ૬
દ્રમભરી^૫ નારિ નિહારત નાંહિ, માયા મુતિ^૬ જામિ મનમીહિ;
ત્રિય સંજ્ઞાપણ કરત ન સંતા, ત્યુ ન સંભારે નારિ મુજવંતા. ૭

૧ આઠ પ્રકારે. ૨ ચરણકમળ. ૩ સ્ત્રીની વાત. ૪ મેયુન. ૫ નેણાં
ભરીતે. ૬ સ્ત્રી એ માયાનું વ્યતિરેક સ્વરૂપ છે.

ત્રિય સંકલ્પ તજત મુનિ ઝ્યાનિ, ત્રિયહિત ઉદ્ધમ ત્યાગત ધ્યાની;
 સુપનમેં નારી સંગ નહિં કરહિં, ત્રિય તન વસ્ત્ર પરસ પરહરહીં ૮
 કાષ્ટ પધાન ચિત્રકિ નારિ, તાહિં ન છિવે વિર વ્રતધારી;
 નારિસેં પંચ હાથ ચલે દ્વેરા, તાસ ક્રિયા ચલ ત્યાગત સુરા. ૯

ટાહા—અષ્ટ ભાંતિ ઇમિ નારિકા, સખ વિધિ તજત પ્રસંગ;
 સો સાધુ ભવ ઉદધિમેં, નૌકા સખ શુભ અંગ. ૧૦

આપાધ—સમદમદિ સંપતિ જીત જેહી, હિંસા ક્રોધ રહિત મુનિ તેહી;
 ઉપશમ જ્ઞાન ભક્તિ વૈરાગા, ઇન જીત માન રહિત યડભાગા. ૧૧
 નિર્વાદ નિર્લોભ ગંભિરા, નિરુદ્ધ નિરમત્સર મુનિ ધીરા;
 ઇત્યાદિક મુનિ લજન જેહા, દેવન મહિં અતિ દુર્લભ તેહા. ૧૨
 ઇન લજન જીત મુનિવર જોઇ, તિનકા સંગ પાવત જન કોઇ;
 બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વર જાનિ, શુદ્ધ મન બ્રહ્મ ભાવ ઉર આનિ. ૧૩
 માન ત્યાગિ સેવત નિત સંતા, કરહિ સંતસંગતિ ગુનવંતા;
 સખવિધિઆપમેં આગુન જાને, સંતમેં શુભ ગુન અનંત પિછાને. ૧૪

ટાહા—યું સંતનકે ગુન અહે, તેહિ ઉર સહિત પ્રવાર;
 ધર્મદેવસો વસતહે, છિનભર કરત ન વાર. x ૧૫
 તેહિ કારન સો જંત ઉર, શ્રદ્ધા ભક્તિ વૈરાગ્ય,
 જ્ઞાનાદિક ગુન નિત વટે, હોત તાસ યડભાગ્ય. ૧૬

આપાધ—પર્માતમ સમ સંતકું જાને, દેહ બુદ્ધિ કરિ દોષ ન કાને;
 યું સંતનકે અહત ગુન જેહિ, દેવ જાનિ અતિ સેવત તેહિ. ૧૭
 જ્યું જ્યું કરત સાધુકો સંગા, ત્યું નિર્મલ મતિ હોત અભંગા;
 પ્રગટ રૂપ પુરુષોત્તમ સ્વામી, તેહિ ઉર વસત સદા બહુનામી. ૧૮
 યા કારન સો સંત ઉર માંછ, શ્રદ્ધાદિક શુભ ગુન જો કહાંછ;
 દિન દિન બઢત બઢત બહુ જાવે, તેહિ મુનિવરગુન અંત ન આવે. ૧૯
 સંતકે ગુન અતિસ હે જેહી, સો મુનિમેં વરતત મુખ્ય તેહિ;
 જેહિ ઉર હરિ અનંત ગુન રહહીં, તેહિ મુનિવર ગુન ચાહ કો લહહિ. ૨૦

ટાહા—યું હોવત શુભ ગુનસદન,^૧ કરત સદા સતસંગ;
 ક્રમ ક્રોધ મદ લોભ જીત, હોત અવિદ્યા^૨ ભંગ. ૨૧

x. એ પ્રમાણે સંતના ગુણ લે: તેના ઉરમાં ધર્મદેવ પરિવાર સાથે
 વસે છે. બહી પણ વાર કરતા નથી. ૧. ગુણનું ધામ, ૨. માયાનો બંધ,

સોરઠા-જળ યુંકરત સતસંગ, ઇર્ષા માંન અભાવવિન;

તથા હરિ ભક્તિ અભંગ, બાલચંદ્ર* જિમિ બહત નિત. ૨૨

ઓપાધ-અર્ચે જો પ્રથમ કહે ગુનજીત સંતા, તાસ સંગ પાવત જળ જંતા;

બ્રહ્મરૂપ મહામુનિકું જાનિ, પ્રેમમગન હોય સેવત પ્રાંનિ. ૨૩

માંન રહિત મદ મત્સર હિનાં, સંતકે અતિ ગુન ગ્રહત પ્રવિનાં;

આપકે ઓગુન દેખત જળહિ, જ્ઞાનાદિક ગુન બાહત જળહિ. ૨૪

તા પિછે તેહિ મન ભયો ઓરા, કાકયાતુરિ^૨ લિનિ કંઠારા;

આપકે તુજ ગુન પ્રાદ પ્રમાંનિ, ભયો મતિમંદ અધિક અભિમાંનિ. ૨૫

એસેઉ સંતકે ઓગુન ધારે, કમલુ ન ગુનકા લેશ સંભારે;

દેવબુદ્ધિ તેહિ સંતમે નાંહી, મનુષ્યબુદ્ધિ દદ ભઇ મનમાંહી. ૨૬

દોહા-દેહબુદ્ધિ કરી સંતનકું, સેવે રહત તેહિ પાસ;

તથા તેહિ ઉર પરિવાર જીત, અધર્મ કરત નિવાસ. ૨૭

સોરઠા-શ્રદ્ધાદિક ગુન જોય, તથા તેહિ દિન દિન અતિ ઘટત;

અધિક તુછમતિ હોય, ઘટત ઘટત ઘટિ જાત અતિ. ૨૮

ઓપાધ-ખલ સંતનકે સંગ જ્યું રહહિં, ગુન સખ ત્યાગિકે ઓગુન લહહિં;

દેહબુદ્ધિ સંતનમહિ લ્યાવે, બ્રહ્મભાવ ઉરસેં છિટકાવે. ૨૯

દેવ જાંનિ સેવત નહિ સંતા, આપકું માનિ અધિક બુદ્ધિવંતા;

નિજ મતિ તુજ અધિક ખડ જાંને, સંતમે અલપ બુદ્ધિ પરમાને. ૩૦

તેહિ ઉર પાપ તાપ અહંકારા, વાસ કરત છિન હોત ન ન્યારા;

શ્રદ્ધા આદિ સુખદ ગુન જોઈ, દિન દિન ઘટત જાત અતિ સોઇ ૩૧

જ્યું જવાસ વરણ જલ પાઈ, સુકિ સુકિ જડમુલસેં જાઈ;

ત્યું યહ જીવ જ્યું સંતકું સેવે, કરિ સતસંગ ન કછુ ગુન લેવે. ૩૨

તથા તેહિ મોક્ષ અંકુર હે જોહા, શુષ્ક હોય ઉડજાત હે તેહા;

પુનિન હરિત હોવત કોઉ કાલા, સો ભવ ભટકત અધિક ખેહાલા. ૩૩

વિમુખ હોત હરિ સંતસેં એહા, સો પાપિન સંજ્ય કરત સતેહા;

હરિગુરૂ સંતસું ખેર બદાઈ, કુગતિ લહત કછુ બરનિ ન જાઈ. ૩૪

* બિજનો ચંદ્ર. ૧ જો ઠગ, સાધુનો સંગ કરે તો ગુણને મુકીને
અવશ્ય લે. ૨ કાગડા જેવી ચપળતા.

દોહા-શુભ જ્ઞેનિ સંભવ રહિત, x કબહુ ન લહે વિશ્રામ;

હરિ ચુર નિંદક જિવકા, નાંહિ નરકમેં ઠાંમ.

૩૫

સોરઠા-કહેઉ ઉભય વિધિ બેદ, બદત ઘટત સતસંગ મહિ:

કરહુ માન ઉછેદ, કોષ કપટ મછર સહિત.

૩૬

ઇતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી સુક્તાનંદશુનિ વિરચિતે

પશ્ચીત્તર કથનનામા દ્વિતિયોધ્યાય:

અધ્યાય ૩ જો.

આ ત્રીજા અધ્યાયમાં નારાયણમુનિ પોતેજ ઇતિહાસ કહે છે.

ચોપાઇ-સુનિ ઉત્તર નરજીત મુનિવંદા, પ્રભુદિ બંદિ સખ પાયે આનંદા;

પુનિ પ્રભુ કહન લગેઉ ઇતિહાસા, જોહિ સુનિ હોવત માન વિનાસા. ૧

નૃપતિ અંગ^૧ લયો અધિક ઉદારા, વેન તાસ સુત^૨ કુલ અંગારા;

સુતહિં નૃપતિ બહુ વિધિ સમજાયો, વેન કુમતિ મન રંચ ન લાયો. ૨

કરત વિચાર મનહિંમન રાજા, દુષ્ટ પ્રજા વૈરાગ્યકે કાળ;

શુભ લજન જીત સુત જગ્ય હોઇ, પ્રાન સમાન લગત પ્રિય સોઇ. ૩

ચેહ અતિ દારણુ સુત સુખદાઇ, જિન મેરિ સખ મમત મિટાઇ;

અખ મેં જાય વન હોય અકામાં, લજિહુ સદા પ્રભુ સખ સુખધામા. ૪

દોહા-યું વિચારિ નૃપ મનહિંમન, નિશિ કિનો ગ્રહત્યાગ;

બદરિવન ગયે લજન હિત, પાય પરમ વૈરાગ.

૫

ચોપાઇ-ભુગુ આદિક મુનિ પરમ સુજનાં, પ્રજાક્ષેમ ઈજીત વિધિ નાનાં;

વિનનરેશ^૩ નરત્રય વ્યભિચારિ, પશુસમ લએઉ વેદમત ટારિ.* ૬

બ્રહ્મવાદિ મુનિવર સુખદાઇ, વેન માતુ તખ સુનિયા બોલાઇ;

પ્રકૃતિ જોગ્ય વેન હે જોઇ, તદપિ ભોમિપતિ કિનો સોઇ. ૭

નિરદયી ઉગ્ર વેન જગ જોહા, પાયો નૃપાસન સુનિ સખ તેહા;

લુકેઉ ચોર સખ ઇત ઉત ધાઇ, જિમિ અહિત્રાસ આપુ લુકિ ગાઇ. ૮

x ફરીથી સારી યોનિમાં જન્મ આવતો નથી. *વેદનો મારગ સુકીને.

૧ અંગ રાજા ૨ વેન નામે તેનો કુમાર ૩ રાજા વિના ૪ રાજા.

નૃપ આસન આરૂઢ હે જેહ, અષ્ટ પ્રકૃતિ કરી ઉનમત તેહ;
કર અપમાન સુનનકે સોહિ, ખલ અનમૃ નહિ એહિ સમ કોહિ. ૯

દોહા-યું મદાંધ ગજરાજ જિમિ, રહત નિરંકુશ જોય;
રથ અદિ ફિરત સો સ્વર્ગજી, x મનહું કંપાવત દોય. ૧૦

ચોપાઈ-હોમ જગ દાનાદિક જેહિ, કિતહું ન કરતો વિમ્ન વર તેહિ;
યું કરી બેરિ ઘોસ અહું ઓરા, કિન નિવારન ધર્મ કોરા. ૧૧

દુષ્ટ સુભાવ વેન અતિ જાનિ, દેખિ તાસ કૃત મુનિ વિગ્યાની;
લોકહું કષ્ટ વિગ્યારિક ભારી, કહત વિમ્ન કંડણા ઉરધારી. ૧૨

લોકકું કષ્ટ ઉભય વિધિ આયો, દોહિ ઓર જિમિ કષ્ટ જરાયો;
તેહિ અખ્ય જનુ તુલ્ય જગ સારા, નૃપતિ ઓર કરે કષ્ટ અપારા. ૧૩

પ્રથમ આરાજક ભય હમજાનિ, યહ નૃપ કિન અજોગ્ય અગ્નની;
તિનહિસે ભયો હે અધિક ભય ભારી, અખ કયું લેહૈ સુખ સખ નરનારી. ૧૪

દોહા-પયપોષકકું સરપ જિમિ, કાટત રાસ? યદાય;
વેન સુનિથા તનયરે તિમિ, અતિખલ કહ્યો ન જાય. ૧૫

ચોપાઈ-પ્રજાપાલ નિરખ્યો હમ જેહું, મારન ચહત સખહિ અખતેહું,
તદપિ કહેં નિતિ તેહિ જાઇ, હમહિં પાપ પરસત નહિં આઇ. ૧૬

અધિક અસદ્વ્રત વેન હે જેહા, હમહિ પ્રથમ નૃપતિ કિયો તેહા;
જો ન માને ખલ સિખ હમારો, હમ નિજ તેજ ડારે તેહિ જારી. ૧૭

યું વિગ્યારિ રાજ પહિ ગયહિ, ગુમમન્યું મુનિ ઠાઠે ભએહિ;
વેન સમીપ કહત શુભ જાનિ, સામભેદ^૩ કરિ અતિ સુખદાનિ. ૧૮

નૃપવર સુનહું નિતિ શુભ જેહી, હિત તુમાર કહિ હે હમ તેહી;
આયુસ શ્રી ખલ કિર્તિ તુમારી, જિનસેં યદત નૃપતિ સુખકારી. ૧૯

દોહા-મનકમ વચનસેં મનુષ્ય સખ, ધર્મ કરત શુભ જેહું;
લોક વિમ્નલ મુનિ મુક્તિકું, પ્રાપ્ત કરાવહિ તેહ. ૨૦

ચોપાઈ-સો ધર્મતવ અખંડ રહો વિરા, પ્રજા ક્ષેત્ર કર અતિ ગંભીરા;
ધર્મનાસ ભએ નૃપ તનકાલા, સખ સંપતિ વિન હોત ખેહાલા. ૨૧

દુષ્ટ અમાત્ય ઓર ભયધોરા, પ્રજા રખત ઇનસેં નિજજોરા;
જ્યાજોગ્ય ખલિ ગ્રહે નૃપ જેહા, લોકપ્રલોક મુદિત રહે તેહા. ૨૨

x સ્વર્ગ અને પૃથ્વીમાં રથમાં બેસીને ફરતો. ૧ સર્પ દ્વંષ પીવરાવનારને.
૨ સુનિથાનો પુત્ર. ૩ સામ અને ભેદ એ ઉપાયથી.

જાસ દેશ જોહિ પુર લગવાંના, જગરૂપ તેહિ જગત (જપત?) સુખનાં;
વર્ણાશ્રમમે^૧ રહેહિ જન જોઇ, નિજ નિજ ધર્મસે^૨ સેવત સોઇ. ૨૩
તાસ નૃપતિપર સુનુ અવનિશા, રિજત પ્રભુ સખવિધિ જગદીશ્વા;
હરિવચન નિમે^૩ રહત નૃપ જગહિ, સર્વાતમ પ્રભુ રિજત તખહી. ૨૪

દોહા—પરમેશ્વર જોહિ રિજહિ, કષ્ટુ અપ્રાપ્ત નહિ તેહિ;
લોકપાલ સખ તાહિકું, પ્રેમ સહિત બલિ દેહિ. ૨૫

ચોપાઈ—સો પ્રભુ સખહિ રૂપ સુખકારી, વેદ દ્રવ્ય તપ રૂપ મોરારિ;
વિવિધ જગ કરિ રિજત જોહિ, નિજ જન પદમે^૪ રખહુ તુમ સોહિ. ૨૬
નૃપ તવ દેશમે^૫ દિજ મુદ પાછ, સુર હરિ કલ્પાજપત સુખ પાઈ;
દેત સો સુરજો ચલત મનમાંહિ, તેહિ હેલનકે^૬ જોગ્ય તુમ નાહી. ૨૭
સુનિ મુનિ વચન વેન અકુલાઈ, મુનિસન કલત ક્રોધ પ્રગટાઈ;
બાલ જુહિ તુમ કષ્ટુ ન જાનો, અતિ અધર્મ મહિ^૭ ધર્મ પ્રમાનો. ૨૮
નિજ પતિ ત્યાગી જનરત^૮ જોહા, કિતહુ ન સુખ પાવત બલ તેહા;
ભુપ^૯ રૂપ ઇશ્વર તજિ ગંદા, ઉભય લોક^{૧૦} સુખ લલત ન મંદા. ૨૯

દોહા—ઈતની લક્તિ જોહિ કરત તુમ, જગ પુરૂષ કહોં કોન;
જ્યું કુલટા નિજ પતિ તજે, ફિરત પરાએ બોન. ૩૦

ચોપાઈ—વિષ્ણુ વિરચિ^{૧૧} દેવ ત્રિપુરારિ,^{૧૨} ઈંદ્ર વાયુ યમ રવિ તમહારી;^{૧૩}
મેઘ^{૧૦} ધનંદ શશિ સુખદ પ્રકાશા, ભુમિ અગ્નિ અપ પતિ જલવાસા. ૩૧
ઇતને અપર દેવ જગ જોહ, વર અરૂં શ્રાપ દેન પ્રભુ તેહ;
સો સખ દેવ નૃપતિમે^{૧૪} રહહિ, સખહિ દેવમય નૃપ જગ કહહી ૩૨
મુતિ ભાખિત કર્મનિ બડલાગા, જગહુ (જપહુ?) મોય^{૧૫} મછર કરી ત્યાગા;
મોય દેહુ બલિ અ તે મુદ પાછ, મોંસુ અન્ય કો પ્રભુ સુખદાઇ. ૩૩
યું મુનિ તાસ દુષ્ટમતિ જાની, ચલત કુપંથ પાપી અભિમાનિ;
મહામુનિ વચન ગ્રહે નહિ પાપી, બ્રહ્મ ભાગ્ય લયો જન પરિતાપી ૩૪

૧ દેવતાઓ, તમે જે ઇચ્છો તે આપે છે માટે તેમની હાંસી કરવી
યોગ્ય નથી. ૨ વેન કહેછે કે હું તમારો પતિ છું તેને ત્યાગીને પરપુરૂષની
સાથે રમણ કરવું તેને સુખ નથી. ૩ રાજરૂપ. ૪ આલોક તથા પરલોકમાં
સુખ નથી પમૂરખાઓ. ૫ બ્રહ્મા. ૭-શંકર. ૮ અંધકારનો નાશ કરનાર સૂર્ય.
૯ વર્ષાદ. ૧૦ કુબેર. ૧૧ ચંદ્ર. ૧૨ સુખ આપનાર. ૧૩ વરૂણ. ૧૪ મને

દોહડા—અસતકાર કિએ વેન યું, મુનિવર પરમ ઉદાર;

ભમ યાયના જાનિ દિજ, કોપેઉ મનુ અંગાર.

૩૫

ચોપાઈ—હનહુ હનહુ યહ પાપિ પ્રયંડા, દુષ્ટ સુભાવ ન તગત અખંડા;

જો યહ ખલ જિવત જગમાંહિ, ભરમ કરહિં સખ સંશય નાંહિ. ૩૬

નૃપ આસનકે જોગ્ય નહિ એહ, પાપ પ્રકૃતિ અતિ ખલમતિ તેહ;

યજ પુરૂષ વિષ્ણુ જગ સ્વામિ, તેહિ નિંદત નિર્લજ ખલકામિ. ૩૭

વેન કુમતિ^૧ વિન હરિ ભગવંતા, કાઉ ન નિંદત શુભમતિ સંતા;

જિનહિસે સુખ સંપતિ સખ પાયો, તેહિંસંજ્ય ખલમતિ^૨ જેર બદાયો. ૩૮

યું તેહિ મારન નિશ્ચે કિનાં, ગુટ ક્રોધ મુનિ પરમ પ્રવિનાં;

હરિનિંદા હનિ રાખ્યો બહિ, હન્યો હુંકાર ક્રોધ કરિતાહિ. ૩૯

દોહડા—જિનહિસે પ્રભુતા પાય પુનિ, તાહિ ન માનત વેનય;

હોહિં નાસ જડમુલ જુત, વેનનૃપતિ સમ સોય.

૪૦

સખ અનરથકા મુલ એક, માન રિપુ ખલવંત;

વેન નાસ કિયો માંનને, તાહી તગત સખ સંત. ૪૧

સોરઠા—આપમે શુભ ગુન જાનિ, મુનિ મહિ દોષકુ પ્રહન જવ;

સંતકું દેહ પ્રમાનિ, વેન જ્યું પાવત નાસ તખ.

૪૨

તેહિ ઉર અર્ધર્મ આય, વાસ કરત પરિવાર જુત;^૩

સો દિન દિન ધટિ બનય, જ્યું જ્યું સતસંગતિ કરત. ૪૩

ઇતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદમુનિ વિરચિતે વેન
વરજુન નામા તૃતીયોધ્યાય:

અધ્યાય ૪ થો.

(આ ચોથા અધ્યાયમાં નારાયણમુનિ ચિત્રકેતુનો ઇતિહાસ કરે છે.

ચોપાઈ—સુનહું તાત પુનિ કહું ઇતિહાસા જાહિ સુનત અતિ હોત દુલાસા;

ભયો એક ચિત્રકેતુ નૃપ ભારિ, સિદ્ધ ગતિ પાયો સુખકારી. ૧

અવહારિક ગુન આપમે જાનિ, પ્રભુતા પાય ભયો અભિમાનિ;

ખલરૂપ જગદંશ્વર જેહિ, દેહરૂપ કરિ માનેજી તેહિ. ૨

૧ દુષ્ટ બુદ્ધિવાળો. ૨ હગજીબિવાળો. ૩ અર્ધર્મનો બધો પરિવાર કામ, ક્રોધાદિ

શિવઅપમાન કિન મતિહિનાં, તથા તેહિ આપ ભયાનિ^૫ કીનાં;
ત્રાસુર દાનવ ભયો સોઇ, સુરપરિતાપિ^૬ જનને સખ કોઇ. ૬

સો સુનિ નર^૭ કર જોરિ પ્રવીનાં, પ્રભુસન પ્રજા પ્રેમજીત કીનાં;
ચિત્રકેતુ સિધ્ધ ગતિ કયું પાયો, સિધ્ધ હોય અભિમાનકું લાયો. ૭

દાદા-શિવ દાશર સખ જગતંદ્ર, તેહિ ઓગુન કયું લીન;
સિધ્ધ હોય દાનવ ભયો, કારન કહહુ પ્રવિન. ૮

ચાપાઇ-સુનિ નરવચન^૮ સખહિ સુખદાઇ અદ્રિપતિ^૯ બોલેહિ હંરખાઇ;
સુનહુ તાન યહ કથા રસાલા, જેહિ સુનિ મિટન મોહ જંગલ^{૧૦}. ૯

સુરસેન જનપદ નૃપ એકા, ચક્રવર્તિ ઉર પરમ વિવેકા;
યુનમંદિર^૧ કૃત્તશિલ^૨ ઉદારા, નિજ પ્રતાપ જાયો જગ સારા. ૧૦

કાટીનારિ^૩ કિનિ સુતકામ^૪, તદપિ ન પુત્ર લાભ લલ્લો રાગન;
તેહી નૃપ ઉર ચિંતા ભારી, તાસ તાપ કાઢિ સકત ન ટારી. ૧૧

તાસ બુવન હરિ દેહા પાઇ, આએ અંગિરા મુનિ સુખ પાઈ;
પ્રેમ સહિત મુનિ પુગન કીનાં, અર્ધ^૫ પાઘ આસન શુભ કીનાં. ૧૨

દાદા-અનં પાનાદિક પ્રેમ જીત, મુનિહિ સમરપન કીન;
સુખ આસન પથરાય નૃપ, હાજર રહ્યો પ્રવિન. ૧૩

સારકો-મુનિ પુજિ તેહિ વાત, નૃપ તવ મન ચિંતા કવન;
મોય^૫ કહુ સખ તાન, તવ ચિંતા કારન પ્રવસ. ૧૪

ચાપાઇ-મુનિ મુનિ અચન જોરિ જીગપાનિ, ચિત્રકેતુ બોલ્યો તથા પાનિ;
તુમ સખ જન તદપિ કહુ સ્વામી, સુનહુ મોર દુખ અંતરગ્નમિ. ૧૫

સખહિ બોમિપતિ પદવિ પાઇ, સુતવિન^૬ મોય પરમ લઘુતાઇ;
તુમએ દયાલુ ટારે દુખસોઇ, અન્ય ઉપાય ન ભાસત મોઈ. ૧૬

તથા મુનિવર તેહિ જસ કરાયો, શેપ ભાગસો નૃપહિ દેવાયો;
જેષ્ટ શ્રેષ્ઠ કૃતઘૃતિ તેહિ રાનિ, જસ ભાગ તેહિ દિયો સુખદાનિ. ૧૭

પુનિ મુનિ કહે નૃપતિ સુગ્ધનાં, હોયગો સુત એક અનસ સમાનાં;
હરખ^૭ શોક ધરનાં તેહિ નાંમાં, હોઈ હો તુમ તેહિ પુરનકાંમાં. ૧૮

૮ બુદ્ધિવગરનાએ ૫ પાર્વતિજીએ ૬ દેવતાને સંતાપ પમાડનાર. ૭ રામાનંદસ્વામિ

૮ રામાનંદસ્વામિનો પ્રજા. ૯ નારાયણમુનિ. ૧૦ જે સાંભળી જન્મમરણુ દુખ.

૧ શુભના મંદિર જેવો. ૨ કુળવાન અને શિયળવાળો. ૩ હજાર સ્ત્રીઓ

પરફો. ૪ પુત્રોમતિમાટે. ૫ મને. ૬ પુત્રવિના. ૭ તેનું નામ હરખશોક પાડવું.

અન્નપુત્ર^૮ યું કહિ ચલે, ચિત્રકેતુ નૃપ જોય;
ગર્ભ ધર્યો નિજપત્નિમેં, કનકુતિ^૯ ધાર્યો સાય.

૧૬

સારંગ-કાલ પાય ભયો આલ, આલચંદ જિમિ બદત નિત્ય;
નૃપમન મોહન વિશ્વાલ, તેહિ રાનિસંચ રહત નિત્ય.

૧૭

આપાક-સુતહિ લગાવત દંપતિ સોહિ, અન્યત્રિય નૃપ મુખ દેખ ન કાઠિ;^{૧૦}

અન્ય નારિતકે રોશ મન જાયો,^૧ સુત ભએ હમ સય નૃપતિ ગમાયો^૨ ૧૮

યું પરિતાપ કિયો મન જમહિ, સુત મારન નિજે કિયો સખહી;

તય લે ગરજ^૩ સખહિ ચિત્ર આઈ, લે કુમાર દિયો ગરજ લગાઈ.^૪ ૧૯

નાસ ભયો સો સુત તનકાલા, શોકવિકલ^૫ ભયો નૃપતિ બેલાલા;

નારદ જુત પુનિ સો મુનિ આએ, નૃપહિં સુધાસમ^૭ વચન સુનાએ. ૨૦

નૃપ તેહિ સમય વિકલ મન માહિ, મુનિ અંગિરા પિછાને નાહિ;

મુનિ સત કહિ તુમકા ન કપાલા, પરમ સુખદ આએહિ અંહિકાલા. ૨૧

દોહા-સુનું નૃપ મેં મુનિ અંગિરા, પુત્ર દિયો જ્ઞહિ તોય;

સો તય શોક નિવારને, આ એ હે મુનિ હમદાય.

૨૨

આપાક-નૃપ યહ ઇન્દ્રગ્નજ જગસારા,^૬ હરિવિન ઓર અસત્ય આકારા;

તેહિ કારન નૃપ નહિ કાય તેરા, હરિ ભલ્ય માન વચન સત્ય મેરા. ૨૩

પુત્રવાનકું દુખ જગમોહ,^૭ અય તુમ નૃપતિ જાનો સય સોઈ;

હરિવિન સુખદાયક કાઠિ નાંઈ, એહિ શ્રુતિસાર ધરો મન માઈ. ૨૪

મુનિ નારદ પુનિ કહિ તેહિ ખાતા, દિનો મંત્ર અધિક સુખદતા;

સમ રાત્ર્ય એહિ જપ અવિનાશા, મંકરણ મિલ્લહિં જગદીશા. ૨૫

નહપિ નૃપતિ મન તોપ^૮ ન આયો, તય નારદ તેહિ પુત્ર બોલાયો;

મતક પુત્ર બોલ્યો હિં ખાંનિ, સુનત સુધાસમ અનિસુખદાંતી. ૨૬

દોહા-કેહિ કેહિ જનમ મેં મોર યહ, ભએહિ પિતા અર માન;

જુકો જગ નાતો સખે, જયું સુખના વિખ્યાત.

૨૭

સારંગો-સમઝિ સમઝિ સંસાર, મુનિ મોય વિરમય હોત અનિ;

જુકો તન અહંકાર, કવન હેતુ યહ કરત સય.

૨૮

૮ અંગિરા. ૯ એ નામની રાણી.

૧ બીજી રાણીએને રીસ ચડી. ૨ પુત્ર થવાથી રાજા અમારી પાસે આવેલો નથી. ૩ ઝેર. ૪ રાજકુમારને હર્ષ યુક્તિથી ઝેર દીધું. ૫ શોકથી વિકળ. ૬ ફરી અમૃત જેવાં. ૭ આ જગ ઇન્દ્રગ્નજ જેવું છે. ૮ સંતોષ.

નયું ધાતુકિ મોર, જેહિ કર જવત મમત તેહિ;

સો ન રહત એક ઠોર, ત્યુ જગ જીવ ન ચિર રહત ૨૬

આપાઠ—યું કહિ જીવ ગયો સો જપ્પહી, નૃપતિ શોક ત્યાગો સખ તપ્પહી;

મહામુનિ વચન માનિ તતકાલા, નિજ અહ ત્યાગ કિયો ભૂપાસા ૨૭

તપ્પ તેહિ મુદ્દ પાછ, મહામંત્ર દિનો સુખદાષ;

જાગ્યો મંત્ર દિન સાત પ્રજ્ઞતા, દેખેઉ સંકરણુ ભગવંતા. ૩૧

તેહિ પ્રભુ સ્તવન કિન તપ્પ રાગ, સિદ્ધગતિ પાય ભયો તેહિકાગ;

અંતરધ્યાન ભયે પ્રભુ જાનિ, તેહિ દિશિ નમન કિન મુદ્દ આનિ ૩૨

ચિત્રકેતુ વિદ્યાધર હોષ, ફિરત ગગન માંહિ સિદ્ધ ગતિ સોષ;

સ્તવત સિદ્ધ મુનિ ચારણુ જેહી, અમિત વર્ષ વિચર્યો ધમિ એહી. ૩૩

દાહા—વિપ્પણુ દિયે વેમાં ચહિ, વિદ્યાધરિ જીત જોય;

સિદ્ધ ચારણુ મુનિ ગણુ સહિત, દેખેઉ શંકર સોય. ૩૪

સારકા—ભુજ કરિ અંકમે સિન, દેવિ સતિત હર દેખિ તપ્પ;

શિવહેજન તેહિ કિન, મુનત ભવાનિ મુનિ સપ્પહિ. ૩૫

કોટિ નારિ તજિ આપ, સો નિજ ગુન અભિમાન તેહિ;

શિવ આગુન સોષ લાય, લગ્યો તાહિ દાડણુ દુષ્પદ. ૩૬

આપાઠ—દેહરૂપ તેહિ શંકર જાને, અલ્પરૂપ કરિ નાહિ પ્રમાને;

તપ્પ તેહિ ઉર પરિવાર સમેતા, અધર્મ આયક કિન નિકતા. ૩૭

અધર્મ જીકત ભયો નૃપ જપ્પહિ, શિવ અપમાન કિન તેહિ તપ્પહિ;

નૃપ અભિમાન સહિત તપ્પ આનિ, જોલન લગ્યો પરમ દુષ્પદાનિ. ૩૮

લોકગુરૂ યહ શંકર કાવે, લોકનાજ ઉર લેશ ન આવે;

ધર્મ કે વક્તા મુખ્ય હે જોષ, સલા મખ્ય ત્રિયજીત ક્યું સોષ. ૩૯

જટાધારિ નપ તિવ્રહે જાહિ, અલ્પવાદિ મુનિપતિ કહે તાહિ;

સો ક્યું અંક ત્રિય રખત અજાની, નયું પ્રાકૃત મતિ જડ અજાનિ ૪૦

૯ લોકગુરૂ મોર જેતા લાઘમાં જાય તેનો નયગ્યો નાયે તેમ આ જીવ પણ જગતમાં તેવો છે. ૧૦ એમ કહી જીવ ગયો એટલે રાગનયે શોક મુકી ધરનો ત્યાગ કર્યો.

૧ સુધી. ૨ આથ ભરાવીને જોળામાં એસાડેલાં. ૩ શિવની નિંદા. ૪ પાર્વતી પ અલ્પવાદી અને મુનિના પતિ થઇને પ્રાકૃત અને અજ્ઞાનિની પેઠે જોળામાં સ્ત્રીને કેમ રાખે છે?

- દ્રોણ-પ્રાકૃત અહુધા ભજત ત્રિય, અતિએકાંત મહિ જ્ઞય;
 યદ મહાત્રતધર સદસિ ત્રિય, ભજન લાજ વિમરાયદ્ ૪૧
- સો મુનિ શંભુ હસે ત્રિપુરારિ, ભયો ભવાનિ કોપ અતિભારી;
 દ્રોણકાંત કલત સકુંભારી, શંભુપ્રતાપ અધિક ઉર ધારિ. ૪૨
- અન્નાદિક સુર જેહિ પદ પ્યાવે, સો શિવ સહિ જડ ભુલ્ય ખતાવે;^૧
 હરિજન નાંહિ દુષ્ટમતિ એહા, હોહુ અસુર કષ્ટુ નહિ મંદેહા. ૪૩
- ચિત્રકેતુ તજિ તુરત વિમાનાં, સતિહિ કિયો ખીન મદમાનાં,
 ગીર્યો સિદ્ધ ગતિસેં તતકાલા, વૃત્રાસર સો ભયો વિકરાલા. ૪૪
- યું વ્યવહારિક ચાતુરિ લાઇ, આપમેં માનત ગુન અધિકાઇ;
 હરિ ગુરૂ સંતકું દેહ પ્રમાની, ઓગુન ગ્રહત મનુષ્ય સમ ગ્વાની. ૪૫
- દ્રોણ-તેહિ ઉર અધર્મ કુલ સહિત, સખવિધિ કરત નિવાસા;
 જ્ઞાન ભક્તિ વૈરાગ્ય જ્યુત, હોત સખહિ ગુન નાસા. ૪૬
- સૌરકા-સો જ્યું જ્યું સતસંગ કરત, ત્યું ત્યુંહિ ઘટત નિત;
 ચદન કુમનિકા રંગ, જ્યું કુસંગ મહિ કુમનિ નર. ૪૭

ઇતિશ્રી સત્સંગ શિરોમણિ મુક્તાનંદમુનિ વિરચિતે
 ચિત્રકેતુ આપ વરણનનામા ચતુર્થોધ્યાયઃ

અધ્યાય ૫ મો.

- ચોપાઈ-પુનિ સોઇ કલન લગેઉ સુખકંદા, હરન મોહ માયા ભવકંદા;
 સુતુ નર સુખદ કથા કહું તોઈ; જ્ઞહિ સુનત હરિપદ રતિ હોઈ. ૧
- દુર્વાસા મુનિ પરમ સુગ્ધનાં, ઇંદ્ર તાસ કિનો અપમાનાં;
 સો અધર્મે સચિપતિ દુઃખ પામે,^૨ ત્રિભુવન મહિતેહિ અધ્વદુઃખદાયો. ૨
- સુનત અચન ખોલેઉ ઉર ખાંતી, કલહુ કથા પ્રેભુ અતિ સુખદાંતી;
 કવન દોષ કિનો સુરરાજ, મુનિ તેહિ આપ દિનકેહિ કાળઃ ૩

૧. સાધારણ માણસ પણ સ્ત્રીને એકાંતમાં ભજે છે ત્યારે આ મહાત્રતવાળા લાજ મુકી દઇને સ્ત્રીને સલામાં ભજે છે. ૭ પાર્વતિ કહેછે કે જેના ચરણનું અન્નાદિ ધ્યાન કરે છે તેની, આ જડશુદ્ધિવાળો ભુલ કાટે છે !

૧. જે સાંભળવાથી ભગવાનનાં ચરણકમળમાં પ્રીતિ થાય. ૨. તે પાપથી ઇંદ્રને દુઃખ થયું.

સુનુ નર કહડું યહ કથા રસાદા, જોલિ સુનિ મિટત મોહ જંગલદા:
કહું ઇતિહાસ કથા સુખકારિ, ટરત જાલિ સુનિ જન અલંકારી.

દોહડા—સખ આગુન અભિમાન મહિં, રહત સદા કરિ વાસ;

તાનેં ત્યાગત સખહિ બિધિ, મન રિપુ મમ દાસ

આપાઠ—રૂઢ અંસ મહામુનિ દુર્વાસા, ફિરત ભોમિપર તજિ સખ આસા;

વિદ્યાધર વિનતા કર માલા, પરમ દિવ્ય મુનિ દેખિ રસાદા.

કલ્પવૃક્ષો વન શુભ જોઈ, જસ સુગંધ સુગંધિત હોઈ;

સો કુસુમનદિ માલ શુભ એહા, વરનિ ન જત સુગંધિ તેહા.

ઉનમત વ્રતધર વિપ્ર ઉદારા, દેખિ દામ ભયો મોહ અપારા;^૩

વિદ્યાધરવધુસેં મુનિ સોહ, માગત ભએઉં માલ શુભ જોઈ.^૪

વિદ્યાધર વિનતા શુભ અંગા, સુનન વચન મન અધિક ઉમગા;

તખ તેહિ માલસો મુનિકું દિનાં, પ્રેમ સલિત પુનિ વંદન કીનાં.^૫

દોહડા—સો માલા મુનિ શિર ધરિ, ઉનમત સમ તેહિ રૂપ;

ફિરત ભોમીપર મગન હો, મહામુનિ પરમ અનુપ.^૧

આપાઠ—ઉનમત ઐરાવતસ્થિત જેહ, સો મુનિ દેખ્યા સુરપતિ જેહ;

સો સુરગણ જુત સચિપતિ દેખિ, મુનિ મન ભયે આનંદ વિશેખિ.

નિજ શિર સુમન માલ શુભ જોઈ, ઉનમત પટપટ સેવિત તેહિ;

મુનિ સો માલ લે ઇંદ્રહિ લીનાં,^૨ ઉનમત સમ નિત્ય રહત પ્રવીના.

દેહબુદ્ધિ મહામુનિ મહિં આનિ, નિજ ગુન ઇંદ્ર અધિક અભિમાની;

મુનિપ્રસાદ મહાતમ નહિં લીનાં, તખ તેહિ ઉર અધમ ગ્રહ કીનાં.

સુરપતિ માલ પ્રેમજિન લીની, ઐરાવત શિરપર ધરિ દિનિ;

ગજશિર માલ બિરાજત એસી, ગીરિ કૈલાસપે ગંગા જેસી.^૩

૩ કલ્પવૃક્ષનું વન જે પુષ્પથી સુગંધવાળું થાય તેવાં કુલોની માળા જોઈને દુર્વાસા પ્રસન્ન થયા. ૪. વિદ્યાધરીની પાસેથી એ માળા માંગી. ૫ વિદ્યાધરીએ માત્રા આપી અને વંદન કર્યું.

૧ જેની ઉપમા બીજાને આપી ન શકાય તેવા. ૨ જે માળા ઉપર ઉનમત ભમરો ગુંજારવ કરેછે તે માળાને, નિત્ય ઉનમત એવા અને દેવતાઓ સાથે ઇંદ્રને જોઈને તેને આપી. ૩ ઇંદ્રે તે માળા લઈને ઐરાવત હાથોના માથા ઉપર મુકી જે કૈલાસ પર્વત ઉપર જેમ ગંગા શોભે તેમ શોભી.

દ્રાહ્મ-ઐરાવત મહમત અતિ, માલ સુંદ્ર અદિ જિન;

કચ્છ સુગંધિ અદિ તુરત તેહિ, ડારિ, ભૂમિપર દીન. ૪

૧૫

ચાપાઈ-ક્રાપ કિયો મુનિવર તનકાલા, સદજ રૂદ્રસમ અતિ વિકરાલા;

મુનિ સુરપતિ સન બોલેઉ બાંનિ, ક્રોધ સહિત અતિસેં ભયદાનિ. ૧૬

સંપતિમદ સુરપતિ તોય ભારિ, અતિ અનન્ન મનિ દુષ્ટ તુમારી. ૫

શોભાધામ દાંમ મમ જોઈ, મેં દિનિ તુમ વંદિ ન સોઈ. ૧૭

અયો પ્રસાદ કહિ શિર ન નમાયો, ઐશ્વર્યમદ તવ ઉર અતિ જાંયો.

પ્રકુચિત હોય ન શિશ ચડાઈ, ભયો ઉનમત સમ પ્રભુતા પાઈ. ૧૮

મમ માળા અતિસેં નહિ જાંની, શ્રીમદ અંધ અધિક અભિમાની;

નાનં મુદ ત્રિભુવન શ્રી જોલા, હોયિહલિં નાસ ન કચ્છ સંદેહા. ૬ ૧૯

દ્રાહ્મ-અન્ય વિપ્રસમ જાંનિ તુમ, કિન મોર અપમાન;

મુનિ દુરવાસા નામ મમ, સુન્યો ન અધિક અજ્ઞાન. ૭

૨૦

ચાપાઈ-સુમન માલ દિનિ મેં જોઈ; ભુપર ડાર દઈ તુમ તેહ;

નાહિ તેં તિન લોક તનકાલા, હોઈઈં લક્ષ્મી રહિત બેલાલા. ૨૧

ક્રાપ સહિત દેખત મોય જગલિ, ત્રિભુવન ચિર ચર કંપત તબલિ;

ઈંદ્ર ન તુમહિં મોર યહ જાંનાં, ગરવસેં કિન અધિક અપમાનાં. ૨૨

ઐરાવતસેં ઈંદ્ર ઉડી ધાયો, મુનિપદ પંકજ શિશ નમાયો;

મુનિહિ રિજાવત સુરપતિ સોઈ, કરત વિનય ગદગદ સ્વર સોઈ. ૨૩

તબ સચીપતિ સું કહત મુનિ બાતા, મેં દુર્વાસા મુનિ સાક્ષાતા;

સાંતિ કમા મમ મન નહિ લેશા, મોલ રિજાવન તજહું અદેશા. ૨૪

દ્રાહ્મ-મુનિ વસિષ્ઠ આદિ અપર, વિનયસેં રિજત જોય;

ક્રોધ પ્રબલ કરૂણ રહિત, કહિ વિધિ રિજવન મોય. ૧

૨૫

ચાપાઈ-યુ કહિ ગએ મુનિ તુરત રિસાઈ, સુર સુરપતિ રહે મન પછતાઈ;

તબ હોય ગળરૂદ સુરરાગ, ગયે અંભરાવતિ સહિત સમાગ. ૨

૨૬

૪ ઐરાવતે તે માળાને સુંદમાં લઈ જરા સુંગ્રીને પછી બોય ઉપર કેટલા દીની. ૫ દુર્વાસાને ક્રોધથી કહે છે કે ઈંદ્ર તને લક્ષ્મીનો મદ ચડ્યો છે, તું બહુ અનન્ન છે અને બુદ્ધિદુષ્ટ છે. ૬. દુર્વાસાએ શ્રાપ દીધોકે ત્રિલોકીની લક્ષ્મીનો નાશ થશે, એમાં સંશય નથી. ૭ હું બીજા બ્રાહ્મણ જેવા નહિ.

૧. દુર્વાસા કહે છે કે વસિષ્ઠ વગેરે તો વિનયથી રાજ થાય પણ મારામાં તો દયાળ નથી એટલે હું શી રીતે રાજ થઈ ?

તપ્યહિમે ઈંદ્ર સહિત ત્રિલોકા, શ્રીવિન સહત કષ્ટ ભય શોકા;
 વ્રક્ષવેલિ ઔપધિ જગ જોહા, શ્રીવિન નાસ ભચ્ચેઉ સખ તેહા. ૨૭

જરા દાન જપ તપ વ્રત જેહ, નાસ ભચ્ચેઉ શ્રીવિન ભુમિ તેહ;
 દોષ ન દાન ધર્મ મન લાવે, સખ અધર્મરત ઈત ઉત ધાવે. ૨૮

સુરપતિ મુખ્ય ઉર અધર્મ આયો, તપ તેહિ પાપ સખહિ જગજાયો;
 અધર્મ ધર્મ કરત મુખ્ય જપ્યહિ, તપ તેહિ રિતિ વ્યાપે જગ સખહી. ૨૯

દેહાદ્યા-યું અધર્મ નર નારિ ઉર, વ્યાપ્યો સુરપતિ સંગ;
 તાતે ને જિનમે મુખિ, તજત અધર્મ પ્રસંગ. ૩૦

યું વ્યવહારિક ગુનનિસે, આપકે ગુન ગ્રહે જોય;
 દેહ દ્રષ્ટિસે મુનિનકે, ઓગુન ગ્રહે ખલ સોય. ૩૧

ગારકા-તેહિ ઉર અધર્મ આય, વસત સખહિ પરિવાર ભુત;
 નાસ ભક્તિ ધટિ જાય, જ્યું જ્યું સત સંગતિ કરત. ૩૨

મતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે દુર્વાસા આગે
 ઇંદ્રશ્રીનાશ વરણન નામા પંચમો ડબ્બાય:

અધ્યાય ૬ કો.

આપાક-પુનિ પ્રભુ સો પ્રસંગ સુખરૂપા, કહન લગે સખ ભાંતિ અનૂપા; ૪
 જેહિ સુનિ માન મોહ સખ નાસે, ઉર વિવેક રવિ પ્રખલ પ્રકાસે. ૧
 બ્રહ્મપુત્ર ભયો દક્ષ ઉદારા, જેહિ જસ વ્યાપી રહ્યો જગ સારા; ૨
 શિવ અપમાન કિન તેહિ જપહી, જસભુત નાસ ભયો સો તપહિ. ૨
 સુનિ પ્રભુ વચન જોરિ ભુગપાંતી, પ્રેમ સહિત બોલેઉ નર પાંતી;
 શિવ અપમાન દક્ષ કયું કીનાં, કહહુ નાથ યહ કથા નવિના. ૩

૨. જો મુખ્ય માણસ અધર્મ કરે તો યધે અધર્મ છવાય. ૩. માટે જે જે મુખ્ય હોય તેમણે અધર્મનો પ્રસંગ તજવો. ૪ હવે દક્ષના યજ્ઞની વાત કરેછે.

૧ બ્રહ્માનો પુત્ર દક્ષ નામનો થયો. તે ઉદાર હતો. તેની કીર્તિ આખા જગત્માં વ્યાપી હતી. શિવનું અપમાન કરવાથી તે કીર્તિ સાથે નાશ પામ્યો.

- સુનિ નરવચન મગન ભઝે સ્વામિ, કહન લગે સોષ અંતરજામી; ૩
 સુનહુ તાન ઇતિહાસ પુરાનાં, જોહિ સુનિ મિટત સહજ અભિમાનાં. ૪
- દોહડા—પ્રથમ વિશ્વસજ મખ કિયો, ૪ વેદવચન અનુસાર;
 ભવ બ્રહ્માદિક દેવ તહાં, આવેઉ અનંત અપાર. ૫
- ચોપાધ—સુરમુનિવૃંદ સભા ભાષ ભારિ, તેહ મધ્ય રાજત અજ ત્રિપુરારિ;
 દક્ષ પ્રજાપતિ અર્ક સમાનાં, આયો સભા મધ્ય સખગુનજનાં. ૬
- હર વિરચી જિન સખ સુરવૃંદા, ઠાઠે ભયેઉ અતિ પાય આનંદા;
 દક્ષહું સખ અતિ આદર દીનાં, અજહિ આય તેહિ વંદન કીના. ૭
- શિવહિદેખિ મદમછર આની, બોલન લગ્યો અધિક અભિમાનિ; ૫
 સુનહું દેવમુનિ કહું સત્ય જાનિ, સાધુવ્રત સખકું સુખદાની. ૮
- મોહિ ન મદ મછર અગ્યાનાં, કહહું જથારથ સુનહું સુજાનાં;
 લોકપાલ જસ સખહિ નસાવે, અશિવરૂપ શિવ નામ કહાવે. ૯
- દોહડા—અતિ અનત્ર અભિમાન વસ્ય, ભૂતનાથ ભવ જોય;
 સત પુરૂષનકો રાહ સુભ, નાસ કરત સખ સોય. ૧૦
- ચોપાધ—યહ મમ શિષ્ય ભવકું પાયો, વિશ્વવિદિત જમાતુ કહાયો;
 અબ્યુત્યાન બંદન નહિ કીનાં, વચનસં મોય ન આદર દિના. ૧૧
- ક્રિયાહીન અતિ અશુચિ અજાનાં, સેતુ હનત ઉર અતિ અભિમાનાં;
 બ્રહ્મા એહિ મમ પુત્રિ દેવાધ, શ્રદ્ધિં વેદગિરા જયું સુહાધ. ૧૨
- ફિરત મશાનમે ભુતનિર્ક સંગા, ચિતાભરમ લેખિત સખ અંગા;
 નામ માત્ર શિવ અશિવ અપારા, જોહિ મગ ચહિ કુળ્યો સંસારા. ૧૩
- સિવ તેહિ કાલ શાંતિ ઉર ધારિ, દક્ષ કિનિ તેહિ નિંદા ભારી;
 બ્રહ્મરૂપ તેહિ શિવ ન પિછાંને, દેહદષ્ટિ કરિ ઓગુન કાંને. ૧૪
- દોહડા—આપમે ગુન ગ્રહિ શંભુકો, જ્ય તેહિ ઓગુન લીન;
 તય તેહિ ઉર પરિવાર ભુત, અધર્મ વાસા કીન. ૧૫

૩ રામાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું કે દક્ષનું અપમાન શિવે શાથી કર્યું? તેથી નારાયણ સુનિ અભિમાન સહજ ટળે એવો પુરાણો ઇતિહાસ કહે છે. ૪ બ્રહ્માએ યજ્ઞ કર્યો તેમાં ધણુ દેવો આવ્યા. ૫ દક્ષને રીસ ચડી એટલે મુનિયોને ઉદ્દેશી શિવની નિંદા કરી તથા વેદ જેમ શ્રદ્ધને શોભાવતા નથી તેમ પોતે શિવને જમાધ કર્યા તે શોભતું નથી એમ કહ્યું. ૬ કહે છે કે એનું તો નામ માત્ર શિવ છે પણ તે અશિવ એટલે ભુલું કરનાર છે તેના પથે ચાલીને સંસારના લોકો કુળી ગયા !

સોરઠા—અધર્મ જુત ભયો દસ, ધર્મ ગયો પરિવાર જુત;
લગ્યો કુમતિમે લસ, આપ દેન મન કિન તમે. ૧૬

ચોપાઈ—લે કર ઉદક કહન લગ્યો સોષ, ધંદ્ર ઉપેન્દ્રાદિક જહાં હોષ;
દેવસંઘ નહિ ભવકા લાગા, જહાં કષ્ટ હોય હોમ વ્રત જગા. ૧૭

સુર મુનિ મુખ્ય નિવારણ કિનાં, તદપિ આપ ચંકરકું દીના;
તમ તેહિ ચલસે કોષ કરી ભારી, નિજગ્રહ ગયો અધિક અહંકારી. ૧૮

જાનિ આપ શિવગણ મુખ્ય વીરા, દિપ્ત કોષ નદિશ્વર ધીરા;
દારણ આપ દસકું કિનાં, પુનિસો દંડ તેહિં પક્ષીહિં કિના. ૧૯

ભવ ભગવાન મનુષ્ય તેહિ જાની, દેહદર્શિ નિંદત અભિમાની;
તત્વસે વિમુખ હોહુ સોષ પાપિ, પ્રથક દષ્ટિ સખજન પરિતાપી. ૨૦

દોહા—કુટિલ ધર્મજુત ગૃહ વિષે, મિથ્યા સુખ ધરિ આસ;
વેદવચન પુષ્પિત વિષે, કર્મમે રહો વિશ્વાસ. ૨૧

ચોપાઈ—દસ દેહમતિ રહો દિન રાતી, ભુલ્યકે આતમ મતિ સખભાંતી,
પશુ ન્હું કામિ રહો ત્રિય સંગ લાગી, દસ યસુ મુખ હોહુ અભાગી. ૨૨
૧વિઘા જુદિ અવિઘા સંગા, રહહુ કર્મજડ મૂઢ અભંગા;

ભવ દુખ સહો મૂઢ બહુ કાલા, જે હર નિંદક વિમુખ બેહાલા. ૨૩

સગ ભસ દિજ ગ્રહો સખ દાનાં, પહહુ પેટહિત વેદ પુરાનાં;
તન ધન ત્રિય સંગ રહો લપટાઈ, જાયત દિરો વિપ્ર જગ જાઈ. ૨૪

મુનિ દિજ કુલહિ આપ અતિ ધોરા, ભૃગુ બોલેહ કરિ કોપ કઠોરા;
ભૃગુ પ્રતિઆપ દિયો તતકાલા, અભદંડ અતિ કડીન કરાલા. ૨૫

દોહા—શિવવ્રત ધર ભવ ભજનરત, તેહિ અનુવ્રતિ જગજોષ;
પાખાડિ સદ્ગ્રંથકો, શત્રુ રહો નિત સોય. ૨૬

ચોપાઈ—નષ્ટ શૌચ જડમતિ અહંકારી, ભરમ જટા સ્તિતન ધારી;
સો શિવ દિક્ષા કરહુ પ્રવેશા, મઘ માંસ જહાં નહિ ધર્મવેશા.. ૨૭

વેદ રૂં વિપ્રકું નિંદત જોઈ, પાખાડિ હોષ હો સખકોષ;
અધિક અવિઘા વિઘા જાનો, અલ વિઘા કળહુ મન માનો. ૨૮

૧ તારી વિઘા અને જુદિ તેને અવિઘાનો સંગ રહો અને કર્મભાંજ
રહોને મૂઢ થાઓ. ૨ દિજોને આપ દીધેલો જોષને ભૃગુમુનિ એ આપ
દીધો કે શિવજનું ભજન કરનારના પાખાડી લોકો સત્રુ થાઓ. શિવજ
ભક્તો વેદના નિંદક થાઓ તથા લપટ અને લોભી થાઓ.

શબ્દ ધ્વજ અતિ વિશુદ્ધ કહાવે, જે શ્રુતિ મગ સખ મુનિમન ભાવે;
શ્રુતિ નિદક ભવ ભક્ત હો જેહ, રહહુ લોભીરત લંપટ તેહ. ૨૯

ભયો હે પરસ્પર દારણુ આપા, ઉભય પક્ષ મહિં વ્યાખ્યો પાપા;
ધ્વજદંડ દારણુ દુઃખદાઇ, તેહિ સખકિ શુદ્ધ ભુદ્ધ વિસરાઇ. ૩૦

દોહા—ઉભયપક્ષ ઇતિ આપવસ્ય, બેઉ અધિક મતિમંદ;
અગ્રગણ પિછે બિનાં, ફસેઉ અવિઘાઈ. ૩૧

ચોપાઈ—૪ પ્રભુતાપાઈ વિમુખ જે હોઈ, વિશ્વ અમંગલ કરતા સોઈ;
દક્ષપક્ષ લે વિપ્ર અપારા, અતિ દુઃખ લગ્નેઉ જગ સારા. ૩૨

મુનિ પ્રભુવચન પ્રશ્ન નર કિનાં,^૧ કહો પ્રભુ કેહિ વિપ્રનિ દુઃખ દિનાં;
દક્ષપક્ષ કિમિ દિજ દુઃખ પાચો, સો પ્રસંગ પ્રભુ કહો મનભાચો. ૩૩

મુનિ નર વચન મગન ભગ્ને દેવા, કંહન લગેઉ સોહા પ્રભુ તતખેવા;
હર અપમાન કરન મનધારિ, દક્ષ જગ આરંભ્યો ભારી. ૩૪

અજ આદિક સુર સખાહિ બોલાચે, પંકિત બાલ હિત શિવ વિસરાચે;
સુર વિમાન ચદિ ચદિ સખ આચે, મગનપંચ સતિ દેખી સુહાચે. ૩૫

દોહા—ભવસું ભવાનિ કહત તખ, મુનુ ત્રિપુરારિ મુગ્ધન;

હોત જગ મમતાત ગ્રહ, જત હે વિભુષ વિમાન. ૩૬

સોરઠા—તુમ કરણા કરિ નાથ, ચલહું સંજ્ય મમ પિતું સદન
મિલ્યો સખાહિ સુરસાચ, તહાં નિજ ભાગકું ભજહું તુમ. ૩૭

ચોપાઈ—મુનિ શિવ કહત મુનહું સકુમારી, તવ પિતુ મોર દિપિ અહંકારી;
મમ અપમાન કરન જગ્ય એહા, ગચ્છે મરન તખ નહિ સદેહા. ૩૮

૩ સામા સામી આપ થયા કારણ કે પ્રકટ રૂપને ઝોળખી શક્યા નહિ
અને માયાના ફંદમાં ફર્યા. ૪ જે વિમુખ જીવને પ્રભુતા એટલે મોટાઇ
મળે તો તે વિશ્વનું અકલ્યાણ કરે છે.

૧ પ્રભુનાં વચન સાંભળી રામાનંદ સ્વામિ પુછે છે કે દક્ષનો પક્ષ લેવાથી—
દિગ્ને-આછોળને કેવી રીતે દુઃખ થયું તે કહો. ૨ ભગવાન કહે છે કે શિ-
વજીનું અપમાન કરવા માટે દક્ષે મોટો યજ્ઞ કરવા માંડ્યો. જેમ કાઇને પંચ
કેન્યાત બહાર મુકવો હોય ત્યારે ન્યાત કે પંચનું લ્હાણું કરવાની તૈયારી
થાય તેમ ૩ ધ્વજાદિક જધા દેવતાઓને બોલાવ્યા પછી શિવજીને પંકિત
બહાર કરી દીધા. દેવતાઓ વિમાનમાં બેસીને આવ્યા તે પાર્વતીજીએ જોયા
૪ પાર્વતિ શિવજીને કહે છે કે મારા પિતાને ત્યાં યજ્ઞ થાય છે તેમાં દેવનાં
વિમાન જાય છે.

કિન નિવારણુ શિવ તેહિ ભારી, તદપિ ન હઠ ત્યાગ્યો સઠ નારી;
 રોશ વિવશ^૫ પિતુઝહ ગધ સોષ, તહાં સનમાન કિયો નહિ કોઈ. ૩૯
 રૂંદ ભાગ વિન મખ તેહિ જાન્યાં, શંભુ વચન તખ સભ્ય પ્રમાન્યા;
 શંભુ ઝિમુખ જાનિ નિજ તાતા, ક્રોધ વિવશ કહે દક્ષસું આતા. ૪૦
 જો પરગુન ગ્રહે દોષહિં ત્યાગી, ઉત્તમ પુરૂષ સો અતિ બડભાગી;
 જો પરગુન ઓગુન દોહિ જાને, મધ્યમ નર સોઈ વેદ વખાને. ૪૧
 ગુન તજિ દોષ ગ્રહત પરકેરા, સો તુમ સમ જગ અધમ ધનેરા;
 પિતુ અપમાન કિન યું આલા, અનલ પ્રવેશ કિન તતકાલા ૪૨
 હાહાકાર શબ્દ ભયો ભારી, દક્ષહિં નિંદત સખ નરનારિ;
 નંદિશ્વર આદિક ગણુ જેહા, જસ ભંગ કરને લગે તેહા. ૪૩
 દોહા—ભૃગુ સુરગણુ ઉપજાય તખ, શિવગણુ દિએ હે હટાય;
 તદપિ^૧ સસંકિત ભએ સખે, રૂંદરોશ ભય લાય. ૪૪
 ચોપાઇ—મુનિ નારદ તવ શિવ ઢિગ જાઈ, સતિ મરન વિધિ દિન બતાઈ;
 કાપેહિ^૨ રૂંદરૂપ ત્રિપુરારી, જટા છારિ ભોમિપર ડારી. ૪૫
 વીરભદ્ર ભયો અતિ વિકરાલા, કાપ સહિત ગરજત જતુ કાલા;
 રૂંદ તુરત તેહ અગ્યા દીનાં, નાઇ ચરન શિર ચલેહિ પ્રવીનાં. ૪૬
 શિવગણુ સેન સહિત બળવાંતા, વિરભદ્ર કિનો મખ અંતા;
 સુરગણુ સખહિ આંધિ તિન માયાં, જસ કે પાત ફોરિ સખ ડાર્યા. ૪૭

૫ શિવજીએ યજ્ઞમાં જવા ના પાડી તો પણુ પાર્વતિ ગઈ
 પણુ ત્યાં ક્રોધએ માન આપ્યું નહિ. પાર્વતિએ શિવનો ભાગ ન
 જોયો તેથી ક્રોધે થઇ તે પોતાના પિતા દક્ષને શ્રાપ આપે છે. જે પુરૂષ
 પારદાના દોષ ત્યાગીને ગુણુ લે તે ઉત્તમ; ગુણુ તથા દોષ બંને લે તે મધ્યમ
 અને ગુણુ તજીને અવગુણુ લે તે કનિષ્ઠ. એવી રીતે પિતાને અધમ
 કહી પાર્વતિ બળી મુઝાં તેથી યજ્ઞમાં હાહાકાર થયો. દક્ષને બધા નિંદવા લા-
 ગ્યા. નંદિશ્વર વગેરેએ યજ્ઞનો ભંગ કરવા માંડ્યો. ભૃગુએ દેવતાઓ
 ઉપજાવી શિવના ગણુને હડાવી દીધા. ^૧તેથી બધાને શીવજીના ક્રોધની બીક
 લાગી. હવે નારદજી શિવ પાસે ગયા અને હકિકત કહી ^૨તેથી ત્રિપુરાસુરના
 શત્રુ એવા મહાદેવ ક્રોધ્યા અને જટા પછાડી.

યુ શિવગણુ જળ્ય મારન લાગે, દ્વિજ નરનારિ ત્રાસ જીત લાગે;	
જથા જોગ્ય દિયો દંડ વિચારિ, ત્રાહિ ત્રાહિ કહે વિપ્ર પોકારી.	૪૮
શિવ નિંદત જેહિ જો અધ કીનાં, વિરભદ્ર તેહિ ત્યું દંડ દિનાં;	
હાસ કરિ તેહિ દાંતકું તોરે, સેન કરિ તેહિ લોચન ફોરે.	૪૯
ભૂગુ આદિકૃતિ તોરિ લઈ ડાહિ, યું વિપ્રનકું વ્યથા ભઈ ગાદિદ;	
અહુવિધિ છેદ ભેદ કરિ મારે, યું સખ દ્વિજ વિરૂપ કરિ ડારે.	૫૦
દોહા-દક્ષકા શિરછેદન કિયો, કુંડમે ડાયો સોય;	
જસભંગ કરિ રૂદ્રગણુ, હસેઉ મગન સખ હોય.	૫૧
દક્ષપક્ષ જેહિ જેહિ લિયો, અતિદુષ્પ પાએ સોઉ;	
મશ્વરકા ઓગુન લિયે, કાજ ન સિધત કોઉ.	૫૨
સોરઠા-યું નિજગુન ગ્રહિ જેહ, મહામુનિકે ઓગુન ગ્રહત;	
દેહ દર્શિ ખસ એહ, તેહિ ઉર અધર્મ રહત નિત.	૫૩
દોહા-જેહિ ઉર અધર્મ રહત નિત, કરત સુખદ ગુનધાત;	
સંત વચન અમૃત સરિશ, તખ તેહિ નાહિ સુહાત.	૫૪
સોરઠા-ઉશ્વડો કરત વિચાર, જળ્ય મુનિવર તેહિ કહત કષ્ટ;	
રોગ વિવર્ય અનસાર, જળ્યુ ગિમત ત્યું દુષ્પ લહત.	૫૫
અધર્મ જીત જન જોય, સો સતસંગમે અદત નહિ;	
ઘટત ^૧ જત નિત સોય, જળ્યુ સતસંગતિમે રહત.	૫૬

ધતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે

રૂદ્રરૂપેન દક્ષજ્ઞ ભંગ નાભાપદોડધ્યાય: ૬

અધ્યાય ૭ મો.

આ અધ્યાયમાં શ્રી હરિ અકુરજીની કથા કહે છે, જે સાંભળવાથી દુષ્ટ ભુક્ષિતો તથા અહંકારનો નાશ થાય.

ચૌપાઈ-સુનુ નર કહું સોઇ કથા ઉદારા, જેહિ મુનિ મિટત કુમતિ અહંકારા;
જન અકુર અધિક હરિદાસા, ચલે મધુપુરસે પ્રભુપાસા; ૧

૩ જટામાંથી ગણુ નીકળ્યા. શિવની આજ્ઞાથી તે યજ્ઞમાં ગયા અને દેવતાઓને માર્યા જેને જેમ ઘટે તેમ દંડ આપ્યો. ભૂગુની દાદી તોડી લીધી. બીજા બ્રાહ્મણોને કદરૂપા બનાવ્યા.

૧ શ્રીહરિ છેવટે કહે છે કે પોતાનો ગુણુ લઈ પારકાના દોષજ જીએ છે તે સતસંગમાં વધતો નથી. તેને સંતનાં અમૃત જેવાં વચન ભાવતાં

કરન લગે ઉ મન વિમલ વિચારા, અતિ મહાતમ જીત સખશ્રુતિ સારા;
 પ્રગટ શ્રી પુરુષોત્તમ બહુનામિ, દેખેહું આજ ચરાચર સ્વામિ. ૨

પાપ પ્રચંડ ગએ મમ સખહિ, હરિ સનમુખ પગ ધારે જળહી;
 જેહિ પદ મહામુનિ રહે લપટાઇ, વંદિહું આજ સો પ્રભુ પદ બાઈ. ૩

કંસ અનુગ્રહ કિનાં મોઇ, દુર્લાભ દેવ સુગમ ભયે સોઇ;
 સયુન રૂપ સુખપ્રદ દોઉ ભાઇ, રામકૃષ્ણ મિલહહિં મોય આઇ. ૪

દોહા-પ્રહ્લાદિક સુર ભજત નિત, જેહિ પદ પરમ અનુપ;
 શ્રી સેવત જેહિ પ્રેમ જીત, દેખિહું સો સુખરૂપ. ૫

ચૌપાઇ-પ્રભુ પદ કંજમે વંદિહું બાઈ, મમ શિર કર ધરિ હરિ સુખદાઈ;
 કાલવ્યાલભય શરને આખે, પ્રભુ કર ગ્રહિ તેહિ ત્રાસ મિટાવે. ૬

સો ભુજ ગ્રહિ મોય જન સુખકારિ, મિલિહહિ કૃષ્ણ ભક્ત ભયહારી;
 સંકર્ષણ પ્રભુ સખ સુખધાંમાં, પ્રેમ સહિત મિલિહહિં બલરાંમાં. ૭

મિલિ મોય કુશલ પ્રશ્ન પ્રભુ કરિ હે, કૃપાદષ્ટિ તનમન જવર હરિહે;
 તખ મમ જનમ સુદલ હોઇ ગવે, ધિગ જિવન જે પ્રભુહિં ન ભાવે. ૮

શ્વદલક સુત ઇમિ વિચારા, ઉર શ્રી કૃષ્ણપદ પ્રેમ અપારા;
 સાંજ સમય ગોકુલ પ્રતિ આખે, સોમગ પ્રભુ પદ ચિહ્ન સુહાખે. ૯

દોહા-અંકુશ અંમર કુલિસ પ્યજ, ઉર્દ રેખાદીક બેય;
 ઇનજીત પ્રભુપદ ચિહ્ન લખિ, પ્રેમ વિવશ ભયે સોય. ૧૦

પુલકિત તન દ્રગ શ્રવત જળ, ત્યાગ્યો રથ તતકાલા;
 લોટત પ્રભુપદ રેણુમેં, ભુલેહિ તન સંભાલા. ૧૧

સોરઠા-વંદન ભક્તિ તાસ, સખસું અધિક શ્રુતિ કહત તિમિ;
 એ અનન્ય હરિદાસ, કિન કપટ ધન નારિ હિત. ૧૨

ચૌપાઇ-સુનિ પ્રભુ વચન જોરિ કર દોઇ, બોલેઉ નર ચરનનિ ચિત પ્રોઇ;
 પ્રભુ અનન્ય ભક્તિરત જેહા, ધન ત્રિયહિત કયું કપટ કિયો તેહા. ૧૩

નથી. ૨ અરુણ હરિના દાસ મયુરામાં પ્રભુપાસે જતાં મનમાં વિચાર કરે
 છે કે આજે હું શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ જે આ સ્થાવર જંગમના સ્વામિ છે
 તેમને જોઇશ.

૧ પ્રભુ કહેછેકે અકુરજમાં વંદન ભક્તિ સૌથી વધારે હતી એમ શ્રુતિ છે
 છતાં ધન અને સ્ત્રીને માટે તેમણે કપટ કર્યું હતું. આથી રામાનંદ
 સ્વામી પુછે છે કે એ કેવી રીતે કપટ કર્યું તે કહે.

યહ સદેહ અધિક મોય સ્વામિ, કહહુ કૃપા કરિ અંતરગમી:
 સુનિ નર વચન મગન પ્રભુ હોઇ, કહત પ્રસંગ સખહિ વિાધ સોઇ. ૧૪
 સત્રાજિત રવિ ભકિત કીના, રવિ તેહિ અધિક રિઠિ મણિ દીના;^૧
 નામ સ્થમંતક પરમ પ્રકાશા, સો મણિ લે આયો પુરિપાસા. ૧૫
 દારામતિ વાસિ નરનારિ, તેજ દેખિ વ્યાકુલ ભયે ભારી;
 પ્રભુ દિગ જાયકે કિન પોકારા, હસેઉ દેવ સખ જાનનહારા. ૧૬
 દોહરો—યહ ન અનલ રવિ નાંહિ યહ, સત્રાજિત રવિદાસ;
 ભાનું ભાનું સમ મણિ દીયો, તાકો પરમ પ્રકાશ. ૧૭
 ચૌપાઈ—સત્રાજિત આયે રવિદાસા, મણિ દેખ્યો રવિ તુલ્ય જિજ્ઞાસા;
 પ્રભુ નૃપ હિત મણિ માગ્યો જગદી, અતિ લોભાળક ન દિતો તખદી. ૧૮
 સત્રાજિત તખ નિજ ઘર આયો, દેવસદન મહિં મણિ પધરાયો;
 અષ્ટ ભાર સુવર્ણ નિત જામે, પ્રગટ હોત અતિ આશ્ચર્ય તામે. ૧૯
 સો મણિ લે પ્રસંગ તેહિ ભાઇ,^૨ અશ્વ ફેરાવત બનમેં જાઇ;
 તાંહિં સિંહ માર્યો બન માંહિ, મણિ જુત પુનિ પુર આયો નાંહિં. ૨૦
 સો અપવાદ શ્રી કૃષ્ણકું દીનો, તિહિ જોજન પ્રભુ ચલેઉ પ્રવીનો;
 પુરવાસિન જુત વન જગ્ય ગયેઉ, સિંહ હન્યો તેહિ દેખત ભએઉ. ૨૧
 સિંહકો જોજ દેખી ચલે જગદિ, ભીંછહર્યો તેહિ દેખ્યા તખદી;
 ભીંછકે જોજ ચલેઉ સખતેહા, ગિરિકંદરને જોજ ગયો એહા. ૨૨
 દોહરો—ગુફા ભયાનક ભિંછકિ, પ્રભુ તહાં કિન પ્રવેશ;
 બાલપાનને સો મણિ, દેખ્યો અખિલ ભુવનેશ. ૨૩
 ચૌપાઈ—જાંભુવાંન સંગ્ય જુધ ભયો ભારી, અષ્ટ વિંશ દિન અતિ ભયકારિ;
 પ્રભુકે પ્રહાર વિકલ ભયો તેહી, જાનિ કિએઉં મમ પ્રભુ હેં એહી. ૨૪
 બેરિ પાનિ કરિ વિનય વિશાલા, મણિજુત સુતા દિનિ તતકાલા;
 બાહિર રાખિ ગએઉ પ્રભુજેહા, દાદશ દિન તેહી થવ રહે તેહા. ૨૫

૧ સત્રાજિતે સુર્ય ઉપર તપ કર્યું; સુર્યે તેને સ્થમંતક મણિ આપ્યો.
 સત્રાજિત તે મણિ લઈ દારકામાં શ્રીકૃષ્ણ પાસે ગયો. શ્રીકૃષ્ણે મણી માંગ્યો પણ
 સત્રાજિતે લોભથી તે આપ્યો નહિ. તે મણિમાંથી હમેશાં ૮ ભાર સોનું
 નીકળતું હતું ૨ એ મણિ સત્રાજિતનો ભાઈ પ્રસેન લઈ વનમાં ગયો ત્યાં
 સિંહે તેને ફાડી ખાધો એનું આળ શ્રીકૃષ્ણને માથે આવ્યું તેથી શ્રીકૃષ્ણ
 પ્રગ્ભને લઇને ખોલવા નીકળ્યા. તે સિંહ તથા રિંછને ખોળતાં જાંભુવાનને
 શોધી કાઢી તેની સાથે ૨૮ દિવસ યુદ્ધ કર્યું.

- પુનિ સો દારકાં ગએ વિલખાઇ, કહિ સખ યાંત પરમ દુખ પાઇ;
સત્રાજિતહિં શ્રાપ દે ભારી, રૂદન કરત પુરજન નરનારિ. ૨૬
- મહામાયા દુર્ગા કે થાનાં, લગેઉ નમન સખ તજિ ગતિ આનાં;
દુર્ગાભક્ત ધુની કહી યાંની, અખ શ્રીકૃષ્ણ દયાંઉ સુખદાંની. ૨૭
- દોહડા—કહત વચન ઇમિ પતિ જીત, આયે ઉ શ્રી ભગવાન;
ભયો હે ભવાનીકા તમે, પુરિ મધ્ય અતી સન્માન; ૨૮
- ચૌપાઇ—જાણવતી જીત નિજઅહ આઇ, દિનો મણી સખ કથા સુનાઇ;
સત્રાજિત મણિ લે અહ આયો, તાસહેતુ તેહિ અધિક ડરાયો. ૨૯
- સત્રાજિત મન અધિક વિચારી, મણિસમ પુત્રી દિની સુકુમારિ;
જળ સત્યભામા પ્રભુકું દીના, તખ અકૂર કોપ અતિ કીના ૩૦
- લાક્ષ્મીઅહ પાંડવ ભએ નાસા, સુનિતખ ગએ તહાં વિશ્વનિવાસા;
કૃતવર્મા અકૂર એ દોઇ, લગેઉ વિચારન પિછે સોઇ. ૩૧
- હમહિ દેન કહિ કન્યા એહા, કૃષ્ણાહિં દિનિ મહિન મન તેહા;
જળ શ્રીકૃષ્ણ મહિં નરમતિ આઇ, તેહિ ઉર અધર્મ વ્યાપ્યો ધાઇ. ૩૨
- દોહડા—જદપિ ભક્ત શ્રીકૃષ્ણકો, તદપિ અધર્મિ હોય;
સત્યભામાકે તાતકું, નાસ કરાયો સોય. ૩૩
- સોરઠા—શતધનવાકું સિખાય, સત્રાજિત મરવાય પુનિ;
મણિ લિનો પુસલાય, કિનિ કુમતિ અકૂર અતિ. ૩૪
- ચૌપાઇ—સત્યભામા સો જય પ્રભુ પાસા, તાત મરન કિયો હેતુ પ્રકાસા;
તખ શ્રીકૃષ્ણ દ્વારામતિ આયે, ઉભય બ્રાત નિજ શંખ યજ્ઞએ. ૩૫
- સુનિ શતધનવા અતિ અકુલાયો, તખ સો સરન અકૂરકે આયો;
કૃતવર્મા અકૂર એ દોઉ, હરિયલ કહન લગેઉ તખ સોઉ. ૩૬
- સેન સહિત કંસાદિક મારે, સખહિ નૃપતિ કે માન ઉતારે;
તિહસન વૈર કવન વિધિ હોઇ, અધિક પ્રતાપિ જાને સખ કોઇ. ૩૭
- કરહું પલાયન તુંમ યું જાંની, તેહિ વિન હોત સખનકું હાંની;
સત્રાજિતહિં મરાયો જેહી, લોભવિવશ મોય રખત ન તેહી. ૩૮
- દોહડા—યું વિચારી શુભ અશ્વ ચઢિ, કિન પલાયન સોય;
ચાલ્યો ચોર જિમિ ત્રાસ વસ્ય, મંચ ન દુન્ને કોય. ૩૯
- સોરઠા—પ્રભુ જાનિ સો યાત, રામકૃષ્ણ રથ ચઢિ ચલેઉ;
શતધનવાકો ધાત, કિત જનકપુર જાય તખકું. ૪૦
- ચૌપાઇ—તા પિછે અકૂર વિચારિ, ગએ મણિ ચોરી ધર્મ દિયો ડારી;
કાશિવાસ કિયો તેહિ જઇ, ધન હિત મણિ તેહિ અધિક લુકાઇ. ૪૧

- આપમેં ગુન પ્રભુ ઓગુન ધારી, દેહ બુદ્ધિ કરિ દેખે મોરારી;
તથતેહિ ઉર અધર્મ વિકરાળા, લે પરિવાર બચ્ચો તતકાળા. ૪૨
- ભક્ત તદપિ લાંછન બડ આયો, કામ લોભ વ પ્રિત કરાયો;
જગમહિં દાનપતિ સો કહાયે, હરિજન મધ્ય ન્યૂન્યતા પાચે. ૪૩
- યું સંતનકો સંગ કોહિ કરહી, ગુન તાજ સંત દોષ ઉર ધરહી;
વ્યાવહારિક ગુન આપમેં જની, ખલમતિ હોત અધિક અભિમાની. ૪૪
- દોહા—હરિહર અજ સમ સંતકું, ગિનત ન તન બુદ્ધિ લાય;
તેહિ ઉર અધર્મ કુલ સહિત, આસ કરત સઘ આય. ૪૫
- સો જયું જયું સતસંગસેં, રહેત ત્યું ઘટત અપાર;
દોષ ગ્રહત મહા મુનિનકે, ભરત હે નિજ શિર ભાર. ૪૬
- સોરઠા—કુટિલ કુસંગિજંત, સો સંતનસું અધિક ગિતી;
તેહિ સંજ્ય મરણુ પ્રજંત, રહત સંત સંગતિ તજત. ૪૭

ઈતિશ્રી સતસંગ શિરોમણુ મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે અકૂર
ગુણુ વર્ણિત નામા સમ્પ્રભોધ્યાયઃ

અધ્યાય ૮ મો.

- ઐપાઠ—સુનુ નર કુટિલ કુમતિ નર જોહી, જિનહિસેં બડતા પાવત તેહી;
તિનહિકો ધારત કરન અકાળ, શ્વાનકું શર્ભ કિયો મુનિ રાજ. ૧
- સુનિ આશ્ચર્ય કહત કરજોરી, કહહું નાથ યહ કથા બહોરી;
મુનિ સંજ્ય શ્વાન શર્ભ ભયો જોષ, કહો ગિરતાર સહિત પ્રભુ સોષ. ૨
- સુનિ નરવચન સખહિ સુખકારી, કહન લગેહિ ઇતિહાસ અધારી;^૧
નિર્જન વનમેં રહત મુનિ એકા, અતિ દૃઢત ઉર પરમ વિવેકા. ૩
- કંદમુલ ફલ કરત અહારા, સખવિધિ જનત સાર અસારા;
સો મુનિકિ સમતા ઉર લાઈ, વનપશુ રહત સો મુનિ ઢિગ આઈ. ૪
- હા—સો પશુસંજ્ય એક શ્વાન રહે, સમતા ધારિ સુજન;
પ્રેમ સહિત લખિ ગિનત તેહિ, મુનિવર શિષ્ય સમાન. ૫

ઐપાધ—મુનિ સમ કંદમુલ ફલ ખાવે, મુનિહિં ત્યાગિ પલ કિતલુ ન જાવે;
મનુષ્યજાતું શિષ્યભાવ સોઈ પાયો, તખ સો જ્ઞાન મુનિવર મન લાયો. ૬
૧ તખ એક દ્વિપિ વનેયર^૨ ભારી, જ્ઞાનકો ભક્ષ કરન મન ધારી;
મુખ પસારિ તેહિ મારન ધાયો, તખ સો જ્ઞાન મુનિશરને આયો. ૭
સુનુ મુનિ મોય દ્વિપિ વિકરાલા, મારન ચહત મુઠ તતકાલા;
કરલુ સો નાથ દ્વિપિ ભય જાઇ, સિંહ શરન કિમિ જાંબુક ખાઇ.^૨ ૮
નિજ આશ્રિતકું અધિક ભય જાંનિ, કહન લગેઉ મહામુનિ વિજ્ઞાની;
આખ તોય ઈનકો ત્રાસ નહિ લેશા, સુન સુત મમ ઉત્તમ ઉપદેશા. ૯

દોહા—તજલું ત્રાસ તુમ દ્વિપિકો, દ્વિપિ હોલુ તતકાલા;
ચિત્ર અંગજીત સખહિ વિધિ, ભયો સો દ્વિપિ વિકરાળ. ૧૦

ઐપાધ—વનદ્વિપિ ડયો દેખિ દ્વિપિ આરા, ત્રાસ વિવશ ત્યાગો તેહિ ઠોરા;
સો દ્વિપિ રહત સદા મુનિ પાસા, વનમેં ફિરત મન અધિક હુલાસા. ૧૧
તાપિંછે અતિ વિકટ કઠોરા, ક્ષુધા જીક્ષ મુખ : ફારિકેં ધોરા;

દ્વિપિકો ભક્ષ કરન મન લાઇ, વ્યાધ અચાંક આયો ધાઇ. ૧૨

વ્યાધ ક્ષુધિત દેખ્યો તેહિ જાંબી, દ્વિપિ અતિ ત્રાસ વિકલ ભયો તખી;
અતિ આતુર મુનિ શરને આયો, તેહિ નિજ ત્રાસકો હેતુ ખતાયો. ૧૩

શિષ્ય જયું નિજ શરણાગત જાંની, મરણુ ત્રાસ મોટત મુનિ જ્યાંની;
દ્વિપિહિં વ્યાધ કિનો તેહી, અતિ બલબંત સિંહ ભયો એહી. ૧૪

દોહા—સો વન સિંહને દેખિયો, આપ તુલ્ય બલવાંન;
વનકો વ્યાધ તતકાલ તખ, અન થલ ગયો સુજાંન. ૧૫

ઐપાધ—જ્ઞાનસો સિંહ ભયો મુનિ સંગા, અતિબલજીત મન પ્રબલ ઉમંગા;
કંદમુલ ફલ ભોજન જોઈ, ઇનસેં અધિક નિરપૂલ ભયો સોઇ. ૧૬

જયું મૃગપતિ મૃગહિત વન ડોલે, જયું યહ ફિરત સિંહ સમ બોલે;
મહામુનિ સિંહરૂપ તેહિં દીનાં, અતિ બલજીત ભયો સિંહ નખીનાં. ૧૭

તખ તેહિ થલ મદમત ગજ આયો, ગિરિ સમ પદ્મરેણુ તન જાયો;
શુભ્ર દંત અતિ પુષ્ટ શરીરા, મેઘ જયું શબ્દ કરત મંબીરા. ૧૮

સો મદઝર કુંજરકું દેખા, ભયો હે સિંહ મન ત્રાસ વીસેખા;
ગજ ભયભીત સો મુનિ ઢિગ જાઇ, નિજ ભય હેતુ દિયો હે ખતાઇ. ૧૯

૧ વનમાં ફરતો કાઈ પશુ ૨ સિંહનું જોને શરણું છે તેને શિયાળ
દેમ ખાય ?

દોહા—તથા સો સિંહકું મહામુનિ, કુંજર પદવિ દીન,
વનગજ સમ ધન દેખિ ગજ, ભયભુત ગયો પ્રવીન. ૨૦

વન ઉપવન સર સહિતમેં, મુદ્દભુત વિચરત સોય;
પદ્મરેણુ ભુષિત તનુ, તેહિ સમ ઓર ન કાય. ૨૧

ચોપાઠ—યું વન જાયકે મુનિદિગઆવે, મુનિહિ નિરખિ ગજ અતિમુદ્દયાવે;
મહામુનિ શરણ રહત ધ્રમિ એહિ, દિનનિશ્ચ અમિત ખિતિ ગએ તેહી. ૨૨

તથા તેહિ વન આયો અતિ ભારિ, કેસરી અરણ્ય રૂપ અહંકારી;
ગિરિ કંદર વાસિ અતિ ભીમાં, ગજકુલ નાસ કરન બલ સીમા. ૨૩

દેખી કેસરી સિંહ કરાલા, ગજ ભયભીત ભયો તેહિ કાલા;
મહામુનિ શરણ નાગ? તથા આયો, નિજરિપુ ત્રાસ સો સખહિ મુનાયો ૨૪

સો ગજ મુનિ તથા સિંહ બનાયો, અતુલિત બલ કેસરી પદ પાયો;
વન કેસરિસું અધિક બલ પાછ, કેસરિ સનમુખ ઠાઠો જાછ. ૨૫

દોહા—વન કેસરિ તેહિ દેખિકે, ભય સભિત અતિ હોય;
નિજ જ્ઞાતિ જંન્યો પ્રબલ, કિયો પલાયન સોય. ૨૬

કેસરિ સિંહ બરયો મુનિ પાસા, ઓર જિવ ડરપેઉ તેહિ ત્રાસા;
તથાસેં તપોવનકે પશુ જેહા, જિવન હિત ત્યાગ્યો થલ તેહા. ૨૭

કપહુ કાલકો જોગ સંભારી, સખહિ પ્રાણી હિંસક ભયકારી;
અતિ બલવાન રૂધિર જેહિ અહારા, સખહિં પ્રાંનિ ભયદાનિ અપારા. ૨૮

અષ્ટ પાદ ઉચે ધ્રગ જેહિ, શર્ભા નામ વનવાસિ તેહી;
સો તેહિ સિંહકું મારન કાગ, મુનિ આશ્રમ આયો વનરાગ. ૩૦

કેસરિ તાહિ દેખિ ડર પાયો, નીજ જિવન હિત મુનિ દિગ આયો;
મુનિ તેહિ શરભ કિયો તતકાલા, વનકે શરભસુ અતિ વિકરાળા. ૩૧

દોહા—સો વનવાસિ શરભ તથા, દેખિ શરભ બલવાન;
મુનિ આશ્રમસેં ભય સહિત, અન્ય વન ગયો સુજન. ૩૨

સોરઠા—શરભ પદવિ તેહિ દીન, મુનિ શરણાગત ભયહરન;
શરભસો અધિક મલિન, મુનિ મહાતમ નહિ લક્ષત કષ્ટ. ૩૩

ચોપાઠ—શરભ રહત નિત મુનિવર પાસા, મુનિ પ્રસાદ હિએ અધિકહુલાસા;
જખસેં શરભ રખ્યો તેહિ ઠોરા, ત્રાસસેં મૃગગણુ ગએ વન ઓરા. ૩૪

શરભકે મન એક રહત આનંદા, નિત પ્રાણિવધરત મતિમંદા. ૩૫
 વનકલ પુલ જો કરત આહારા, તેહિ મારન મન કિન વિચારા;
 રૂધિરાસન મન અધિક કહોરા, ગિતન ન કોહુંકું નિજ તન જોરા. ૩૬
 મુનિહીં હનન તેહિ ઇચ્છા કીનાં, અતિ કૃતદ્ર શ્વાન જ સો મલિનાં;
 નખ મુનિ નિજ તપ કરી તતકાલા, જ્ઞાનચક્ષુ તેહિ જ્ઞાનિ બેલાલા. ૩૭
 દોહા—તપ મહામુનિ કહે શ્વાનચું, સુતુ મતિહીન અર્જનન;
 ગુન ઉપર ઓગુન કરે, કતલુ ન તેહિ કલ્યાન. ૩૮
 ચોપાઈ—શ્વાન મિટાયકેં દિપિ તોય કીનાં, દ્વિપિલુ મિટાય વ્યાધપદ દીનાં;
 વ્યાધસેં મદગલ નાગ બનાયો, કંજરસેં કેસરિ પદ પાયો. ૩૯
 કેસરિ સીંહસે શરભ ઉદારા, પ્રેમસે મેં તોય કિન ગમારા;
 તદપિ હોય કૃત્યદ્ર કહોરા, મારન મોય ચહત ગુનચોરા. ૪૦
 તાતેં શ્વાન તનુ હોહો તુમારા, તજલુ તુરત યહ સ્થાન હમારા;
 સો ગુરૂદ્રોહિ શરભ તનુ ત્યાગી, ભયો હે શ્વાન મતિમંદ અભાગી. ૪૧
 શ્વાનકો રૂપ ભયો તેહિ જખલિ, મુનિ દિગ દિન ભયો અતિ તખલિ;
 મુનિ હુંકાર કિયો તેહિ ભારી, દિયો હે તપોવન આર્ય નિકારી. ૪૨
 દોહા—યું કુલવિન શુભ ગુન નિખિન, પ્રભુતા પાવત કોય;
 નીચ નિચાઇ ના તજે, હોત કૃતદ્રિ સોય. ૪૩
 તાતે ગુરૂ રાજ પ્રથમ, શુભ ગુન શુભ કુલ જ્ઞાનિ;
 કરનાં શિષ્ય સચિવ તેહિ, બિન જાને બડ હાનિ. ૪૪
 સોરઠા—યું મહામુનિ દિગ આય, ગુન ન ગ્રહત ઓગુન ગ્રહત;
 સો દિન દિન ઘટિં જાય, તેહિ ઉર અધર્મ રહત નિત. ૪૫
 અધર્મ જુત જન જોય, સો કહા કહા કરત ન કુમતિ;
 ઘટત જાત નિત સોય, જયું જયું મહામુનિ દિગ રહત. ૪૬
 ઇતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે શરભાખ્યાન
 વર્ણન નામા અષ્ટમો ધ્યાય. ૮:

અધ્યાય ૮ મો.

આ અધ્યાયમાં આરણિ ને ઉપમન્યુતી કથા કહેવામાં આવશે.
 ચોપાઈ—કહિ સખ કથા બરનિ તોય ભાઈ, જિમિ સતસંગ કરત ઘટિ જાઈ;
 દેવ જાનિ ગુરૂ સંતન સેવે, દેહબુદ્ધિ કરિ ઓગુન લેવે. ૧

આપમેં વ્યાવહારિક ગુન જાનિ, સો ખલ હોત અધિક અભિમાની;
સો સતસંગમેં અતિ ઘટિ જાવે, જ્યું રોગી પંચામૃત પાવે. ૨

જો મુનિવરકું બ્રહ્મ કરિ જાને, દોષ છુદ્ધિ કૃપાહુ નહિ આને;
આરણિ ઉપમન્યુ સમ સોષ, હરિગુરૂ કૃપાપાત્ર અતિ હોષ. ૩

મુનિ પ્રભુ વચન ચરણ શિર નાષ, નર કર જોરિ કહત હર્ષાધ;
આરણિ ઉપમન્યુ મુનિ જેહા, કેહિ વિધિ ભક્તિ કિનિ પ્રભુ તેહા. ૪

દોહા—કયું ગુરૂભક્તિ કિન તેહિ, કયું ગુરૂ કરૂણા કીન;
કહહુ અનુક્રમસે કથા, મોય જાનિ જન દીન. ૫

ચોપાઠ—વિનય સહિત નર જ્યન વિચારી, કહન લગે સોષ કથા અધારી;
આપોદધૌમ્ય નામ મુનિ એકા, સો મુનિવર ઉર પરમ વિવેકા. ૬

આરણિ ઉપમન્યુ અરૂં વેદા, ત્રય તેહિ શિષ્ય ઉર દૃઢ નિરવેદા;
તિન મધ્ય આરણી શિષ્ય હે જેહા, ગુરૂ કૃષિકર્મમેં પ્રેર્યો તેહા. ૭

શાલ્ય ક્ષેત્ર મહિં તત્પર હોષ, કરહિ કેદાર કર્મ મુનિ સોષ;
ઇત ઉત જળ ફેરત નહિ આવે, જલ ન બંધ રહે અતિ દુષ્પ પાવે. ૮

તખ મુનિવર ઉપાય લલ્લો એદા, ધોરે મધ્ય ડારત નિજ દેહા;
યું કેદાર મહિ જલ સોય લ્યાવે, તેહિ તનુ વ્યથા બરનિ નહિ જાવે. ૯

દોહા—ખંડ ખંડ કેદારકે, સો મુનિ સોવત જાય;
જલ યું ફેરાવત ખેતમેં, પાથો એહિ ઉપાય. ૧૦

તખસો આપોદધૌમ કહે, કહાં આરણિ પાંચાલ્ય;
મમ વચનનિ વરતત સદા, શિષ્ય પરમ પ્રતિપાલ. ૧૧

ચોપાઠ—તેહિ શિષ્ય કહે મુનિયે ગુરૂદેવા, તુમહિં કેદાર કર્મ દહ સેવા;
તખ ગુરૂ કહિ શિષ્યનકું આનિ, જહાં મમ શિષ્ય આરણિ મુનિ ધ્યાંતી. ૧૨

સખહિ તહાં ચલિયેં તતકાલા, જેહિ થલ સો ગુન છુદ્ધિ વિશાલા;
તખ તેહિ થલ મુનિ તુરત પધારે, પ્રેમવિવશ તેહિ જાય પોકારે. ૧૩

હે આરણિ પાંચાલ્ય પ્રવિના, આઓ તાત તુમ અતિ શ્રમ કિનાં;
સો મુનિ આરણી ગુરૂ દિગ આયો, જલકર્દમ તેહિ તન લપટાયો. ૧૪

મેં કેદાર કર્મરત સ્વામિ, સોયકેં જલ રોકુંં બહુનામી;
મુનિ તખ વચન ફેરિ કેદારા, વેગસેં આયો નાથ એહિ ઠોરા. ૧૫

દોહા—નિજ ગુરૂ ચરન સરોજમેં, શિશ નમાયો સોય;
પ્રભુ તવ કારજ્ય કહા કરેં, કહો કૃપા કરિ મોય. ૧૬

ચોપાઈ—મુનિ શિષ્ય બચન કહત ગુરૂ આતા, ઉઠેઉ કેદાર ફેરી તુમ તાતા;
તાતે ઉદાદક મુનિ તવ નામાં, હોઈહો તાત સુખદ ગુનધાંમાં; ૧૭

તુમ મમ બચન ગ્રહેઉ કરી ખ્યારા, તાતેં હોહુ અતિ શ્રેય તુમારા;
ધર્મશાસ્ત્ર સખ વેદ હે જોહા, રહહું પ્રકાશ જીવત તવ તેહા. ૧૮

યું તેહિ ગુરૂંહિં બ્રહ્મ કરી જાને, કપટ રહિત ગુરૂ વચન સો માને;
સો ગુરૂ કૃપા હોય ગુનધાંમાં, ગુરૂ અગ્યા મુનિ ગયે અન્ય ઠાંમાં. ૧૯

અન્ય આપેદધૌમ્ય શિષ્ય જોઈ, અતિ ગુરૂ ભકત વિમલ મતિ સોઈ;
ઉપમન્યું તેહિ નામ ઉદારા, સખવિધિ જાનત સાર અસારા. ૨૦

દોહા—તખ તેહિ ગુરૂ અગ્યા કરી, રખહું ધેનુ તુમ તાત;
ગુરૂ વચન નિકરિ દેવસમ, સેવત ગૌ સાક્ષાત. ૨૧

ચોપાઈ—સો દિનમેં ગૌ ચારન જાવે, સાંઝકું ગુરૂપદ શિસ નમાવે;
તેહિ ગુરૂ તુષ્ટ પુષ્ટ તનું જાનિ, પુછત ભએઉ પરમ સુખદાંની. ૨૨

ઉપમન્યુ તન પોષન તોઈ, કેહિ વિધિ હોત કહહું સખ મોઈ;
ભિક્ષાવ્રત કરિ જિવન મેરા, ગુરૂ તવ વચનમેં પ્રેમ ધનેરા. ૨૩

ગુરૂ કહે મોય દિયૈ બિન સોઈ, ભિક્ષા અજ સો જોગ્ય નહિ તોઈ;
ગુરૂ અગ્યા તેહિ શિસ ચડાઈ, ભિક્ષા માંગિ સમર્પત જાઈ. ૨૪

ભિક્ષા અજ સો સખહી ગુરૂ લેવે, શિષ્યકું રંચ માત્ર નહિ દેવે;
તદપિ ન ઓગુન લેવત લેશા, ધેનું^૧ સંચ વન કરત પ્રવેશા. ૨૫

દોહા—સખદિન ધેનુ ચરાયકે, સાંઝ સમે ગુરૂ પાસ;
દિન હોય ચરણોંમે નમેં, અતિ અનન્ય ગુરૂદાસ. ૨૬

ચોપાઈ—પુનિ ગુરૂ તાસ પુષ્ટ વપુ દેખી, પુછત ભએઉ જૂતિ અન્ય લેખી;
ભિક્ષા અજ સખ લેહું મેં તાતા, કયું તન પોખત કહો સખ આતા. ૨૭

તખ સો શિષ્યો કહે મનું ગુરૂ દેવા, પ્રથમ જો જાચું અપું તતખેવા.
પુનિ અજ દયાઉં સો નિજ તન કાજ, યું નિરવાહ હોત મુનિરાજ. ૨૮

પુનિ ગુરૂ તાહિ કહિ સસ બાંની, ચહ ન જોગ્ય તોય તન અભિમાંની;
અન્ય ભિક્ષુકકી વૃત્તિ તુમ તોરી, લોભસેં પુનિ જાયત જિમિ ચોરી. ૨૯

સો ગુરૂ વચન ગ્રહેઉ કરિ પ્રીતિ, ધેનુ ચરાવે પ્રથમ જિમિ રિત;
જાજ ધર આવત ધેનુ ચરાઈ, ગુરૂપદ વંદિ ખેડિ દિગ જાઈ; ૩૦

- દોહા—તથ તેહિ વપુ અતિ યુલ^૧ લખિ, પુનિ ગુર પુછત આત; ૩૧
 ઉપમન્યુ તથ દેહકી, પ્રતિ કવન વિધિ તાત.
- સોરઠા—ભિક્ષા અન્ન સખ લેહું, જો તુમ જાયત પ્રેમ જીત; ૩૨
 પુનિ નહિ જાયન દેહું, પુષ્ટ દેહ કારન કવન.
- ચૌપાઈ—જોરિ પાંનિ ગુરચું કહે તેહા, કામધેનું પય પોખું દેહા; ૩૩
 ગુર કહે પય તોય જોગા ન પીનાં, મેં તુમકું આગ્યા નહિં દીનાં.
- નિજ ગુર વચન શિસ ધરિ સોઇ, ધેનુ ચરાવે મજન મન હોઇ; ૩૪
 સાંજ સમે નિજ ગુર ગ્રહ આઇ, દિગ ઝેઠત ચરનનિ શિર નાઇ.
- ગુર તેહિ અધિક પુષ્ટ વપુ જાંતી, શિષ્યકું કહત સુધાસમ જાંનિ; ૩૫
 ભિક્ષા અન્ન ન જિમત તુમ લેશા, પયકા પાંન તજો મમ ઉપદેશ.
- તવ વપુ પીન^૧ કવન વિધી વીરા, અળ તવ વૃત્તિ કહહુ મુનિ ધીરા; ૩૬
 મુની ગુર વચન પરમમુદ પાર્થ, કહત વચન ચરનનિ શિર નાઇ.
- દોહા—વછ ધેનુ^૨ પય પિત જળ, ફેનકું ડારત સોય; ૩૭
 ફેનપાન મમવૃત્તિ અળ, ઓર ન પોષન કોય;
- ચૌપાઈ—ગુર કહે વછ કૃપાળુ ભારી, તખલિત ફેન દેત બહુ ડારી; ૩૮
 વછકિ વૃત્તિ રોષ તેહિ હોઇ, ફેનપાંન તવ જોગ્ય ન સોઇ.
- તથ તેહિ ફેનપાંન તજિ દીનાં, નિત્ય ઔ ચારત પરમ પ્રવીનાં; ૩૯
 ભિક્ષા અન્ન પયફેન તમ્મયો, તદપિ ન તેહિ ગુર ઓગુન આયો.
- અધિક ક્ષુધા કરિ પિડયે જળહી, અર્કપત્ર ભક્ષન કિયે તખહી; ૪૦
 તિક્ષણુ ક્ષાર ગર્લજીત એહી, રક્ષ કટુક દુષ્પદાયક તેહી.
- વિષજીત જવર અનલકિ ઝાળા, સો મુનિ અંધ ભયો તતકાળા; ૪૧
 અંધહુ ધેનું ચરાવત ધાઇ, સો મુનિ ફૂપ પયો તથ જાઇ.
- દોહા—ઉપમન્યુ રવિ અસ્ત ભએ, બનસે ન આયો જાંનિ; ૪૨
 ઉપાખ્યાય નિજ શિષ્યશું, કહત ભએઉ શુભ જાંનિ.
- સોરઠા—કારન કવન ઉદાર, આયો ન ઉપમન્યુ-સુમતિ; ૪૩
 મોમન પરમ વિચાર, વૃત્તિરોષ સખ કિન તેહિ.
- ચૌપાઈ—કિયો પ્રતિસેધ^૩ સખહી બિધિ એહા, કોપવિવશ નિશ્ચે ભયો તેહા; ૪૪
 તાતેં ન સો અબહું ધર આયો, મેં ન કિયો કછુ તેહિ મનભાયો.

- ખોજન જોય અવશ્ય મોહિ એહિ, યું કહિ ચલેઉ શિષ્યજીત તેહી:
ગુર વન જાયકે કિત પોકારા, કહાં ઉપમન્યુ પુત્ર હમારા. ૪૫
- સુનિ ગુર વચન હર્ષ ઉર લાઇ, ઉચે સ્વર તેહિ ટેર સુનાઇ;
હે ગુરદેવ પર્યો મેં કૂંપા^૧, દિજિયેં દરશ કૃપાળુ અનૂંપા. ૪૬
- ગુરદિગ જાય કહત તેહિ ખાંની, કયું તુંમ કૂંપ પરે સુનિ ગ્યાંની;
સો નીજ ગુરસું કહત ઉદારા, અર્કપત્ર^૨ મેં ખાએ અપારા. ૪૭
- દોહા—તેહિ કારન મેં અંધ હો, કૂંપ પર્યો સુનિરાય;
તખ તેહિ કૂંપસું કાદિકે, ગુર કહે સુખદ ઉપાય. ૪૮
- ચૌપાઈ—ઉભય અશ્વનિસુત સુર જોડુ, સ્તવન જોય સુરવૈદ્ય હે તેડુ;
સો તવ નેત્રરોગ સખ હરહિં, પ્રથમ જયું વિમલ નયન સો કરહી ૪૯
- સુનિ ગુર બચન સ્તવન તેહિ કીનાં ઉભય દેવ તેહિ દરશન દીનાં;
અશ્વનિ સુત તેહિ કહિ શુભ ખાતા, ચહ અપુપ જિમડુ તુમ તાતા. ૫૦
- તખ ઉપમન્યુ કહન લગ્યો તેહિ, ગુરહિં અપેં વિન જિમ્મુ ન એહી;
તખ તેહિ ન ભય દેવ કહિ ખાંની, સુનહુ વિપ્રવર અતિ નિરમાંની. ૫૧
- તખ ગુર સ્તવન પ્રથમ જળકીનાં, તખ હમ તેહિ અપુપ ધમિ દીનાં;
તેહિ નિજ ગુરહિં દિએ બિન ખાયો, તવ ગુર તખ સેં પરમ સુખ પાયો. ૫૨
- દોહા—તુમહં કરોયું તાત અખ, પ્રથમ જયું તવ ગુર કીનાં;
ચહ અપુપ અમૃત સરિસ, પ્રેમસું ગ્રહહુ પ્રવીન. ૫૩
- ઉપમન્યુ કહે ઉભયસું, ગુર હિં દિએ વિન જોય;
અમૃત સરિસ અપુપ તવ, વિખ સમ ભાસત મોય. ૫૪
- ચૌપાઈ—અશ્વનિ સુત કહે સુનહુ પ્રવિનાં, ગુરકિ ભક્તિ મહિ તુમ લેલીનાં;
યા કારન તુમ પર હમ રિએ, ગુર જીત સખહિ કાજ તુમ સિએ. ૫૫
- વજ્રદંત ગુર શિષ્ય તુમ હોઉ, પરમ શ્રેય તુમ પાવહુ દોઉ;
તુમ ગુર ભક્ત મેં અતિ વિખ્યાતા, ચક્ષુલાલ તવ હોઇ હિ તાતા. ૫૬
- અશ્વનિ સુત વરસેં દ્રગડે પાયો, નિજગુર સદન સઘ ચલિ આયો;
બહુ વિધ નિજ ગુર વંદન કીનાં, ગુર તેહિ પ્રેમ સહિત વર દીનાં. ૫૭
- અશ્વનિ સુત વર દિતો જોઇ, પરમ શ્રેય પૈહો તુમ સોઇ;
ધર્મ શાસ્ત્ર અરૂં વેદ તુમારા, રહો ભાશ્વર જિમિ રવિ ઉજિ ચારા. ૫૮
- દોહા—ઉપમન્યુ ક્રિયા એહિ વિધિ, કિન પરિક્ષા જોય;
સિદ્ધ ભયો ગુર ભક્તિ સેં, તેહિ સમ ઓર ન કોય. ૫૯

અશ્વિનિ સુત તેહિ કહિ શુભ બાતા, યહ અપુષ જિમહુ તુમ તાતા. ૫૦
તય ઉપનયું કહન લગ્યો તેહિ, ગુરહિં અર્પે વિન જિમુ ન એહિ;
તય તેહિ નભય દેવ કહિ બાંતી, સુનહું વિપ્રવર અતિ નિરમાંતી. ૫૧
તય ગુર સ્તવન પ્રથમ જળ કીનાં, તય હમ તેહિ અપુષ ઇમિ દીનાં;
તોહ નિજ ગુરહિં દીએ બિન ખાચો, તવ ગુર તબસેં પરમસુખ પાચો. ૫૨

દોહા—તુમહિં કરેા ચું તાત અપ, પ્રથમ જળું તવ ગુર કીન;
વહ અપુષ અમૃત સરિસ, પ્રેમસું ગ્રહહું પ્રવીન. ૫૩
ઉપમન્યુ કહે ઉભયસું, ગુરહિં દિએ વિન જોય;
અમૃત સરિસ અપુષ તવ, વિખ સમ ભાસત મોય. ૫૪

ચોપાઈ—અશ્વિનિ સુત કહે સુનહુ પ્રવિનાં, ગુરભક્તિ મહિ તુમ લે લીનાં;
વા કારન તુમ પર હમ રિઝે, ગુર જીત સખહિ કાજ તુમ સિઝે. ૫૫
વજ્રદંત ગુર શિષ્ય તુમ હોઉ, પરમ શ્રેય તુમ પાવહુ દોઉ;
તુમ ગુર ભક્તમેં અતિ વિખ્યાતા, ચક્ષુલાલ તવ હોઈહિં તાતા. ૫૬
અશ્વિનિ સુત વરસેં દ્રગ^૧ પાચો, નિજ ગુર સદન સઘ ચલિ આચો;
બહુ વિધ નિજ ગુર વંદન કીનાં, ગુર તેહિ પ્રેમ સહિત વર દીનાં. ૫૭
અશ્વિનિ સુત વર દિનો જોઇ, પરમ શ્રેય પૈહો તુમ સોઇ;
ધર્મશાસ્ત્ર અર્થ વેદ તુમારા, ગ્રહો ભાશ્વર જિમિ રવિ ઉજિયારા. ૫૮

દોહા—ઉપમન્યુ ક્રિયા એહિ વિધિ, કિન પરિક્ષા જોય;
સિદ્ધ ભયો ગુર ભક્તિસેં, તેહિ સમ ઓર ન કાય. ૫૯

ચોપાઈ—ત્રતિય શિષ્ય તેહિ પરમ ઉત્તારા, વેદ નામ શુભ ગુણુ ભંડારા;
તેહિ ગુર અગ્યાદિન બોલાઇ, તાત સખહુ મમ મંદિર આઇ. ૬૦
કષ્ટક કાલ સુશ્રુષા કિજે, પરમ શ્રેય વર મોસું લીજે;
તેહિ ગુર વચન સખહિ સત્ય માની, બહુત કાલ સેવા રતિ આંતી. ૬૧
વ્રતભ જળું ગુર તેહીં ધુરમેં લગાચો,^૨ કામ કરાવત સખ મનભાચો;
ક્ષુધા તૃષા સહે સીત રૂ ધામા, ગુર સેવારત અધિક અકાંમા. ૬૨
ગુર તેહિ સુખ દુખ સુધ નહિં લીના, તદપિ પ્રેમ જીત સેવા કીનાં;
બહુત કાલ કરી કેતેહિ સ્વામિ, પરમ તોષ લલો અંતરજામી. ૬૩

દોહા—ગુર પરિતોષસેં સખહિ વિધી, પાચો શ્રેય સુખાંન;

- વેદ શાસ્ત્ર સર્વજ્ઞતા, લલો જથારથ જ્ઞાન. ૬૪

સોરઠા—વેદ પરિક્ષા સોય, જોય અજોય ન તહ લગી;	
ગુરુ નિરદૈ સમ હોય, કિન પરિક્ષા અમિત તેહી.	૬૫
ગુરુ ઔગુન નહીં લીન, દેવ જાનિ કરે સેવ તેહી;	
મુનિ ગુરુ ભક્ત પ્રવીન, વેદ નામ ભયો જાહ સમ.	૬૬
યું ગુરુ ગુન ગ્રહિ જોય, દેવ જાનિ કરે સેવ તેહી;	
બદત જાત નિત સોય, જયું ગુરુ સંતકે દિગ રહત.	૬૭
ધર્મદેવ સુખરૂપ, જ્ઞાનભક્તિ વૈરાગ્ય જુત;	
જોદિ ઉર યસત અનુપ, તેહિ ઉર પુરૂષોત્તમ સદન.	૬૮

ધતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે શિષ્ય
પરીક્ષા વર્ણન નામા નવમો અધ્યાય:

અધ્યાય ૧૦ મો.

ચોપાઈ—મુનહુ તાત સેવાગ્રી રીતિ, હરિગુરુ સંતસુ નિત નઈ પ્રીતિ;	
કૃષિક જયું કરહી છલ ત્યાગી, સો હરિકૃપા પાત જહાગી.	૧
મુનિ પ્રભુ બચન અધિક મુદપાઈ, નર પૂજત ચરનની શિરનાઈ;	
કૃષિક કવન સેવ કયું કીના, અભય દાન તેહિ કહો કેહી દીનાં.	૨
મુનિ નર વચન સખહી સુખદાની, શ્રી નારાયણ બોલેઉ બાંની;	
મુનુ ઇતિહાસ કહું તોય તાતા, વ્યવન રૂં કૃષિકેકો વિખ્યાતા.	૩
આગમ દોષ વ્યવન રૂપિ નાનિ, નિજકુલ લાંછન પ્રખત પ્રમાની;	
ગુન અરૂં દોષકો કિન વીચારા, નિર્બલ સખલ કીન નિરધારા.	૪
દોહડા—કૃષિક બંસ રહે અતિ પ્રખલ, અધર્મ હોત નરીન;	
યા કારન તેહિ કુલ સમે, ભરમ કરન મન કીન.	૫
ચોપાઈ—વ્યવન રૂપિ કૃષિક દિગ આઈ, નૃપસું કહત મુનિવર સુખદાઈ;	
છછા ઉદય ભઈ મમ જોઈ, તુમસેં વરતુ ચાહુ નૃપ સોઈ.	૬
નૃપ કર જોડી કહત નૃપ પાસા, કિનિ કૃપા મોંય જાનિકે દાસા;	
કન્યા દાન સમે ધર્મ ધારે, અતિ જુદ્ધ ધર્મ કપહુ નહિ દારે.	૭
ધર્મ કો અવસર જાજ નહિ હોઈ, તમ સોઈ ધર્મ કરત નહિ કોઈ;	
સો સખમેં કરિહું રચી લાઈ, પ્રભુ અગ્યા કિજે મનભાઈ.	૮
તમ સો નૃપતિ વિનતા જુત આઈ, અતિ આસન દિયો હે બિજાઈ;	

- જોરિ પાંનિ કુશિક નૃપ ધીરા, મુનિ દિગ કાદો નમ્ર શરીરા. ૯
- દોહા—નૃપ મુનિવર શિર છત્ર ધરી, અર્ધપાદ તેહી દીન;
સુશ્રુષા મુનિ વ્યવનક્રી, સખહી કરાઇ પ્રવીન. ૧૦
- ચોપાઇ—મધુ પર્કાદિક પૂજા જોહા, પ્રેમ સહિત નૃપ કીની તેહા;
સખ વિધિ વ્યવનક્રા કરિ સનમાંનાં, જોરિ પાંનિ નૃપતિ સુગ્માંનાં. ૧૧
- હે મુનિવર મોય કિંકર જાની, પ્રભુ અગ્યા કીજો મનમાની;
રાત્ર્ય ધેનુ ધન યજ્ઞ રૂં દાંનાં, દેહું તુમહિં સખ પરમ સુગ્માંનાં. ૧૨
- ગદ અરૂં રાત્ર્ય નૃપાસન જોહુ, મહા મુનિ ત્રિનહું તુમારો તેહુ;
મુનિ તુમ નૃપ મેં કિંકર પાસા, શિક્ષા કરહું જાનિ જિજ દાસા. ૧૩
- મુનિ નૃપ વચન મગન મુનિ આંનિ, બોલત લખેઉ સુધા સમ આંની;
સુનુ કુશિક મમ મન કયું તોઇ, રાત્ર્યાદિક પર રૂચિ નહિ મોઇ. ૧૪
- દોહા—ધન જોષિત ગજ અશ્વજીત, રાત્ર્ય અકેગ્ક જોય;
શ્રવણાદિક હરિભકિત વિન, કછુ ન સોહાવત મોય. ૧૫
- ચોપાઇ—જો દંપતિકુ રૂચે યહ બાતા, તો મેં નિયમ આરંભુ તાતા;
નિશ્ચલ મન દંપતિ હોઇ, કરન જોગ્ય મમ સેવા દોઇ. ૧૬
- મુનિ મુનિ વચન નૃપતિ અરૂં રાંની, વ્યવનસું કહે તથારતુ મુદ આંની;
તથા કુશિક નૃપ પરમ પ્રવિના, અતિ શુભ સદનમેં આસન^૧ કીનાં. ૧૭
- જોહી દેખત મન રહત લોભાઇ, મુનિ સો સદન પધરાઉ જાઇ;
યહ સન્ન્યા દિજ દેવ તુમારી, શયન કરો બેઠો સુખકારી. ૧૮
- પરિચર્યા કરિહું હમ દોઉં, કહહું તપોધન તવ રૂચિ સોઉં;
કહત મુનત દંપતિ ઇમિ બાતા, રવિ ગતિ કિન અધિક વિખ્યાતા. ૧૯
- દોહા—તથા મુનિવર કહે નૃપતિકુ, અનપાંનાદિક જોહિ;
સમય લયો સખ લ્યાયો અખ, જો કછુ હાજર તેહી. ૨૦
- કર જોરિ કુશિક કહે, તુમહિ રૂચત અન્ન જોય;
સો મોય અગ્યા કિજોયે, કૃપાસિંધુ સુખ હોય. ૨૧
- ચોપાઇ—સો મુનિ પરમ પ્રીતિ ઉર લાઇ, કહત વચન નૃપસું સુખદાઇ;
સહજ મિલે સો શુચિ અન્ન લ્યાવો, ઇષ્ટ અનિષ્ટ ત્રાસ વિસરાવો. ૨૨
- નૃપ મુનિ વચનકું શિષ યડાઇ, પાકકે સદન^૨ પ્રેમજીત જાઇ;
જો હાજર સોઇ અન્ન સખ લાયે, મુનિહિ સમર્પિ પરમ સુખ પાચે. ૨૩
- મુનિ ભોજન કિયો અતિ મુદ આંની, પુનિ બોલેઉ દંપતિ સુખાંની;

- સોવ ન ચઢું નૃપતિ એહિ કાલા, મોય નિદ્રા દુખ દેત વિશાલા. ૨૪
 તા પીછે સો શયનગૃહ આએ, જેહિ થલ શયન સાજ મન ભાએ;
 પત્નિ સહિત નૃપ મુનિ ઢિંગ આઇ, સંસ્થિત ભયો ચરન શિર નાઇ. ૨૫
દોહડા—નાંહિ જગાવન જોગ્યમેં, યું કહિ ભાર્ગવ વાત;
 દંપતિ પગચાંપી કરો, જામિ સદા સાક્ષાત. ૨૬
ચોપાઇ—અતિ અકંપ કુશિક નૃપ ધીરા, ધર્મ જાની ગ્રહે વચન પ્રવીરા;
 પગ દાખત રહે નિશિ નરનારી, ભોર ભાએ ન જગાએ વિચારી. ૨૭
 મુની અગ્યા સમ તતપર હોઇ, સેવા કરત વિમલ મતિ દોઇ;
 નિંદ ત્યાગી દંપતિ દિન રાતી, સેવત ચરણ પ્રેમભરી છાતી. ૨૮
 દે અગ્યા નૃપકું મુનિ જોઇ, એકહિ પાર્શ્વ રહેઉ સો સોઇ;
 સેવત દિન એકિસ ભાએઉ, દંપતિ મુનિપદ સેવત રહેઉ. ૨૯
 નિરાહાર નૃપ નારી સમેતા, અન જલ વિન તન ભાએઉ અચેતા;
 વ્યવનકે ચરન હર્ષજીત સેવે, સેવા તજિ એક આસ ન લેવે. ૩૦
દોહડા—નિજ ઇછા મુનિ ભાર્ગવ, ઉઠે તપોધન જોય;
 કંછુ ન કહ્યો નૃપ સદનસેં, મએઉ મહામુનિ સોય. ૩૧
 મુનિવર પિછેં ધાવતે, ક્ષુધિત શ્રમિત અતિ દોઇ;
 દંપતિ પાવત ખેદકું, મુનિ ન વિલોકત સોઇ. ૩૨
સોરઠા—દંપતિ દેખત જોય, ભાર્ગવ વંસમેં ભાએ વ્યવન;
 અંત રહિત ભાએ સોય, તખ રાજા ક્ષિતિ પર ગિરેઉ. ૩૩
 મુહુર્તસો શાંતિ પાય, દંપતિ અતિ પ્રતાપ જીત;
 મુનિ ચરને ચિત લાય, જાતનસુ ખોજન લગેઉ તખ. ૩૪
 ઇતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે વ્યવન
 કુશિક સંવાદ વર્ણન નામા દશમોધ્યાય: ૧૦

અધ્યાય ૧૧ મો.

- સો બ્રાહ્મણુ ભાએ અંતરધ્યાનાં, નૃપ દંપતિ કહા કિન મુજનાં,
 કહહુ નાથ યહ કથા રસાલા, મુનન સખહિ પ્રભુ પ્યાસ વિશાલા. ૧
 મુનિ નરવચન વિચ્છે ઉપગારી, હસી બોલેઉ પ્રભુ ભવભયહારી;
 કિતકુ ન રૂપિ દેમે તેહિ જાળી, ગૃહ દંપતિ વ્યાકુળ ભાએ તખલી. ૨
 પાડિત શાંત અચેતન હોઇ, પીછે દિરેઉ નારિ નર દોઇ;

દિન હોય નિજ પુર ફિરી આએ, કછુ ન કહત મુખ અધિક લગ્નએ. ૩
 વ્યવનકે ચરિત સંભારત સોઇ, મનભંગ હો નિજ ધર ગએ દોઇ;
 નિજગ્રહ શયન કિએ મુનિ દેખી, નૃપ દંપતિ મન હરખ વિશેખી. ૪
 દોહા—મુનિ હિં દેખી વિસ્મિત લએ, દંપતિ કરત વિચાર;
 મુનિ દર્શન સખ શ્રમ ગયો, પાએ પ્રમોદ અપાર. ૫
 ચોપાઈ—સો નર નારી બેઠિજિ સ્થાનાં, સેવત ચરન ધરત મુનિ ધ્યાનાં;
 દુજિ તર્પસોએ મુનિ સોઇ, દંપતિ સેવત તતપર હોઇ. ૬
 દિન એકિશ લએ તેહિ જખહી, નિજ ઇછા જએ મુનિ તખહી;
 દંપતિ મન નહિ કોઈ વિકારા, જગિકે મુનિ તેહિ કિન પોકારા. ૭
 મોય તેલ મર્દન કરો દોઇ, સ્નાન કરન ઇચ્છા અખ મોઇ;
 તેહિ મુનિ વચન ગ્રહેઉ હરખાઇ, શ્રમ અર્થે ક્ષુધા વ્યથા તન છાઇ. ૮
 લેસત પાક તેલ નરનારિ, મુનિ તન મર્દન કરત વિચારી.
 ભયો સમાપ્ત યું મુનિ નહિ બોલે, સો દંપતિ સંતસેં નહિ ડોલે. ૯
 દોહા—જખ નૃપ રાનિ વિકાર વિન, મુનિવર દેખેઉ દોહ;
 ઉઠેઉ તુરત મુનિ વેગસું, સ્નાનકે ગ્રહ ગએ સોહ. ૧૦
 સોરઠા—નૃપ હિં ઉચિત સખ દીન, સ્નાનકે સામગ્રી સુખદ;
 તિરસ્કાર તેહિ કિન, મુનિ લએ અંતરધ્યાન તખ. ૧૧
 ચોપાઈ—દંપતિ કછુ ન અસુયા કિની, મુનિ પદરજ તેહિ લીની;
 નાય સિંહાસનપર સ્થિત સોહ, મુનિ હિં દેખી મુદ પાએહેં દોહ. ૧૨
 નૃપ કુશિક ત્રિય જીત પાઇ, લૈ રસોઈ મુનિ દિગ કહયો આઇ;
 મુનિ કહે લ્યાઓ સિદ્ધ અન્ન જેહા, લ્યાવન લગ્યો નૃપતિ તખ તેહા. ૧૩
 લેલ, ચોર્ય ભદ્ય ભોજ્ય અપારા, લ્યાએ સખહિ અન્ન વિવિધ પ્રકારા;
 દંપતિ લ્યાએ વિવિધ અન્ન જેહી, વ્યવનકે આએ ધરે સખ તેહી. ૧૪
 બુધન ખસન અમિત મન ભાએ, સજ્યા આસન સખહી મગાએ;
 વ્યવનને સખ મહિં અનલ^૧ લગાયો, દંપતિ મન કછુ કોપ ન આયો. ૧૫
 દોહા—નૃપ નિધિ સખહિ જરાયકે, મુનિ ભયે અંતરધ્યાન;
 તખ સો નૃપતિ ઠાઠે રહયો, સખનિશિ પરમ સુખાન. ૧૬
 ચોપાઈ—અતિ અકોપ નરનારિ સુખના. નિત શુભ અન્ન અર્પેઉ વિધિ નાનાં
 રાજ્યા સુખદ અમિત મનભાઇ, વસ્ત્ર અમિત અર્પેઉ નિત લ્યાઇ. ૧૭
 કછુ ન છિદ્ર દેખ્યો મુનિ જખહી, દર્શ દે નૃપહિં કહત દિજ તખહી;

રથ કરિ મોય બહો તુમ દોષ, જેહિ જેહિ રથલ મમ ઇચ્છા હોષ. ૧૮

કિંડા રથ ન અહો મુનિરાજ, ત્રિયો સાંત્રામિક રથ દુખ કાળ;

સખહિ સાજ આયુષ ભુત જોષ, મહામુનિ રથમે ધરાયો સોષ. ૧૯

ત્રિયકુ વામ ધુર મુનિવર દીનાં, નૃપ દછન ધુર સિન પ્રવીનાં;

વજ્ર સમાન આર ત્રય જેહી, લિયો હે પ્રતોદ ચ્યવન કર તેહી. ૨૦

દોહા—સખહિ સાજ મુનિ હાથ દે, કહે કુશિક મુદ પાય;

જહાં તવ અગ્યા તહાં ચલે, રથ તુમાર રૂપિરાય. ૨૧

ચોપાઇ—તખ મુનિવર કહે નૃપસું ખાતાં ચલો યહ થલસે મંદગતિ તાતા;

મોય ન કષ્ટ રંચ જિમિ હોષ, મમ ઇચ્છા સમ વરતહું દોષ. ૨૨

સુખસુ બહો મમ રથ દોઉં પાસા, સખહિ લોક જિમિ દેખે તમાસા;

નૃપ તવ રાજ સાજ ધન જેહુ, મેં દિજ વરકું દેહું પથિ જેહુ. ૨૩

ધન અશ્વેષ અરૂ રત્ન ભંડારા, કુશિક કરહુ સિદ્ધ સખ ત્યારા;

નૃપતિ વિચાર કરહુ ન મન લેશા, માની લેહુ સઘ મમ ઉપદેશા. ૨૪

સુનિ મુનિ અચન કહત નૃપ ખાંતી, સુનહુ ભ્રત્ય જન મમ દિત જાંતી;

જો કછુ કહત મહા મુનિ મોષ, દેનાં સખહિ અશંકિત હોષ. ૨૫

લ્યાએ રત્ન તખ ત્રિવિધ પ્રદારા, નારિવૃંદ ગુન રૂપ ઉદારા,

કનક નાગ ગન અચલ સમાનાં, મુનિ દિગ લ્યાએ કરન સખ દાંનાં. ૨૬

મુનિહિ દેખિ નિરદૈ અહંકારી, હાહાકાર કરત નરનારી;

તિક્ષણુ અગ્ર પ્રતોદ લગાવે, તખ દંપતિ અતિસેં દુખ પાવે. ૨૭

દોહા—પિઠ કટિ કર શિરમે, મારત તિખિ અર;

નૃપરાનિ રથ ખેચહિં, મન નહિ લેશ વિકાર. ૨૮

સોરઠા—થર થર ધુગત દેહ, ગએ અન્ન મિત પંચાસ દિન;

મુનિ પદ પરમ સનેહ, નૃપ રાની રથ રહત ઇમિ. ૨૯

ચોપાઇ—જ્યું ત્યું કરેકે બહત રથ સોષ, ચલત મગન મન સત્ય વસ્ય હોષ;

મુનિ નિરદૈ સમ કરત પ્રહારા, રૂધિરકી ધાર શ્રવત તન સારા. ૩૦

કુલે પલાસ તુલ્ય ભએ સોઉ, તદપિ ન મુનિ ઓગુન અહે દોઉ;

તનહિં દેખી પુરવાસી જેહા, શીશ કુટી અતી રોવત તેહા. ૩૧

શ્રાપકે ત્રાસ ન બોલત કોષ, મુનિકે પ્રતાપ દખેઉ જન સોષ;

કહત પરપર જનસું ખાતાં, દેખહુ મુનિ તપ બલ વિખ્યાતા. ૩૨

જરત કોષ બસ્ય સખ મન માંધ, મુનિહિ કહન કોઉ સમૃથ નાંધ;

ચ્યવન સાંત્રથ અતિ બડ જાંની, સમજિ સમજિ સખ ભએ નિર્માની. ૩૩

જીવતિ સહિત નૃપ ધિજ્યં બખાની, ધન્ય દંપતિ ચું કહત સખ જાંતી;
સુધા તૃપા શ્રમ શિથળ દેહા, કષ્ટસેં તદ્વપિ વહત રથ એહા. ૩૪

દોહડા—ચું પુરજન નરનારી સખ, કહત પરસ્પર ખાત;

નૃપ દંપતિ અવતારિ કોજિ, જનું તપે તનું સાક્ષાત. ૩૫

સોરઠા—યહ બ્રાહ્મણસેં હોય, ઓર ન જીવત ઇમી કરત;

નૃપહિ જોરિ રથ જોય, દંપતિ કિનેઉ દેસુ સમ. ૩૬

ચોપાઈ—ચુંસખહિં જળ રહે અવિકારા, તખ મુનિવર કિયો ઓર વિચારા;

ધનદકે સમ ધન સંપતિ જોહુ, દિજનકું સખહિ દેવાયો તેહુ. ૩૭

તદ્વપિ મગન મન રહે નૃપ રાની, જયું મુનિ કહેં ત્યું કરત હિત જાંતી;

તખ તેહિ પર રિઝે મુનિ સોહિ, રથ ધુરસેં છોડેઉ તખ દોહ. ૩૮

ચું દંપતિકું છોડિ મુની ધીરા, મેઘ જયું બચન કહત ગંભીરા;

મુનું દંપતિ વર માગહુ જોઇ, દેહુંમેં સુર દુર્લભ સઘ સોઇ. ૩૯

મુનિ જોહિ કર નૃપ દંપતિ મારે, તેહિ કર પરસિ કષ્ટ સખ ટારે;

કહે નૃપ તવ કર સુખકારી, પરસત ગઇ સખ પીર હમારી; ૪૦

દોહડા—તવ પ્રતાપ સખહિ વિધિ, કષ્ટ રહિત ભયે દોય;

અખ્ય એમી કંઈણા કરો, તુમ ગ્રંથ અરૂચિ ન હોય. ૪૧

મોમિ રાજ્ય સુર રાજ પદ, નિધિજીત સિધિ સખ જોય;

બ્રહ્મણતા સખસેં અધિક, દેહું અપર વર સોય. ૪૨

ચોપાઈ—મુનિ નૃપ વચન વ્યવન રૂપિયાંનિ, જોલત ભયેઉ સુધા સમ જાંતી;

નૃપ બ્રાહ્મણ તપરત અતિ હોઇ, બ્રાહ્મણતા તવ ભાવત તોઇ. ૪૩

બ્રાહ્મણતા દુર્લભ અતિ તાતા; સો તવ કુલપે હો વિખ્યાતા;

તવ સુતકો સુત કૌશિક નામા, હોયગો બ્રાહ્મણ અધિક અકામા. ૪૪

અતિ પ્રસન્ન નૃપ જાંનહુ મોઇ, જાયહું દેહું અપર વર તોઇ;

મુનિ મુનિ વચન નૃપતિ મુદ પાઇ, વર માગત ચરનની શીર નાઇ. ૪૫

પ્રભુ તવ કૃપા મુખ્ય વર તેહુ, પુનિ મોય નાથ અપર વર દેહુ;

મુનિ મમ કુલ બ્રાહ્મણતા પાવે, અતિ દુર્લભ જોહિ શ્રુતિ સખ ગાવે. ૪૬

દોહડા—તખ મહામુનિ અતિ મગન હો, નૃપ તથાસ્તુ વર દીન;

ભયે તોહ કુલ તપ તેજ જીત, વિશ્વામિત્ર પ્રવીન. ૪૭

ચોપાઈ—જળ નૃપ મુનિહિં બ્રહ્મ કરી જાને, દેહ જીહિ કરિ દોપ ન કાને;

ચાતુરિ વ્યવહારિક સખ ત્યાગી, નૃપ વર પાય ભયો બડભાગી. ૪૮

ચું ચુર સંતકું સેવત કોઇ, નિજ ઓગુન ચુર ગુન ગ્રહે જોઇ;

તેહિ ઉર ધર્મ દેવ સુખદાઇ, લે પરિવાર બસત સઘ આઇ. ૪૯

દેવ જાનિ ગુરૂ સંતકુ સેવે, ધર્મ દેવ તેહિ છેહ ન દેવે;
 બ્રહ્મચર્યાદિ સુખદ ગુન જેહુ, ધર્મદેવકું તજત ન તેહુ. ૫૦
 જ્ઞાન ભકિત વૈરાગ્ય વિવેકા, ધર્મકે સંગ રહત ગ્રહિ ટેકા;
 ધર્મકું રખન ચહત જન જેહા, કરહિ સો હરિ ગુરૂ સંતસું તેહા. ૫૧
 દોહા—દોષ બુદ્ધિ તજિ સંતસું, નેહ કરત જન જોય;
 સો જ્યું જ્યું સતસંગમે, રહત ત્યું ગુનનિધિ હોય. ૫૨
 સોરઠા—શુદ્ધ ભાવ સતસંગ, કરત સો દિન દિન અતિ બહત;
 લગત તાહિ હરિરંગ, જો મુનિવરકે ગુન ગ્રહત. ૫૩
 ઇતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે વ્યવન
 કુશિલ સંવાદ વર્ણન નામા એકાદશોધ્યાયઃ

અધ્યાય ૧૨ મો.

ચોપાધ—સુનહુ તાત દાસિ સુત એકા, સો સતસંગમે પાય વિવેકા;
 હરિ ભજિ દેવ રૂપિ મુખ્ય હોઇ, હરિકા મન નારદ ભયે સોઇ. ૧
 સુનિ આશ્ચર્ય યાત અતિ ભારી, નર પુછત શુભ પ્રશ્ન વિચારી;
 જન્મ કર્મ મુનિ નારદ કેરા, કહો પ્રભુ કરિ વિસ્તાર ધનેરા. ૨
 હરિ હરિજનકે ચરિત સુખકારી, કહત સુનત અતિ ભવ ભયહારી;
 તા તે કહો નારદકિ યાતા, જ્યું ભયે દેવ રૂપિ સાક્ષાતા. ૩
 સુનિ નરવચન મગન હોય સ્વામી, કહત કથા સુખપ્રદ બહુનામી;
 કાન્યકુબ્જ જન પદ દિગ્ગ ચેરી, નામ કલાવતિ દિન ધનેરી. ૪
 દોહા—સો દાસિકે સુત જોયો, તમ કનક સમ દેહ;
 પુરન સશિસમ સુખદુતિરે નિરખત હોત સનેહ. ૫
 ચોપાધ—તેહિ નિજ સુતસું અધિક ભયો તેહા, પ્રેમવિવશ પાલત શિશુ તેહા;
 જેહિ દિગ્ગ સદન રહત સો દાસી, તલાં મુની ચાર આયે સુખરાશિ. ૬
 ચાતુર માસ રહન ચહે એહિં, દિગ્ગ નિજ ગ્રહ રાખેહિ તમ તેહો;
 સુત ભુત નિજ ગ્રહ દાસી જેહા, ટહલ કરત મહામુનિક તેહા. ૭
 દાસિ તનય વર્ષ પંચકા જેહુ, મુનિપદ પ્રેમ કરત ભયો તેહુ;
 વેદવાદિ દિગ્ગ દાસિ સ્વછંદા, મુનિહિં અર્પિં સુત પાઠ આનંદા. ૮

૧ કનોજમાં દિગ્ગ જાતિની છાકરી નામે કલાવતી ધણીજ ગરીબ હતી. ૨ કાંતિ.

મહામુનિ ઢિંગ આળક નિત રહહીં, સો અમ કરત જે મહામુનિ કહહીં;
આલક તદપિ સો અધિક પ્રવિનાં, આળ ખેલ સખહી તજિ દીનાં. ૯

દોહા—મુનિ સેવામેં અતિ મગન, રહત સો આલ સુગ્ગનં;
મુનિપદ સેવત પ્રેમજીવત, જાનિકે દેવ સમાન. ૧૦

ચોપાઈ—મુનિ સોએ પાછેં સોષ સોવે, પ્રથમ જાગિ કરિ ઠાઠો હોવે;
ભોજન સયન રનાં સંગ કરહિ, મુનિ સેવાસેં પલક નહિ ટરહીં. ૧૧

ચહુ મુનિ સમદાર્શ સુખકારી, તદપિ કિનિ તેહિ કરૂણા ભારી;
અલ્પભાષી નિજ સેવક જાની, સિત પ્રસાદી દિનિ મુનિ જાની. ૧૨

તેહિ ભોજનસેં ગએઉ સખ પાપા, બાદયો તાસ ઉર ધર્મપ્રતાપા;
ધર્મ એકાંતિક મુનિકે જેહા, તહાંસો આળ કિયો અચળ સનેહા. ૧૩

સદા કરત મુનિ હરિચુન ગાંનાં, સુનત સો તેહિ સંચ પરમ સુગ્ગનાં;
મુનિ મુખ કથા સુનિ જખહી, પ્રભુ પદ પ્રેમ બદ્યો અતિ તખહી. ૧૪

દોહા—પ્રભુપદ પ્રેમ પ્રતાપસેં, ભધ મતિ હરિમેં અખંડ;
જેહિ મતિ કરિ નિજ રૂપમેં, કલ્પીત પિડ બ્રહ્મંડ. ૧૫

સોરઠા—નિજ આતમમેં સોય, ત્રિવિધ ભેદ ના સત્ય રહત;
કલ્પિત કયું સત્ય હોય, યું મતિ ભધ તેહિ અતિ અચળ. ૧૬

ચોપાઈ—યું હરિકથા શ્રવણ ચિત લ્યાગો, તખહિ સો પ્રેમ ભક્તિ દહ પાયો;
નિજ આત્મ મહિં રજ તમ જેહા, પ્રેમ ભક્તિ ટારેઉ સખ તેહા. ૧૭

મુનિ તેહિ પ્રેમ વિવસ્ય અતિ જાની, પાપ રહિત અતિ દીન પ્રમાની;
આલ રૂ શ્રદ્ધા જીવત પ્રવીના, દાસ જાનિ તેહિ કરૂણા કીનાં. ૧૮

પ્રગટ શ્રીનારાયણ જેહિ ગાયે, ધર્મ ભાગવત પરમ સોહાયે;
ચલત સો આલકું દિએ હે બતાઇ, મુનિ કૃપાળુ કછુ બરને ન જાઇ. ૧૯

જખસું ગયે મહામુનિ સુખદાઇ, તખસું રહત આળક દુખ પાઇ;
માતુકો મરણ ચહત દીન રાતી, જલ બિન મિન ભઇ ચલ ભાતી. ૨૦

દોહા—એકહિ પુત્ર ઉદાર તેહિ, રહિ અનન્ય ગતિ હોય;
ભયો સરખ ડસ નિશિ ચલત, તળ્યો દેહ તવ સોય. ૨૧

ચોપાઈ—તખહિ સો ઇશ અનુગ્રહ જાની, ચલન ચહત નીચે પ્રમાની;
ઉત્તર દિશિ પ્રતિ ચલેઉ પ્રવીનાં, દેખત બહુવિધ દેશ નવિનાં. ૨૨

ખરવટ ખેટ ગ્રામપુર જેહી, ગએઉ ચોલંધત અગણિત સોઇ;
જોઇ ગહન વન કિન પ્રવેશા, પ્રભુ પ્રતાપ તેહિ તાસ ન લેશા. ૨૩

૧ રજેગુણ તથા તમોગુણ. ૨ માતાને સાપ કરડયો તે ઈશ્વરનો અનુગ્રહ સમજીને હવે પોતે છુટો થયો છે એમ સમજી ચાલી નીકળ્યો.

- રિંચ બિચ ગજ કોડ અપારા, ચહું દિશિં સિંહ કરત પુંકારા;
પંચવર્ષકો શિશું ભય ત્યાગી, ફિરત એકલ સો વન બડભાગી. ૨૪
- હુત પિપાસ શ્રમ ભયો તેહિ ભારી, વન મધ્ય વિમળ દેખિ તથ વારી;
સરિતમેં જય કિન જળપાનાં, શ્રમ નિવારિ ભયે મગન સુખાનાં. ૨૫
- દોહડા—યું નિરજન વન ગહનમેં, પિપ્પળ તર તળ જાય;
કરત ભજન ગુરૂ વચન તિમિ, આસન સિદ્ધ લગાય. ૨૬
- પ્રભુપદ પકજ પ્રેમજીવત. ભજન કરત ધમિ આળ;
તથ તેહિ હૃદય સરોજમેં, પ્રભુ પ્રગટે તતકાળ. ૨૭
- ચોપાઇ—પ્રેમ વિવસ્થ ભયો આળ અપારા, પુત્રક ગાતઃનહિં તન સંભારા;
પ્રેમ પ્રવાહ જિત ભયો એહી, પિંડ બહાંડકી સુદ્ધ નહિ તેહીં. ૨૮
- ૩૫ શ્રી પુરૂષોત્તમકા જેહ, શોક દરન અતિ સુખપ્રદ તેહ;
અંતર ધ્યાન ભયો સો જખહી, વિકળ હોઇ ઠાઠો ભયો તખહી. ૨૯
- પુનિ પ્રભુ દરશ ચહત શિશુ સોઇ, નિજ ઉરમેં જોજત ધિર હોઇ;
બાહિર ભીંતર જોજિ અપારા, વિન દેખે ભયો વિકળ કુંભારા. ૩૦
- ખિન હરિ દરશ દુખિત તેહિ જાંતી, ભઇ ગંભિર ગગન મહિં ખાંતી;
સુનહુ બાળ મમ દરશન જેહા, ચહ તન ફીર ન પૈહો તુમ તેહા. ૩૧
- દોહડા—અતિ અકવ અંતર સહિત, કુટિલ કુયોગિ જોય;
સો દરશન ખિન યતિ મરેં, કમહુ ન દેખત મોય. ૩૨
- સોરઠા—દરશ દિયો એકવાર. સો તવ ભજન કે કાંમ હિત;
જેહિ મોપર અતિ ખ્યાર, તેહિ મનમળ સખહિ ટરત. ૩૩
- ચોપાઇ—અલ્પ કાળ કિનો સતસંગા, ભૈં તવ મતિ મમરૂપ અભંગા;
નિદન જોગ્ય ત્યાગિ તન એહા, હોઇ હો મમ મન નહિં સંદેહા. ૩૪
- મો સંજ્ય તવમતિ નિશ્ચળ જોઇ, કખહુ ન નાશ પામે અખ સોઇ;
શ્રષ્ટિ ઉદય ભવ હોવત જખહી, મીટહિ ન તોર સ્મૃતિ ચહ તખહી. ૩૫
- ગગન ખાંનિ ધમિ દેનો જાંનાં, સો બાળક તેહિ વંદિ સુખાનાં;
તથ સોઇ બાળ જપત હરિનાંમાં, ફિરી ભોમિ પર અધિક અકાંમા. ૩૬
- યું હરિ ભજન તજ્યો તન એહી, દઇ પ્રભુ ભાગવતિ તનું તેહી;
કલ્પ અંત સોવત અજ જેહ, કિન પ્રવેશ સો અજ તનું તેહ. ૩૭
- દોહડા—શ્રષ્ટિ સમય અજ અકસે, માંનસ સુત ભયે જોય;
દેવ રૂપિમેં આત અધિક, મુનિ નારદ ભયે સોય. ૩૮
- સોરઠા—શ્રી બહરિપતિ પાંસ, સો મુનિવર સંતત રહત;
અતિ અનન્ય હરિદાંસ, મુનિ નારદ હરિ મન ભયેઉ. ૩૯

ચોપાદ—જ્યાં સતસંગ કિયો તેહિ તાતા, મુનિહિં પ્લહ માનેઉ સાક્ષાતા;
 આપમેં ઓગુન મુનિ ગુન લીનાં, તેહિ ઉર વાસ ધર્મ તથા કીનાં. ૪૦
 લે પરિવાર ધર્મ કિયો યાસા, તથા તેહિ ઉર પ્રભુ કિન નીવાસા;
 બહત બહત અતિ બઢિ ગએ સોષ, મુનિ નારદ જનત સથે ધોષ. ૪૧
 યું સતસંગ કરત બુદ્ધિવંતા, ધ્રુવ જાનિ સેવત ગુરૂસંતા;
 દોષ બુદ્ધિ કબલુ નહિં લેવે, સર્વસ અર્પિ દેવસમ સેવે. ૪૨
 વ્યવહારિક ગુન ચાંતુરિ જેહા, કથુ ન દેખાવત સંતકું તેહા,
 તેહિ ઉર ધર્મ દેવ સુખદાતા, લે પરિવાર અસત સાક્ષાતા. ૪૩
 દોહા—જ્ઞાન ભક્તિ વૈરાગ્ય જુત, જેહિ ઉર ધર્મકો વાસ;
 સો દિન દિન સતસંગમે, બહત જાત હરિદાસ. ૪૪
 સો રહા—સંતકે ગુન ગ્રહે જોય, તેહિ ઉર ધર્મ સદા જનીત;
 બહત જાત નિત સોય, જયું જયું સતસંગતિ કરત. ૪૫

કવિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે નારદ
 જન્મ કર્મ વર્ણન નામા દ્વાદશોધ્યાયઃ ૧૨

અધ્યાય ૧૩ મો.

ચોપાદ—મુનિ સખ કયા પરમ સુખદાદ, બહત ધરત જિમિ સતસંગપાદ;
 જોરિ પાંનિ નર અધિક વિચારી, પ્રશ્ન કરત મુનિ મન અનુસારી. ૧
 નિંજ પરિવાર સહિત ધર્મ જોઇ, હમ સખ સુનત ચહેં પ્રભુ સોષ;
 અધર્મ દુષ્ટ કહત શ્રુતિ જેહીં, કહેો પરિવાર સહિત પ્રભુ તેહી. ૨
 મુનિ નરવચન કૃપાનિધિ દેવા, મુદ જુત કહન લગેઉ દોઉ ભેવા;
 મુનુ નર પ્રથમ ધર્મ પરિવારા, જિન ધરિ જિવ લહત ભવ પારા. ૩
 પ્રકૃતિ પુરૂષ પરપ્લહ હે જેહા, ધર્મ ઋષિતનું ધારિ તેહા;
 વિશ્વકો ઉદય કાળ ભયો જબહી, પ્લહાસું પ્રગટે પુનિ તબહી. ૪
 તેહિ પરિવાર સખહિ સુખરૂપા, કહું સંસેપસું પરમ અનપા;
 ત્રયદશ દક્ષસુતા મન ભાષ, ધર્મપતિન સખ ભષ સુખદાદ. ૫
 દોહા—શાંતિ દયા મૈત્રી કીયા, શ્રદ્ધા તિતિક્ષા જોય;
 તુષ્ટિ પુષ્ટિ ઉન્નતિ બુદ્ધિ, મુર્તિની મેધા સોય. ૬
 તિન સહિત દશ ધર્મકિ, પતિન કહિ સુખ રૂપ;

અથ ઇનકા પરિવાર શુભ, વરનિ સુનાઉ અનુપ. ૭

ચોપાઈ—શાંતિ તનય સુ જાનહુ તાતા, અભય સો દયા પુત્ર વિખ્યાતા; ૮

મૈત્રિ તનય પ્રસાદ કહાયો, ક્રિયા પુત્ર હરિ જોગ સોહારો.

અદ્વા તનય શુભ શ્રુતિ સખ ગાવે, ક્ષેમ તિતિક્ષા પુત્ર કદાવે;

તુષ્ટિ તનય મુદ મંગળકારી, પુષ્ટિ કુમાર ભજન ગર્વભારી. ૯

ઉન્નતિ તનય ભક્તિ દર્પ જોઇ, બુદ્ધિકુમાર અર્થ શુભ સોઇ;

મેધા સ્મૃતિ સૂતું? ઉપગ્નયો, પ્રત્યય સોનહી સુત અતિ મનભાયો. ૧૦

ગુણાતિત પદ તુર્યા જોઇ, ધર્મકિ પત્નિ અહિંસા સોઇ;

દક્ષ સુતા સોઇ મૂર્તિ નામા, ધર્મકિ પત્નિ સુખદ ગુનધાંમા. ૧૧

દોહા—સો મૂર્તિકે સુત ઉભય, નર નારાયણ દેવ;

પુરૂષોત્તમ સખ સુખ સદન, પ્રગટેઉ અલખ અભેવ. ૧૨

ચોપાઈ—તનકે જન્મ વિશ્વ મુદ પાયો, મહામુનિ સિદ્ધ ભયો મનભાયો;

સખકે મન દશ દિશ અર્ધ વાતા, સરિત અગ્નિ હરખેઉ સખ તાતા. ૧૩

દેવ જન્મવત દુઠુંભિ વાળ, સુમન વૃષ્ટિ કિનિ સુર રાજ;

મુનિવર સ્તવન મગન હોઇ કીનાં, ગાંધિવ હરિગુન ગાન પ્રવીનાં. ૧૪

નાચત નભ સુરત્રિયકે વૃંદા, વ્યાપિ રહ્યો સખ જગ આનંદ;

બ્રહ્માદિક સુરવૃંદ અપારા, સ્તવન નમત સખ વારમવારા. ૧૫

તેજ સમુદ્રમેં મૂર્તિ દોઇ, લહે ન જથારથ દરશન કોઈ;

સ્તવત કરત દર્શન હિત દેવા, તેજપુંજ જય અગુન અભેવા. ૧૬

હરિગીત—જય તેજ તેજ મહેશ તમ પર નમો પુરૂષ પુરૂષોત્તમ,

જેહિ જપત માયા તાહિ પર નર કરત મુનિ ગુનગાંનહિ;

સખભુતકિ નિયમકી બિધિ, મહિ સ્થિર રહો સુખદેન જયું,

નિત નમત સુરમુનિવ્રંદ તુમકું સ્તવન ગદ બેન જયું. ૧૭

તવ એક રોમ પ્રકાશ જો તુમ પ્રગટ કરિ હો આપકે,

તેહિ તેજસેં સખ પ્રકૃતિ પર સુદ્ધ પુરૂષ જ્ય અંજયકે;

સુદ્ધ પુરૂષ અંસકે અંસસે સખ સુર પ્રગટ હોય આપકે,

તવ તેજ પ્રગટ પ્રભવ હું સો ત્રિગુણ મતિ કયું પાવહિ. ૧૮

હમ તેજ સાગર લિન અંડમે પરે અન્ય ન દેખહિ,

પર અપર નિજ અન્ય દેહ ગેહ વિશેષ કહું નહિં પેખહિં;

નિજ દેહ ગેહ નદષ્ટિ આવત ભુવન કય હમ જાનહિ,

તવ તેજ અતિ ધન દષ્ટિ મત સખ અન્ય કહું ન જાણાંનહિં. ૧૯

૧ બુદ્ધિમાંથી સ્મૃતિરૂપી પુત્ર થયો.

- તવ પ્રચુર તેજ પ્રતાપ દેખન હમ ન સમૃંથ શ્રી હરિ,
નિજ નયન જુગલ કુમુદતે રહ્યો તેજ ઉરમે વિસ્તરિ;
અતિ તેજમે^૧ હમ નાથ જુલે તુમ વિના દુખકો હરે,
સંભ્રાંત દિવિષદ શરણુ આએ યથામતિ ધિનતિ કરે. ૨૦
- તખ તેજ કરિ લાએ જાંત હમ સખ સ્તવન નહિ જાંતે પ્રભો,
એહિ હેનુસે^૨ હમ શરણુ આએ વિધનહર વ્યાપક વિભો;
નિજ પ્રજળ તેજ સમાવ કરિકે કૃપા હમ પર લાયકે,
સખ દેવકે દુગ મુકળ કિન્ને^૩ તવશ્રી મૂર્તિ દેખાયકે. ૨૧
- દોહડો—એહિ વિધિ સુરગણુ સ્તુતિ ક્રિયા, દરશ દિયો સુખકંદ;
મૂર્તિ ઉભય તેહિ તેજમે^૪, નલ મધ્ય ગિમિ જુગચંદ. ૨૨
- ચોપાઈ—નિજ સ્વરૂપ સ્થિત મહાવૃત ધારી, દેખેહિ દેવ પરમ સુખકારી;
નિજ પ્રકાશ સખ લોક પ્રકાશે^૫, બહું રવિ તેજસે^૬ અતિ છુતિ ભાસે. ૨૩
- શ્રી વત્સ ચિન્હ સહિત દોહિ ભાંછ, પુન્યુ જગદધર જન સુખદાઈ;
હંસ પાદ અંકિત જુગ સોહિ, ચરણુ ચઢ લાંછન જુત દોહિ. ૨૪
- હિર વિશાળ જુગ જાનું પ્રજાંતા, શુષ્ક ચતુષ્ક સુખદ યુનવાંતા;
સાગ્ર દંત અષ્ટ ડાહરે જેહી, ઉભય મેઘ સમ તનું પ્રભુ તેહી. ૨૫
- મુંદર વદન લલાટ વિશાલા, જસ બ્રહ્મકુટિ ભય કંપત ક્રવા;
છત્રાકાર શિષ શુભ નાસા,^૭ મેઘગર્જ સમ બચન પ્રકાશા. ૨૬
- હરિગીત—ગંભીર કોમળ મનહર અતિ ધીર શબ્દસે^૮ ચોહદિ
રવિ કાટિ કાંતિ સમાન છુતિ જામિ દેખિ મુનિમન મોહદિ;
કરન્નેરિકે સખ દેવ દાટે તેહિ કૃપા દગ હેરહિ,
શુભ ભેષ ધરિ ક્ષલ્લચારિકો સ્વતંત્ર સખહું ફેરહિ. ૨૭
- દોહડો—એહિ વિધિ કર્ણુ રસ સહિત, પ્રગટ લાએ દોહિ ઇશ:
દેખિ દેવ અતિ હરખ જુત, પ્રભુપદ નાએહિ સિસ. ૨૮
- સોરઠો—સુર મુનિવંદ અપાર, તેહિ પ્રભુ પૂજેહિ પ્રેમજુત;
વર્ણિ^૯ વેશ સુકુમાર, ગએહિ ગંધમાદન^{૧૦} અચળ.
ધર્મકો સર્ગ અનુપ, નર નારાયણુ પ્રભુ સહિત;
એક સંગ સુખરૂપ, જહાં ધર્મ^{૧૧} તિહિત શુભ અંગ. ૬
- શાંતિ દયા શુભ ત્યાગ, તજત પિશુનતા^{૧૨} સખહિ વિધિ;
લોભ રહિત ખડભાગ, મૃદુ લજ્યા જુત અતિ અચલ. ૭

- ચોપાઈ—તેજ ક્ષમા ધૃતિ ધારત જેહો, માન રહિત શુચિદ્રોહ ન તેહી;
ધર્મ કુટુંબ જુત તેહિ ઉર હોષ, ઇન લખન જુત રહે મુનિ સોષ. ૮
- મહામુનિવરકે દોષ ગ્રહે જઅહી, તેહી ઉર અધર્મ આવત તપ્પહી;
જેહિ ઉર અધર્મ કરત નિકેતા, અસદ્ અંથ તેહિ ભાવત એતાં. ૯
- કૌલાર્જુવ અરૂંકો કહે જેહી, શુષ્ક વેદાંત ભકિત વિન તેહી;
નાસ્તિક મતકે અંથ સખ જેહા, તિન સંગ કરત મુહ નેહા. ૧૦
- તેહિ અંથનકિ ગાથા જોષ, કરિ સંક્ષેપ સુનાઉ તોષ;
કૌલાર્જુવ આશ્રિત નર જેહુ, મહામાયા પૂજન રત તેહુ. ૧૧
- દોહા—વામ રૂં દક્ષિન માર્ગસે, જપત હેં દેવી જેહુ;
શાકત કૌલ અર્ચન વિધિ, કલ્પત બહુ વિધિ તેહુ. ૧૨
- ચોપાઈ—શ્વપચિ આદિ ત્રિયમ્બક પ્રકારા, દેચિ માંની પુજન કરિ પ્યારા;
પચૈ મકારસે પૂજન જોષ, નીચ નારિ મહિં કલ્પત સોષ. ૧૩
- ત્રિય ઉચિષ્ઠ મઘમાંસ હે જેહા, ભક્ષન પાંન કરત ખલ તેહા;
મૈથુન રત તિન ત્રિય સંગ જેહી, વામમાર્ગ રત કરાવત તેહી. ૧૪
- દશક રૂં વિંશક કુંડ હે જોઉ, દક્ષિન માર્ગ કહાવત સોઉ;
વર્ણુ અદાર એક સંગ ખાવે, ત્રિય અંગ સંગ ધોય જલપાવે.
સો ગુરૂ હોષ બ્રહ્મ જગ કરહી, ઇશ્વરસે રંચક નહિં ડરહિં,
તેહિ ઉર અધર્મ અતિ દુષ્પદાષ, રહત નિરંતર મહામુદ પાઈ. ૧૫
- દોહા—વામરૂં દક્ષિન માર્ગરત, જિવ અધિક મતિ મંદ;
આપ ચલે મગ નકંકે, ઓરકું ડરત કંદ. ૧૬
- ચોપાઈ—કોક અંથ આશ્રિત જો પ્રાંની, તિનકી ખાત કછું દેહું બખાની;
વાત્સાલ્યન મુનિ ધર્મ ઉદારા, કાંમ સુત તેહિ કિન ઉચારા. ૧૭
- સો પ્રભુલિલા ખર્તન કાળ, જેહિ વિધિ રાસ રમેઉ વ્રજરાગ;
સો અખ મુદ કામિ કવિ જેહુ, નરત્રિય તુછમેં થાપત તેહુ. ૧૮
- કામકે અંથસો કરત અપારા, જેહિ સુનિ ખાદત વિવિધ વિકારા;
આપ ભુલિ ઓરહિં ભરમાવે, યરનિ યરનિ ત્રિય ખાત સુનાવે. ૧૯
- અપર્નિય રાંનિ નાર્ય હે જેહા, પિનતા ગુન યરનત અગ્ર તેહા;
મુગ્ધા મધ્યા, પ્રૌઢા નારી, યહ જોખન મદજુત પ્રિય પ્યારી. ૨૦
- દોહા—એહવિ નાયક નાયકા, બેદ હે અનંત અપાર;
પ્રભુપદ પંકજ વિમુખસો, યરનત યારહિ યાર. ૨૧
- સોરઠા—ન્યું રોગી મિષ્ટાંન, ખાત સો અતિ દુખ સહિ મરત;
ત્યું યહ તજિ ભગવાન, નરનારિ જમપુર યસત. ૨૨

- ચોપાઇ—શુબક વેદાંત ભાકિત વિન જેતા, અતિદુષ્પદાયક જનહું તેતા;
એક બ્રહ્મ કહત મુખ બનાઇ, મન ધન ત્રિય સંગ રહે લપટાઇ. ૨૩
- સ્વર્ગ નર્ક સખ મિથ્યા જાને, પાપ કરત મન શંક ન આને;
હરિ અવતારકું કળહુ ન માને, મનુષ્ય કૃષ્ણકે તુલ્ય પ્રમાને. ૨૪
- જ્ઞાનકી ઓટ ગ્રહત ખલ તેહા, કરત સદા પરત્રિય સંગ તેહા;
અગટ બ્રહ્મ દર્શન નહિં પાવે, ખાત બનાયકે જમ લખાવે. ૨૫
- બ્રહ્મ કહત ઉન્માનસેં જેહી, નર સુનવાદી માનો તુમ તેહી;
આંન પાપિ સોઇ જિવ કહાવે, લગન ભકિત ખીન જમપુર ખાવે. ૨૭
- દોહા—શુબક વેદાંતિ ભકિત ખિન, કહે જ્યું જમપુર જાત;
અખ નાસ્તિકકે અંધકિ, કહું સંક્ષેપે વાત. ૨૮
- ચોપાઇ—કર્મવાદી નાસ્તિક મતિમંદ, હરિ તજિ ફસેઉ કર્મકે ફંદ;
કર્મકું કર્તા જનત સોઇ, તેહિ ખિન અન્ય ઈશ્વર નહિ કોઇ. ૨૯
- ધર્મ અહિંસા શિખેઉ નામાં, શ્રુતિ ધર્મ નિંદત આહુ જામાં;
હોમ યજ્ઞ બ્રહ્મ બોજ હે જેઉ, મહાપાપ સમ કહે ખલ સોઇ. ૩૦
- સંધ્યા સ્નાન દ્વિજનકું દાંનાં, તેહિ નાસ્તિક કહે પાપ સમાનાં;
તખ તેહિ ઉર અધર્મ સ્થિર હોઇ, કરત નિવાસ નાની જીત દોઇ. ૩૧
- કાલ કર્મ માયા એ તીનાં, જગકર્તા કહે જ્ઞાનિ પ્રવીનાં;
પ્રભુમહિ દોષ નિવારણ કાળ, હરિહિં અકર્તા કહે કવિ રાજ. ૩૨
- દોહા—કાલ કર્મ માયા સખે, દારૂ નારી સમ સોય;
પુરૂષોત્તમકી દષ્ટિ ખિનન, કરજ ન સમૃથ કોય. ૩૩
- સોરઠા—સો નાસ્તિક મતિમંદ, પ્રભુ પ્રભુતા જાનેહિ ખિન;
ફસેઉ કર્મકે ફંદ, નાસ્તિક અંધકું સત્ય ખિનત. ૩૪
- અસદ્ અંધ ઇમિ જોય, કુમતિ કુસંગસે સત્ય ખિનત;
લવજળ તરત ન સોય, તેહિ ઉર અધર્મ નિત રહત. ૩૫
- ચોપાઇ—તખ તેહિ લક્ષન વરતત જેહુ, કરી સંક્ષેપ જરનું અખ તેહુ;
દંભ દર્પ અભિમાન અપારા, ક્રોધ હુરતા તન અહંકારા. ૩૬
- પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ નહિ જનત સોઇ, અધર્મ વાસ જસ ઉર હોઇ;
સદાચાર સત્ય શૌચ કહાવે, તેહિ ઉર લેશ રહન નહિં પાવે. ૩૭

૧ શુન્યવાદી એટલે કાંઈ છે નહીં એમ કહેનારા. ૨ લાક-
ડાની પુતળી.

- ઘરકું કરતા નહીં જાને, બિન ધન્યર સખ જકત બખાંને;
 નરત્રિય મિલત પરસપર જાઉ, જમકરતા જાનંત ખલ સોઉ. ૩૮
- કામકું શ્રષ્ટિ હેતુ નિત જાનિ, હોત નારિરત તન અભિમાની;
 અતિ દુઃપ્રર કામ ઉરધારી, કરત અશુચિ વૃત પાતક ભારી. ૩૯
- ચિંતા દિવં ન આવત અંતા, કામ ભોગપર મરણુ પ્રજ્વંતા;
 બહુધા ચિત વિખાંત અહારા, ગિરત સો અશુચિ તર્ક બહુવારા. ૪૦
- દોહા—અહંકારી બલ દર્પ જુત, કામ ક્રોધરત જોય;
 દ્રેષ અસુયા સખહિ પર, સો સખ હરિ સંજ્ય હોય. ૪૧
- અતિ અજ્ઞાનમેં રહત નિત, જેહી ઉર અધર્મ વાસ;
 સત્પુરૂષનકે વચનસેં, તાહિ ન હોત સમાસ. ૪૨
- ચોપાઈ—કુર કુટિલ ઉર દ્રેષકી ઝાલા, નરમેં અચિક સો કઠિન કરાલા;
 પરત સો અસુર જોનિ મહિ જાઇ, તહાં તહાં કરત અત્યંત શુરાઇ. ૪૩
- અસુર જોનિ પાવત ખલ જેહા, તહાં બહુ જન્મ ધરત તમ તેહા;
 પ્રગટ રૂપ નહિ પાવેં મોરારી, લહત અધમ ગતિ અતિ દુઃખકારી. ૪૪
- ત્રિવિધ નકંકે દાર કહાવે, અસુર ભાવ જુત નિત મહિ જાવે;
 કામ ક્રોધ અર્જં લોભ એ તિનાં, નકંકે દાર ગિનિ તજત પ્રવીના. ૪૫
- હરિ અગ્યા વિરોધિ જન જોઇ, આસુરિ જિવ કહાવત સોઇ;
 જેહિ ઉર અધર્મ કરત નિવાસા, તેહિ ન સંત દિગ હોત સમાસા. ૪૬
- દોહા—કામ ક્રોધ અર્જં લોભ એ, તેહિ જમપુરકે દાર;
 મન તિનકે જોગસે, જિવ સહત જમમાર. ૪૭
- ત્રિવિધ નકંકે દારસેં, રહિત હોત નર જોય;
 સખ વિધિ અપનો શ્રેય કરિ, લહત પરમપદ સોય. ૪૮
- ચોપાઈ—હરિયુર વચન ગ્રહત જન જેહા, દૈવિ જિવ કહાવત તેહા;
 ધર્મ તાસ ઉર લે પરિવારા, અસત સદા પલ હોત ન ન્યારા. ૪૯
- સો નિર્લોભિ રહત નિત્ય સંતા, ધાતુ માત્ર ત્યાગત શુદ્ધિવંતા;
 અષ્ટ ભાંતિ કરિ ત્રિયકો ત્યાગા, દૃઢ નિષ્કામિ રહત બહુભાગા. ૫૦
- મઘ અર્જં માંસ કેરૂં સખ ત્યાગે, તજી વિટાલ પ્રભુપદ અનુરાગે;
 અપકવ વૃત્ત અન્ન જાયત જેહુ, નિઃસ્વાદિ વૃતરત મુનિ તેહુ. ૫૧
- પિંડ અજ્ઞાંસે પ્રીત મિટાવે, હો નિરપૂહ સો હરિયુન આવે;
 તન અભિમાન સખહિ વિધિ ટારી, નિર્માનિ હોય ભજત મોરારી. ૫૨

દોહા—યુન લલન લિન લિન કહે, ગતિ અર્થે અગતિ પ્રગતિ;
 ધર્મ સર્ગ જીત સંત હે, અધર્મ જીત અસંત. ૫૩
 ઇતશ્રી સતસંગ શરોમણી મુકતાનંદ મુનિ વિરચિતે સંત અસંત
 ગુણવર્ણન નામા ચતુર્દશોડધ્યાય:

અધ્યાય ૧૫ મો.

ઐપાર્થ—મુનિ પ્રભુવચન જોરિ જુગપાંતી, પ્રશ્ન કરત નર અતિ મુદ્ધ આંતી;
 જોહિ ઉર ધર્મ સખહિ વિધિ હોઇ, પ્રભુ તુમ સુમતિ સંત કહે સોઇ. ૧
 એકાંતિક મુનિ ભજિ ભગવાનાં, લલત કવન ગતિ પરમ સુખાંતી;
 કવન ધાંમ પ્રહંચત મુનિ ય્યાંતી, કહહું કૃપા કરિ જન સુખદાંતી. ૨
 મુનિ નરવચન મગન હોઇ દેવા, કહત પરમ મુક્તિકો ભેવા;
 મુનુ નર જગ મુનિ તજત શરિરા, પ્રભુ પારાયન રહત સુધીરા. ૩
 તખ તેહિ હરિમૂર્તિ સુખદાઇ, અંત સમે દર્શન મનભાઇ; •
 તનું તજિ સો મૂર્તિકે સંગ, ગવન કરત હરિજન સુધ અંગા. ૪
 દોહા—સો મૂર્તિકે સંગ તખ, શ્વેતદ્વિપ મહિં જાઇ;
 વાસુદેવ સખ મુક્ત જીત, નિરખત પ્રભુ સુખદાઇ. ૫
 ઐપાર્થ—શ્વેતદ્વિપ મહિં મુક્ત અપારા, કરત સદા સોઈ કાલકો ચારા;
 શુભ ચતુષ્ક છત્ર સમ શિશા, જ્ઞાન સ્વરૂપ ભજત જગદીશા. ૬
 શશિ દંત અષ્ટ દાદ હે જોહી, જય જય શબ્દ કરત સખ તેહી;
 કોટિ ભાનું સમ તેજ પ્રકાશા, ઐસે મુક્ત અનંત પ્રભુપાસા. ૭
 ઐસે મુક્ત મધ્ય સુખકંદા, સોહત જિમિ ઉડુગણ મધ્ય ચંદા;
 એહિ વિધિ વાસુદેવ પ્રભુ જોહા, પ્રેમમગન હોઇ નિરખત તેહા. ૮
 તાપિછે નિર્મળ મતિ દાસા, વિનયજીત બેઠત પ્રભુ પાસા;
 પુનિ સો સંત તેહિ પ્રભુ ઉપદેશા, વાસુદેવ ઉર કરત પ્રવેશા. ૯
 દોહા—અગણિત કોટિ જ્ઞાંત તહાં, દેખત સો હરિદાસ;
 વાયુ જોગ કરિ વ્યોમમે, જોસે રેણુ પ્રકાશ. ૧૦
 ઐપાર્થ—જિમિ વર્ષાઋતુ મહિં નભ માંહી, ધનધમંડલ તેહિ સંખ્યા નાહી;
 વ્યોમમે વાયુ જોગ કરિ સોઇ, લિપજત અનંત જિન પુનિ હોઇ. ૧૧
 જયું સમુદ્ર મહિં તરંગ અપારા, હોત વાયુવચ્ચ ઉદય સંહારા;
 કાલ સક્તિ ઇશ્વરકિ કલાવે, તયું બહું ઈંડ પાય રખાવે. ૧૨
 ૧ વાદળાંની ઘટા. ૨ ધણાં જ્ઞાંત થાય અને નોંશપામે.

- પ્રીડ કાટિ પ્રમિ દેખત દાસા, હરિ મજા દગ હોત પ્રકાશા;
તમ સો સંત નમ અંનકું પાવે, જો નજ અંત અપાર કકાવે. ૧૩
- તા આગે તમ દેખત તેહા, હાજર શૈલ તુલ્ય થન જેહા;
પાહાન વજ્રમેં અધિક કઠોરા, દશ દિશ મહિં ભાસત તમ ધોરા. ૧૪
- દોહા—તમ તેહિ તમકે જોયસેં, ભક્ત હોત તમ રૂપ;
જયું જલ જમન હેમ કરિ, હોત સો કઠિન અનૂપ. ૧૫
- ઐપાઠ—મમવત પ્યાંન કે બલ કરિ એકી, હેત સચેન તાલસુ તેહી;
નિજ સુદમ તનુ હૃદયમેં પ્યાંની, કરત પ્રવેશ ભુક્તિ કરિ પ્યાંની. ૧૬
- સંવિત રૂપ નિમત્ત જેહ, તહાં અશરિરી લહન જન તેહ;
યું નિજ રૂપસેં સંપત્ત હોઈ, નિજ જડતા કાપત જન સોઈ. ૧૭
- નિજ આત્મ મહેં અયલ અનંતા, ચીદાકાશ દેખત સોઈ સંતા:
ચિદાકાશ મહિં અનલ સમાંતાં, દુર્ગકું દેખત પરમ સુગંતાં. ૧૮
- લોકાલોક શૈલ સમ શોભે, તેજપૂજ દેખત મન લોભે;
ચિદાકાશ મહિં અતિ ચિર જેહા, મહામુનિ દુર્ગ વિનોકત તેહા. ૧૯
- દોહા—તેહિ તેજકે દરથસેં, આત્મસત્તા જોય;
ચૈતન્યમય સુંદર વપુ, પાવત મુનિવર સોય. ૨૦
- ઐપાઠ—શ્રી પુરૂષોત્તમ છજા પાઠ, ચિદધન મય વપુ અતિ સુખદાઠ;
તેજકા દુર્ગ અધિક સુખદા, તેહી સનમુખ તનુ ચક્ષન અનૂપ. ૨૧
- સો અંતરિક્ષ માર્ગ ગુનગાંના, દુર્ગમેં પેઠત પરમ સુગંતાં;
તેહિ થલ ભુમિ તેજોમય જેકી, ચૈતન વપુ મુનિ દેખત તેહી. ૨૨
- તેહિ ભુમિકિ ઉપમા જોઈ, સમહિ બ્રહ્માંડ મેં લહત ન કોઈ;
જમ હોવત એસો કોઈ કાળા, તળ યહ ઉપમા બનત વિશ્વાલા. ૨૩
- સ્વચ્છ કાયમય ભુમિ જેહુ, પરવત સખહિ કાયમય તેહુ;
સ્થાવર જંગમ સખ આકારા, સ્વચ્છ કાયમય હોવહિં સારા. ૨૪
- દોહા—જિતને નભમંડળ મહિં, મહ નક્ષત્ર ઉકુ જોય;
તિતનેહિ અધિક પ્રકાશ ભુત, બાનુ વ્યોમ મહિં હોય. ૨૫
- સખ રવિ કિરન પ્રકાશસેં, સો ભુમિ જિમિ હોઈ;
અતિ આશ્ચર્યમય રમ્યાલૂ, લહત હે ઉપમા સોઈ. ૨૬
- ઐપાઠ—સો ભુમિ મહિં દુર્ગ હે ઝોરા, પુનિ સોઈ ભક્ત દેખે તેહિ ઠોરા;
દેખ્યો પ્રથમ તેજ અતિ જોઈ, તિનસે અધિક તેજ ભુત સોઈ. ૨૭

- વિદ્યુત અનંત અધિક દ્યુતિ લાઇ, સ્ફુરત સુદાંમ અચલ પર ગાઇ;
સો જિમિ તેજ સ્ફુરત આત ભારી, ત્યું યહ દુર્ગ સોહે સુખકારી. ૨૮
- તેજેમય તેહિ દુર્ગકે પાસા, અનંત કોટિ મહામુક્તા નિવાસા;
વાસુદેવ સખતેહિ આકારા, દેખત મુક્ત અનંત અપારા. ૨૯
- ઐ નમો નારાયણુ ગાવે, અષ્ટાક્ષર મનું જપ તેહિ ભાવે;
હરિપૂજન સામગ્રિ જેહુ, સગકે કર આતિ રાજત તેહુ. ૩૦
- દોહા—તાસ દુર્ગે ગોપુર સુખદ, ઉત્તર મુખ અભિરામ;
તેહિ મધ્ય કરત પ્રવેશ સખ, પૂજન પ્રભુ સુખધામ. ૩૧
- સોરઠા—તેહિ મંચ કરત પ્રવેશ, સો ચૈતનવપુ દાસ તથા;
ધરત મુક્તા સમવેશ, જત દુર્ગે મહિં દરશહિત. ૩૨
- ચૌપાઇ—દુર્ગમે દિવ્ય વેદિકા જેહા, પ્રથમ સો ભક્ત વિલોકત તેહા;
રત્નજડિત યહુ કોણુ સોહાઇ, મણિપ્રકાશ જુત ગરન ન જાઇ. ૩૩
- મૃગમદ ચંદન કુંમકુંમ જેહી, અગર આદિ ચરચિત શુભ તેહી;
મંગલ દ્રવ્ય તુલસિ દલહારા, પુષ્પસેં વેદી વિચિત્ર અપારા. ૩૪
- જ્યોતિ સમુહ વેદિ મધ્ય જેહિ, દિવ્ય નયન દેખત જન જેહિ;
અધિકષેત જ્યોતિ સુખરૂપા, અમલ મનોહર પરમ અનૂપા. ૩૫
- અધો ઉર્ધ્વ તિર્યકદિસિ જેઇ, ચીદાકાશકે પ્રાંત હે સોઇ;
નિજ કિરણુ નિકરિ સખમહિ જેહુ, વાર્ષિકે રચિત હોવત નિત તેહુ. ૩૬
- દોહા—તેહિ જોતિકું કહત હે, મુનિવર અક્ષરધાંમા;
ચિદ્ધન પ્લહ પરાત્પર, એકરૂપ સુખધાંમા ૩૭
- પ્રકૃતિ પુરૂષકો હેતુ સો, અક્ષરધાંમ ઉદાર;
સખ પ્રેરક પરિણામવિન, જન નિરખત કરિ પ્યાર. ૩૮
- ચૌપાઇ—તજ તેહિ દિવ્ય જ્યોતિ કે માહિં, દિવ્ય સિંહાસન દેખત તાંહિ;
તેહિ સિંહાસન મધ્ય યહું દેવા, સો હરિજન નિરખત તતખેવા. ૩૯
- ચહુંદિશિ નિરખત પરમ કૃપાળા, કરન ભક્ત મન મોદ વિશાળા;
ચહું આતિ શુકલવર્ણુ સુખદાઇ, દિવ્ય તેજ જુત ગરને ન જાઇ. ૪૦
- વીરાસન રાજત ચહુંભાઇ, એકરૂપ ચહું તનું દરસાઇ;
જટા મુકટ મંડિતશિર શોભે, ચાર નયન નિરખત મન લોભે. ૪૧
- ભાલ વિશાલ બ્રહ્મટિ ભયહારી, નાસા દિપ જોત અનુસારી;
નિજ ભક્તનકું નિરખિ સુખકંદા, કરત હાસ મેટન ભવકંદા. ૪૨

- હરીગીત-પ્રભુ મંદ દાસ પ્રકાસ કરિકેં ભક્તકું સુખ દેતહી,
ચહુરૂપ દેખત સંતજન શુભવર્ણિ વેશ સમેતહિ;
ઉપવીતદંડ કમંડલુ કર ધરે પ્રભુ સુખદેન જ્યું,
વહકલ વસન તન ધારી ભક્તકું પ્રસન્ન મુખ કહે બેન જ્યું. ૪૩
- કહે પ્રથમ મુક્ત અપાર પૂજા કરત અતિ હિત લાયકે,
ઉપચાર બહુવિધિ મુક્ત અર્પત પ્રદન પ્રભુ મુદ પાયકે;
નર સહિત નારાયણ શ્રી કૃષ્ણ શ્રી હરિજન સુખકંદ જૂ,
તેહિ કૃપા પાયકે દિન્ય દરશન ભક્ત હોત આનંદ જૂ. ૪૪
- દોહડા-દેખિ રૂપ ચહું દેવકેં, કરત સો દંડ પ્રણામ;
પ્રેમમગન કર જોરિકેં, નિરખત પ્રભુ સુખધામ. ૪૫
- ચૌપાઇ-પ્રભુ કૃષ્ણાદગ ૧ હેરત તેહિ, હોત અનાદિ મુક્ત સમ એહી;
પરમાનંદ લક્ષત સો જંતા, સુરમુનિ કંડત ન સમૃથ તેા. ૪૬
- ચહું મધ્ય ઉત્તર મુખ સ્થિત જોહા, શ્રી નારાયણ મુખ્ય પ્રભુ તેહા;
તાસ મૂર્તિ નિશ્ચલ મન હોઇ, પ્રેમમગન નિરખત જન સોઇ. ૪૭
- તમ તેહિ સખહિ અંગસેં તાતા, સુનત પ્રણવધુની જન સાક્ષાતા;
ઉદય હોઇ પ્રભુ રૂપ સમાવે, સો શાભા બરન નહિં જાવે. ૪૮
- પ્રલય ઉદય મહિં તરંગ અપારા, ઉદય હોય પુનિ હોત સંહારા;
ત્યુંહિ પ્રણવ ઉત્પતિ લય ગ્યાંની, નારાયણસેં લખત મુનિ ધ્યાંની. ૪૯
- દોહડા-પ્રલય કાલકે મેઘસેં, વાયું વેગ કરિ જોય;
ગાજવિજ હોઇ પ્રગટ પુનિ, લીન સો ધન મહિં હોય. ૫૦
- હરિમૂર્તિસેં હોત યું, પ્રણવજોતિ ઝણકાર;
એકાંતિક મુનિ સુનત સો, નિરખત તેજ અંબાર. ૫૧
- ચૌપાઇ-વાસુદેવ આકૃતિ મુનિવૃંદા, તેહિ સંગ્ય સો મુનિ કરત આનંદા;
રહત સો હરિ દિગદાસ હજુરા, પ્રભુ તેહિ પલક કરત નહિં દૂરા. ૫૨
- તેહિ હરિજન સુખ અડતા જોહી, કહત ભજત શારદ શ્રુતિ તેહી;
યું શુદ્ધ ભાવ કરત સતસંગા, તેહિ હરિ હોવત ધર્મપ્રસંગા. ૫૩
- ધર્મવાસ ભએ શુભ ગુન જોતા, તેહિ હરિજન હરિ કરત નિકૃતા;
હરિગુરૂ સંત સેવ ફલ જોહુ, ભાવ કહે બરનિ સખ તેહુ. ૫૪
- અક્ષરપદ તેહિ હોત નિવાસા, કબહુ ન તેહિ ચલ કાલકા ત્રાસા;
લક્ષરૂપ હોઇ ભજત મોરારી, દિન દિન બાદત શ્રેય આસારી. ૫૫

દોહર—યું સંતનકે યુન પ્રહે, તાસ હોત કલ્યાન;

દેવદયાનિધિ તાહિપર, રિજત પ્રગટ પ્રમાન.

૫૬

જયું એકાંતિક ભક્ત સો, પાવત અક્ષરધાંમ;

સો સંક્ષેપસુ કહિ કથા, હરિયુન જુત અભિરામ.

૫૭

ઇતિ શ્રી સત્સંગ શિરોમણી મુક્તનંદ મુનિ ાવરચિતે એકા-
તિક ભક્ત અક્ષરધાંમ પ્રાપ્તિ વર્ણન નામ પંચદશોઽધ્યાયઃ ૧૫

અધ્યાય ૧૬ મો.

પંદરમા અધ્યાયમાં નારાયણમુનિયે એકાંતિક ભક્તની પ્રાપ્તિ કહી.
હવે આ સોળમા અધ્યાયમાં દુર્જનની ગતિ કહે છે.

ઐપાર્થ—સુનિ હરિભક્તકિ ગતિ મુદપાઇ, યુનિ નર પ્રશ્ન કિયો સ્થીર નાર્થ;
પ્રભુ જોહિ ઉર અતિ અધર્મ હોઇ, અધિક અસંત કહે તુમ સોઇ. ૧
સો મતિમંદ કવન ગતિ પાવે, કેહિ બિધિ જમપુર સો ગ્વજ ગ્વજે;
કયું જમપુર દુર્ગતિ સહે જાઇ, નાથ નિરયદુખ દેહુ બતાઇ. ૨

મુનિ નરવચન ભક્ત ભથ્થદારી, કહન સજેઉ જમપુર દુખ ભારી;
સુનું નર જોહિ ઉર અધર્મવાસા, તાસ ધર્મ સખ હોત વિનાસા. ૩
અંત સમે તેહિ જમગણુ આઇ, દરશ દેત અતિસેં દુખદાઇ;
દેખિ દુત કંપત સોઇ પ્રાંની, અતિદુખ પાવત તન અભિરાંની. ૪

દોહર—કોટિ બિંછુકિ બેદન, રોમ રોમ પ્રતિ હોય;
જમગણુ મુદગર મારિકે, દેહ તગ્ગવત સોય. ૫

ઐપાર્થ—દક્ષણપંચ બિકટ અતિથોરા, તદાં જમગણુ વિંસત કરી જોરા;
લોહકે અંકુશસેં કર દારી, ખેંચત ગત અતિ દુખકારી. ૬

એક વા દો મુહૂર્તકે માંઇ, છયાસિ સહસ્ર જોજન લે જાઇ;
નાના રૂપસેં ભાસત જોઉ, વૈભવત પુર ગનહું સોઉ. ૭

શુભ કર્મનિ જુત નર હે જોહિ, અતિ સમિપ જિમિ ભાસત તેહી;
રોઢ રાહ પાપિ સખ જાંહી, તેહિ અતિ દુર ભાસે મનમાંહી. ૮

૧ નરકનું દુઃખ

જમગણ સંજ્ય જિવ જળ જાવે, સો દુખ ધરનન અંત ન આવે;
તમે વાલુકા^૧ અતિ દુઃખદાર્ઘ, લોહ સંકુળુત સહિ નહિં જાઈ. ૯
દોહા—તહાં ચલાવત જિવકું, જમગણ દેદે માર.

ડગ ડગ પગ ભરિ પરતસો, પાવત કષ્ટ અપાર. ૧૦

ઔપાદ—તમે અંગાર ગરત અતિ ભારી, તેહિ મગમે^૨ જમ દેવત ડરી;
મગ મધ્ય ઉપલ ક્ષુર સમ ધારા, પાઓ ધરતકે^૩ પતન ન સારા. ૧૧

કહું કહું તમે જમિ લોહ કેરી, સો દુઃખદાયક તમે ક્ષેરી;
તમે વાલુકા કંઈ પ્રજાતા, અલિ ચલિ મરત ન આવત અંતા. ૧૨

દુઃખ અનંત જમયુર મગ કેરા, સો પાપિ નર સહત ક્ષેરો;
મસકે દશમુખ વજ્ર સમાના, અતિ કાટત તન તજત ન પ્રાંનાં; ૧૩
સિંધ વ્યાધ દારૂણ દુઃખદાતક, કાટત તન પલ નહિ સુખ સાતા;
અતિ વિષધર મગ મહિં બહુ વ્યાલા^૪, વ્યાધ કાટિ અતિ કરત બેહાલા. ૧૪

દોહા—મત ગમંદ અરૂં મહિપકો, મગહિં ત્રાસ અપાર;
વેગસું આવત ધાયકે^૫, કરત વિષાંણુ પ્રહાર. ૧૫

ઔપાદ—મગ મહિં કાકિનિ રાક્ષસ ધોરા, કાટત દેહ કરત અતિ બેરા;
એહ વિધિ વ્યાધિ વિવશ દુઃખ પાવે, પ્રેત દેહ તેહિ અંત ન આવે. ૧૬

ખાંણુ ત્રષ્ટિ કરિ તન કપિ બાઇ, તેહિ પર ઉલમુક વરખત આઇ;
તેહિ પર ક્ષાર અંણુકિ ધારા, પરત જરત અતિ કરત પોકારા. ૧૭

ઈનિરાલબ નિરજન^૬ મગ સોઇ, ખાન પાન વિત્રાંમ ન કોઈ;
જો હરિ વિમુખ પાપરત જાતા, સો ચહ મગદુખ સહત અનંતા. ૧૮

મહા ધોર જમદુત અપારા, જમ અગ્નિ તેહિ કરત પ્રહારા;
મિત્ર બંધુ વિન પરવસ્ય પ્રાંની, રૂઢન કરત દારૂણ દુઃખ જ્વની. ૧૯

દોહા—જિનહિત કુકરમ કિન બહુ, સો ન સંગ પરિવાર;
અતિ અકેલ આરત વચન, પુનિ પુનિ કરત પોકાર. ૨૦

કોઠિ જમગણ તેહિ મરતક ફેરે, કોઠિ કરી કોષ દસન^૭ તન તોરે,
અપર પરસુ^૮ કરી ચિરત અંગા, રૂધિર પાન કરી લહત ઉમંગા. ૨૧

કોઠિ કોઠિ મુખ મહિં અંકુશ મારી, ખેચિ ખેચિ દુખ દેવત ભારી;
કોઠિ લલાટ મહિં અંકુશ મારે, ખેચિ ખેચિ બહુ વાર પહારે. ૨૨

૧ તપેલી રેતી ૨ રસ્તામે ૩ માર્ગમા ડેરીસર્પો ધણા ૪ આલંબન વિનાનો,
૫ મનુષ્ય વિનાનો ૬ દાંત વડે શરીરને તોડી ખાવ. ૭ ફૂત કુહાડીથી
અંગ ચિરે છે.

- કોઈ જુગપદ મહિં અંકુશ પ્રોવે, તેહિ લટકાય તમાસા જોવે;
કેશપાસ કરિ આંધત કોઇ, રગ રમ રૂધિરકું ચુસત સોઇ. ૨૩
- અર્ધ અંદ્ર સમ લોહકું ધારા, કોઈ તેહિ કરિ ચિરત તન સાસ;
ઈંતિન બિન સખ અંચ હે જાકા, પુષ્પિત કિંસુક સમ તનું તાકા. ૨૪
- દોહા—દાંનહિન પ્રજુપદ વિમુખ, જ્યું દુખ પાવત જાંત;
કવિ કોવિદ શારદ શ્રુતિ, કહત ન પાવત અંત. ૨૫
- ઝોપાઈ—પુન્ય કર્મ જુત પ્રાણિ જેહી, ધર્મરાય કરે આદર તેહી;
તુમ અતિ ધન્ય ભરતખંડ જાગ, નિજ આત્મહિત કિનો બાઈ. ૨૬
- અમ તુમ ચદિ રિમાન સુખરૂપા, ભુક્તહુ સ્વર્ગકે ભોગ અનૂપા;
સ્વર્ગ સખહિ સુખસંપન્ન તાત, તાકાં તુમ જાપ યસો સાક્ષાતા. ૨૭
- સુરવિનતાદિક અનંત અપારા, ભુક્તિં ભોગ તુમ વિવંચ પ્રકારા;
પુનિ તુમ અદ્ય અશુભ ઇહાં આઈ, ભુક્તોગે અતિસેં દુખદાઈ. ૨૮
- જાન ભક્તિ વિન કર્મ ન જાવે, મહામુનિ શ્રુતિ પુરાન સખ ગાવે;
યું જમરાજ કહિ સખ બાતા, સુકત ફલ કિનો વિખ્યાતા. ૨૯
- દોહા—પુન્ય કર્મજુત જિવસો, ધર્મ રાયકો રૂપ;
નિજ પિતૃસમ અતિ સૌમ્ય મુખ, રિનરખત પરમ અનૂપ. ૩૦
- ઝોપાઈ—પાપ કર્મ જુત પ્રાણિ જેહે, યમહિ ભયાનક દેખત તેહે;
દંડ્રા દંત વદન વિકરાલા, ભકુટિ કુટિલ ઇક્ષણ મનું કાલા. ૩૧
- ઉર્ધ્વ કેશ સમ શ્રુ અતિ ભારી, સ્ફુરત અધર દેખત દુખકારી;
અશ્રાદશ ભુજ ક્ષેપ કરોરા, એજન શૈલ્ય તુલ્ય તનું ધોરા. ૩૨
- ઉચ્ચત આયુધ જુત કરે તેહા, વજ્રદંડ કરિ ભયપ્રદ એહા;
મહામહિષ આરૂંડા, દિપ્ત અગ્નિ સમ નયન પ્રચંડા. ૩૩
- રક્તમાલ્ય અંબર તન ધરહી, મેરૂ તુલ્ય દેખત સખ ડરહી;
પ્રલયકે મેલ ગરજ સમ બાંની, સનહુ પિયત જલનિધિકા પાંની. ૩૪
- દોહા—મનહુ ચિલોકિ ખાત સખ, ગિલત અનલ મુહુંધાઈ;
પાપિનકું જમરાયકો, રૂપ લગલ દુખદાઈ. ૩૫
- ઝોપાઈ—મૃત્યુહત સદા યમપાસા, કાલ અનલ સમ રૂપ પ્રકાશા;
મારિ અરૂં મહામારિ જેહી, વિવિધિ વ્યાધિ દુખદાયક તેહી. ૩૬
- શક્તિ શુભ અંકુશધર જેહિ, પાસ ચક્ર અસિધારિ કોહિ;
વજ્રદંડધર દુત અનંતા, દીર્ઘ ધનુધર કો નહિં અંતા. ૩૭

- રૌદ્રરૂપ યમગણુ બલવંતા, અંજન સમ તન કુર અજંતા;
સખ આયુષ ઉદ્યત કર જેહ, જમકે દુત ભયાનક તેહ. ૩૮
- ધતનો લે સંગ ધોર સમાજ, પાપિનકું દરશત જમરાજ;
ચિત્રગુપ્ત ભયદાયક ભારી, અધબુતકું? દરશત ભયકારી. ૩૯
- દોહડા—ધર્મરાજ અધબુતકો, કરત અધિક અપમાનાં;
ધર્મ યચન બહુ ભાતિકે, બોલત પરમ સુબ્ધનાં. ૪૦
- ચોપાઈ—સુનહું પાપરત પાંમર પ્રાંની, તુમ પરધન પરત્રિય રતિ આંની;
જો તુમ કર્મ કિયે દુષપાઈ, અથ તાકો ફલ ભુક્ત ઉ જાઈ. ૪૧
- આપકિયા પાવત સખ કોઈ, ઓરકું લેશ દોષ નહિં કોઈ;
બહુ તપ કરિ નરેશ પદપાઈ, આપકે પાપ અધોગતિ ગન. ૪૨.
- જાંનિ નિજાતમ સમ સુત દારા, તેહિ હિત કુકર્મ કિન અપારા;
સો સુત નારી કહાં અથ તેરા, જિન હિત યમપુર તોર અસેરા. ૪૩
- અથ તેં મમ કિંકર કર આપા, ઉ સુત કલત્ર નહિં કોઈ સહાયા;
પ્રહરૂપ મહાંબુનિ સંઘ પાઈ, ભયો વિમુખ કુમતિ ઉર લાઈ. ૪૪
- હરિ સમ સતકો ઓગુન લીનાં, તેહિ પાતક ભયો અધિક મહિનાં;
યું બહુ વિધિ વચનનિ યમરાજ, તેહિ અપમાન કરત હિત કાળ. ૪૫
- દોહડા—નિજ કર્મનિકું શોચિકે, કછુ ન કહત સો જાંત;
તથ યમ પ્રેરે દુતકું, યું આવત અધ અંત. ૪૬
- સોરઠા—જાંત વીશુદ્ધિ કાજ, પાપ પંકે જિમિ સખ ટરત;
કહત વચન જમરાજ, દુતન પ્રતિ તે હિત કરન. ૪૭
- ચોપાઈ—ચંડ પ્રચંડ સુનો મમ આના, પાપસે વિશુદ્ધ કરો એહિતાતા;
રૌરવાહિ કુંડનમેં વીરા, અનુક્રમસેં ડારહુ હોય ધીરા. ૪૮
- તથ તેહિ સિદ્ધ જિવકું લીનાં, પાતક સમ દુખ દેત પ્રવિનાં;
નર્ક પતાલ સમમેં માંઘ, અષ્ટાત્રિંશતિ કુંડ કહાઈ. ૪૯
- એહિ વિધિ યમપુર કુંડ અપારા, ભુમિ તલે ભુક્તત સોંઘ મારા;
કંચનાદિ મલબુત જિમિ હોઈ, ધરિ પાવક મહિ સોધત સોંઘ. ૫૦
- તયું પાપિનકું જમપુર જેહું, પાપ વિશુદ્ધિ કરનહિત તેહું;
જો લંપટ નર પરત્રિય ગાંમી, સો યમપુર દુખ સહત હરાંમી. ૫૧
- દોહડા—રક્ત લોહકિ નારસું, તાહિ ભરાવત આય;
તમ મોહસેં તન જેરે, કરત પોકાર અનાય. ૫૨

ચોપાધ—પશુદિ મારિ કર માંસ અહારા, જિતને તેહિ પશુ રામ આકારા;
 રામ રામ પ્રતિ વરસ હજારા, રૌરવ નર્ક સો પરત ગમારા. ૫૩
 ૩ ૩ સર્પસો રોષ ગદાધ, માંસારિકુ કાટત ધાધ;
 શિરપર જમગણુ મુદગર મારે, ત્રાહિ ત્રાહિ કહિ પ્રોઠ પોકારે. ૫૪
 જે મધપાન કરત મતિહીનાં, તેહિ યમદિંકર પકરિ પ્રવિનાં;
 તપ્ત હોહ તેહિ પાન કરાવે, ધરિ છાતી પર પાવ કરાવે. ૫૫
 શ્રી ગુરૂ સંત ગચન શ્રુતિ યાનિ, તાસ હોપ કરે જન અભીમાની;
 હોહ જજિરે જડકા જમ ચેરા, હોહ કુંત તેહિ હનત ધનૌરા. ૫૬
 એહિ વિધિ પ્રભુપદ વિમુખ સો, પાવત કષ્ટ અપારે;
 જે જેસો દુઃકૃત કરે, તેહિ શિર તેસો માર. ૫૭
 અતિ દારણુ જમ દંડસે, હોત કષ્ટક અધનાશ;
 ચક્રરાશિ લખ જોનિમે, તથ તેહિ હોત નિવાસ. ૫૮
 યું સંતનકે દોષ અહિ, હોત અધર્મી જાંત;
 કોટિ કલ્પ દુખ ઉદધિકા, તાહિ ન આવત અંત. ૫૯

મનિશ્રી અતસંગિ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે

શ્રી નારાયણ મુનિ મુકુંદ સંવાદે અધર્મવશ્ય

યમયાતના વર્ણનનામા શોહશોધ્યાયઃ

અધ્યાય ૧૭ મો.

ચોપાધ—યું નિત કથા કરત સુખકંદા, સુનત મગન મન મહા મુનિવૃંદા;
 ગિરિ રૈવત છાયા મહિં રહહિં, સ્વામિનારાયણ સગ જગ કહહિ. ૧
 ચૈત્ર શુક્લ એકાદશિ આધ, વિમલા નામ પરમ સુખદાર્ઠ;
 નન્નારાયણ જન સુખદાતા તાસ જન્મ દિન અતિ વિખ્યાતા. ૨
 સમય જાનિ સતસંગિ જેહા, પ્રભુ દિગ આઝે મગન મન તેહા;
 વર્ણ ચાર નરત્રિય ગુણવંતા, પ્રભુ દરશન હિત આઝે અનંતા. ૩
 જન્મ મહોત્સવ પ્રભુકો જાનિ જય જય શમ્દ કહત સગ યાત્રી;
 ભદ્ર વિભાગ જુત સભા ગિચારી, નર સંગ નર નારીન સંગ્ય નારી. ૪
દોહા—સિંહાસનપર રાજતે. સગ નિરખેકિ સુખકંદ;
 જન્મ મુક્લ સગ જાનિયો, પાઝેક પરમાનંદ. ૫
ચોપાધ—જય જય આત્માનંદ ઉદારા, સગ હરિ જન ધ્રમિ કરત કિઆરા;
 પુગ કરત લગેક સગ આધ. સો શોભા કષ્ટુ યરનિ ન જાધ. ૬

- ખડેહ હાર કર લે નરનારી, મનહું અલૌકિક કુલી કુલવારી;
પુજત પ્રભુહિ પ્રેમબશ હોઈ, સો છખી નીરખી જાને જન સોઈ. ૭
- હાર હજાર લાવે નર નારી, સો સખ સિદ્ધ ભેત સુખકારી;
મનહું અનંત ભુજ કરત કિદારા, કર પસારી લેવત કરી પ્યારા. ૮
- ભુસન બસન વિવિધ વિધ લાએ, પ્રભુહિ સમર્પિ. પરમ મુદ પાએ,
સંધ્યા સમય આર્તિ કરહિ, અનંત દિપ પ્રભુ આગે ધરહિ. ૯
- છંદ—કર ધ્રુપ દીપ લે કરત આરતિ, પ્રેમબળુત હરિદાસબળુ,
કિતી મસાલ હજાર તાકો, દિવસ તુલ્ય પ્રકાશબળુ;
પ્રભુ કરમે કંચન મુદ્રકા મહિ જડિત નંગ વિરાજહિ,
કર તાલિ દેવત કરત ધ્વનિ તેહિ જાતી અતિ છખી છાજહી. ૧૦
- કર તાલિ ધ્વનિ મુખ નામ ધ્વનિ કરી ભુવન સખહી ગબગહી,
સુની શબ્દ સુરસુનિ, સિદ્ધચારણ અતિ મુદિત મન આવહિ;
બ્રહ્માદિ સુર ધરિ મનુજ તનુ તેહિ સભા મધ્ય સખ આપકે,
બએ પ્રેમવશ પ્રભુ દરશ પાચકે, રહે ન આપ છિપાચકે. ૧૧
- દોહા—હરિકિર્તન કરિકે સખે, જોલું નમત જનવંદ;
તોલું નિજ જન વૃંદકું, પ્રથમ નમત જગવંદ. ૧૨
- સોરઠા—વિસ્મય બએ સખ કોય, નમત દેખી નિજ નાથ કહું;
હરિહિ વદી જન સોય, સ્તુવત પ્રેમબળુત જોરિ કર. ૧૩
- સ્તવન સો વિવિધ પ્રકાર, ગદ ગદ સ્વર હોય કિત સખ;
હરિજન પરમ કિદાર, દહ પ્રભુ પદ રત રહત નિત. ૧૪
- આપાધ—બોર બએ સખ હરિહિ જિભાઈ, કિયેક પારણાં અતિ મુદપાઈ;
દિતિયે દિન એકાદશી આઈ, વિમળા નામ પરમ સુખદાઈ. ૧૫
- પ્રાતહિ સખા કિનિ સુખકારી, અહિ અર ત્યાગિ આઈ નરનારી;
સભા મધ્ય ગજત સુખદંદા, જિમિ કુહુગન^૧ મહિ પુરન ચદા. ૧૬
- સુનિબળુત હરિજન પરમ સુખનાં, ખેડે યથોચિત સખ નિજ સ્થાનાં;
નિજ સ્થાનક રિયત બએ પ્રભુ જાનિ, અતિ હિતકારી બચન સુખદાની. ૧૭
- કલન ચદત નિજ જનહિ પ્રવીનાં, પ્રભુ કરસેનર મોન સખ કિનાં;
હરિ સુખ કમલ જોરિ દ્રગ દાસા, શ્રીસુખ અચન સુન અજિ પ્યાસા. ૧૮
- મોન હોય રિયત બએ જન જગહી, કૃપાસિંધુ બોલેક હસિ તખહી;
મેઘ અંબીર કહિ પ્રભુ જાંતી, સુનત શ્રવન સખકું સુખદાની. ૧૯
- સુનેહુ જો મમ નર અર નારી, મહાસુનિ બર્ણિ વિરતધારી;

- અતિ હિતકારી અચન મમ જોઇ, નિશ્ચલ મન સુનિ સો સખ કોઇ. ૨૦
- દોહા—આજ તિથી એકાદશી, ત્રિમલા જોકો નમઃ;
પુન્યરૂપ અધનાશનિ,^૧ પુરત વાંછિત કામ. ૨૧
- ચોપાઇ—શ્રુતિ પુરાંન સહ અંથ હે જોકે, બ્રહ્મનિષ્ઠ મહાસુનિવર સોકે;
કલત એકાદશિ વ્રત અધહારી, સખ સાધનસેં અધિક સુખકારી. ૨૨
- સખહિ વ્રતસેં અધિક કલારે, જાદિસે જીવ પરમપદ પાવેં;
યાકો નર મમ વચનસેં તાતા, કરહુ એકાદશિ વ્રત સુખદાતા. ૨૩
- જેસેં શુકલ કૃષ્ણ તિમિ જાનાં, તિન મહિં ભેદબુધિ મત આનાં;
મમ આગ્યા કરહિ વ્રત એહા, તેહિ પ્રભુ રિઝત નહિ સંદેહા. ૨૪
- સખ વ્રત સખ તીરથ ફલ તેહુ, પુન્ય સમુહ એક સંગ તેહુ;
એકાદશિ વ્રતસે સખ પાવે, સો બહોરી ભવમેં નહિ પાવે. ૨૫
- દોહા—કુશ્મેવ મહિં અલખમે, ધેનુદાન ફલ જોય;
એકાદશિકો વ્રત કિયે, શુભ મતિ પાવત સાય. ૨૬
- સખ વિધિ જુત મખર શ્રદ્ધા સમેના, પુરત બએ હોવત પુન્ય જોતા;
તાસેં શતગુન પુન્ય પ્રમાની, એકાદશિ વ્રતસેં લહે પ્રાની. ૨૭
- લક્ષ તપસ્વિ દિન દિન જોઇ, નિજ અલ લાય જિભાવત કોઇ;
સાહ્ય હજાર વર્ષ જિમિ જાઇ, સો જિતનો ફલ લહે સુખદાઇ. ૨૮
- સો સખ એકાદશિ વ્રત હોઇ, પ્રેમ બકિત પાવત જન સોઇ;
નર ત્રિય અરૂ ત્યાગિ મમ દાસા, કરહુ સદા એહિ વ્રત અબ્યાસા. ૨૯
- ત્રિમલા આદિ સુખદ વ્રત જોકે, જાગ્રદ જુત સંપુર્ણ સોકે;
સુનિ શ્રી ભ ગવત આદિ પુરાનાં, કરનો જગણુ કિર્તન ગાનાં. ૩૦
- દોહા—દેવ સદન વા સંતમેં, જાગ્રણુ હિત કોકિ જાત;
વિષ્ણુ જગ ફલ પગદિ પગ, લહે હરિજન, સાક્ષાત. ૩૧
- સોરઠા—વિન કિપવાસી જોય, હરિપુજન; જાગ્રણુ કરત,
પાવત હે જન સોય, વિષ્ણુયાગ દશ ફલ સુખદ. ૩૨
- ચોપાઇ—કરહિ જો એકાદશિ કિપવાસા, હરિપુજન જાગ્રણુ અબ્યાસા;
સો સખ અનાયાસ બુદ્ધિવંતા, વિષ્ણુ લોક લહે શ્રવ્ય પ્રજંતા. ૩૩
- સખહિ દિવ્ય તતુ તેજ આત્મારા, નરત્રિય આપમેં નાહિ વિદારા;
સખ વનમાળી પીત પટ ધારી, પ્રભુ દિગ અસત મુદિત નરનારી. ૩૪
- જનસેં દશમિ આદિ દીન તીના, તજને જોગ્ય સો સુનહુ પ્રવિનાં;
સુમન ગંધ તાંબુલ રૂ નારી, એ સખ તજન જોગ્ય દુખકારી. ૩૫

- મમ અગ્યા કરહિ નર જોહા, વિધિવત સુકૃત જનહું તેહા;
એહી વિધિ સ્વલ્પ કરત જન કોઇ, સો સુકૃત મેર સમ હોઇ. ૪૬
- હોહા—વિધિહીન સુકૃત અનંત, મેર તુલ્ય જે હોય;
નાંસવંત તેહી તુછ ફલ, કહ્યુ સુખ દેત ન સોય. ૪૭
- ચોપાઇ—તાહિ ને વિધિ જુત વત સુખદાઇ, કરનિ એકાદશિ અતિ મુદ પાઇ;
બાલ વૃદ્ધ રોગિ વિન જેહુ, ઉભયપક્ષ વત કરનાં તેહુ. ૪૮
- ફગ્ગર વત મુનિવર કહે જેતા, કલિ મહિં કરન ન સંમૃથ તેતા;
તાતે યહ વત અતિ સુખદાંતી, કરનિ એકાદશિ અતિ મુદ આંતી. ૪૯
- દંડ પાસ ધર જમગણુ જેહા, અધિક બયંકર નિર્દય તેહા;
યહ વત કરત પ્રેમજુત જેઠ, તેહિ દેખન સંમૃથ નહિ હોઇ ૪૦
- સખ વતસેં મોય અતિ પ્રિય એહી, સો વત નરત્રિય કરત ન જેહિ;
સો જિવત ચંડાલકિ નાંઇ, મરિ મરિ જાત અંધ તમ માંઇ. ૪૧
- હોહા—ચતુર્વિંશ સંખ્યા સહિત, એકાદશિ વત જેહુ;
મમ આશ્રિત બ્રહ્મચર્યથુત, નિયમ સહિત કર તેહુ. ૪૨
- ચોપાઇ—એકાદશિ વત રેનાં જમહી, અધિક મહોત્સવ કરનાં તખહી;
દેનો જાંન શક્તિ અનુસારા, કરનો મુખ હરિનાંમ ક્યારા. ૪૩
- પુરૂષોત્તમ શ્રી કૃષ્ણ હેં જેઠ, અંગ દેવ શક્તિ જુત સોઇ;
યથા લખ્યસામગ્રિ લાઇ, પુજન જેઠ્ય પરમ સુખદાઇ. ૪૪
- વિમલાદિ દિડોર યનાઇ, તેહિ મધ્ય કૃષ્ણચંદ્ર પધરાઇ;
ગિત વાદ્ય ધ્વનિ વિવિધ પ્રકારા, પ્રભુદિ બુલાવને કરિ બહુ પ્યારા. ૪૫
- સો ઉત્સવ મહિં સંત બોલાઇ, પુજને પ્રભુ સમ અતિ મુદ પાઇ;
સુનનિ સગલિ સંત મુખ યાતા, રાધાકૃષ્ણ કે જુન સાક્ષાતા. ૪૬
- હોહા—યથાશક્તિ દ્વાદશિ દિનાં, મમ આશ્રિત દિજ જેઠ્ય;
તાહિં જિમાયકે સુખદ અન્ન, કરત પારણાં સોય. ૪૭
- ચોપાઇ—બક્ત સકામ અકામ હેં જેહા, યહ વત મમ પ્રિય જાંનકે તેહા;
કરનિ એકાદશિ અતિ મુદ પાઇ, બક્તિ સુક્તિ પ્રદ અતિ સુખદાઇ. ૪૮
- શ્રાવણ કૃષ્ણ અષ્ટમિ જેહિ, ચૈત્રકિ રામનોમિ વત તેહી;
બાહો શુકલ દ્વાદશિ જાંનો, કરન જેઠ્ય પ્રિય વત પ્રમાનો. ૪૯
- શુકલ વૈશાખ ચતુર્દશિ જેઠ, સુખદ તસિંહ જન્મ દિન સોઇ;
માધાકિ કૃષ્ણ ચતુર્દશિ જેહુ, વત શિવરાત્રિ કરહુ તુમ તેહુ. ૫૦
- આશ્વિન શુકલ દશમિ સુખદાતા, કાર્તિક પ્રતિપદિ સીદ વીખ્યાતા;
હોહા અપર દિવસ સુખદાઇ, હરિ ઉત્સવ કરને મુદ પાઇ. ૫૧

દોહા—કુલ લિંડોરે શામકુ, પ્રેમજુકત પધરાય;
હરિ હરિજનકું પૂજને, બહુ વિધ રંગ બનાય. ૫૨
સોરઠા—કિતવ દીન જાળ હોય, નિજ અહ સંત બોલાય તપ્પ;
પ્રભુ સમ પુજકે સોય, તાલિ જિભાવને પ્રેમજુત. ૫૩
ઇતિશ્રી સતસંગિ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે
શ્રી નારાયણ મુનિ હરિજન સંવાદે વ્રત
માહાત્મ્યનામા સત્તદશોધ્યાયઃ ૧૭

અધ્યાય ૧૮ મો.

ચોપાઇ—પ્રભુ કહે સુતહુ સુખદ મમ જાંતી, અહીં ત્યાગિ સખહુ સુખદાંતી;
નારાયણ સમ તિરથ જોહા, દારામતી કૃષ્ણકો જોહા. ૧
ગોમતિ ગંગા ક્ષેત્ર પ્રભાસા, જહાં શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુ કિન નિવાસા;
રેવા ગોદાવરી સુખરૂપા, ત્યુહિ સિદ્ધપુર ક્ષેત્ર અનુપા. ૨
આખુ અચલ ધન મધ્ય થલ જોઇ, પુન્ય પ્રદેશ અતિ સુખપ્રદ સોઇ;
રહન જોગ્ય મુનિ જનકે જોહા, અતિ પુન્યવંત દેશ સખ તેહા. ૩
ગિરિ રૈવત જાયા મહિં આઇ, મુનિ મંડલ વિચર સુખદાઇ;
ધાર્મિક લોક મુમુક્ષુ જોહિ, તિન કરી જુકત દેશ સખ તેહી. ૪
દોહા—શ્રી પુરુષોત્તમ કૃષ્ણકે, સેવક પરમ સુગ્ગન;
મહામુકત ધન દેશમે, કિન્ત કરત કલ્યાંન. ૫
ચોપાઇ—મમ જન નારી પુરૂષ અહિ જેતા, સાંખ્ય યોગિ મુનિ ત્યાગી સમેતા;
નિજ નિજ ધર્મમે સખ ચિર હોઇ. સતસંગ કરહુ સદા સખ કોઇ. ૬
ધોર રૂપ કલિજુગકે માંહિ, સંસૃતિ હરન સંત બિન નાંહિ;
નિર્ભંગ મન મુનિવર સુખદાતા, અંધન તોરિ કરત સુખસાતા. ૭
શ્રુતિ પુરૂષ સખ કરત પોકારા, સંતકો મહિમા અગમ અપારા;
હરિદર્શન હોવત ફલ જેતા, મહામુનિ દગ્ગ હોત ફલ તેતા. ૮
લક્ષન કરીકે સાધુતા હોઈ, બિન લક્ષન અસાધુ હો સોઇ;
બુદ્ધિ કરી સંત અસંત પિછાંતી, સેવન જોગ્ય સંત સુખદાંતી. ૯
દોહા—સંત અસંતકે સખહિ વિધિ, વિપ અમૃત સમ બેદ;
એક દુખદ એક અભયપ્રદ, કહત સ્મૃતિ ચહુ વેદ. ૧૦
ચોપાઇ—બાહિર સંતકો વેષ બનાઇ, ઇમત સખહી બકધ્યાન લખાઇ;
કામ લોભ રત લપટ જાનિ, તજહુ મુમુક્ષુ અસાધુ પિછાંતી. ૧૧

ધન અરૂ ત્રિયમે' પ્રિતિ શ્રુત જેહી, તિનહી તજ નહિ ઠગત ખલ તેહી:

ગાહ્ય સાગીકો વેપ ખનાવે, અંતર કપટ પાર નહિ આવે. ૧૨

એસે કલિમલ મુર્તિ જેહા, કલિ મહિં સંત કહાયત તેહા;

ધન ત્રિય દાસ આસ કર ભારી, પરત્રિય લપટ અતિ વ્યભિચારી. ૧૩

નામ માત્ર હરિદાસ કહાઇ, લોક ઠગત ગોવિંદ ગુન ગાઇ;

જ્યું મનિ ધરી અહીં કરત અહારા, ત્યું તેહિ મન નહિ દોષ વિચારા. ૧૪

દોહા—સત્ય શૌચ સંતાપ દમ, નાસ હોત તેહિ સગ;

વિમલ મોક્ષ અકુરક, કરત સો ખલમતિ ભંગ.

ચોપાઇ—પરધન પરત્રિય હિંસા જોડુ. નરકકે દાર ત્રિવિધ કહે તેહુ;

તિન મહિ પ્રવૃત્તિ હોત જેહિ સંગા, યા કારન તેહિ તજી પ્રસંગા. ૧૬

એ તિહું મગમે નારિ નર જોઇ, સહજ સ્વભાવ પ્રિતિ શ્રુત સોઈ;

પુનિ તિન મહિ ખલગુરૂ કપદેશા, હોત પાપરત તથ અદેશા. ૧૭

એસે અસંતક મતિ જગ જેતા, જમપુર જવત શિષ્ય સમેતા;

કુંભિપાક પચત ખલ સોઈ. જહાંજુ ચંદ્ર દિવાકર હોઇ. ૧૮

તાતે અસાધુ સંગ દુષદાઈ, તજે સગલિ વિધી હોત ભલાઈ;

સેવન જોગ્ય સંત જગ જેહા, લક્ષન સહિત ખરતી કહું તેહા. ૧૯

દોહા—અષ્ટ ભાંતિ ત્રિય સંગ તજિ, બ્રહ્મચર્ય શ્રુત ધિર;

ત્યું ધનકો સંસર્ગ તજે, કિદધિ તુલ્ય ગંભીર. ૨૦

ચોપાઇ—માદક વસ્તુ કહાયત જેહા. મન કર્મ વચન તજત સગ તેહી;

નાના વિધિ રસ સ્વાદ અનંતા, સગ તજિ રસ છતત યુદ્ધિવંતા. ૨૧

દેહાદિક મહી સો ખડભાગી, સ્પૃહારહિત પ્રભુપદ અનુરાગી;

ધુતાદિક વ્યસનનિ કરિ હિનાં, સો હમ માનત સંત પ્રવીનાં. ૨૨

નારિસે ધનુષ માત્ર રહે દુરા, શમ દમાદિ અંપતિ શ્રુત સૂગ;

ઋપભદેવ જડભરત ત્યું સંતા, ત્યાગત માન તજત ભગવંતા. ૨૩

કપાલુ પ્રમાદવસ નિજ વ્રત કોઈ નિયમ ભંગ રચક જગ હોઈ;

પ્રાયશ્ચિત્ત વિધિવન કરે જેહા, સુમતિ સંત જાને હમ તેહા. ૨૪

દોહા—મહા મુનિવરકો સંગ તજિ, એકાકિ નહિ જાત;

સદા રહત મુનિ સંગમે, સો સજ્જન વિખ્યાત. ૨૫

ચોપાઇ—હરિગુણ કથન શ્રવણ વિન તાહી, કપાલુ ન વૃથા એક કાણુ જાહી;

ભજન ભકિત મહી રહત લોભાના, સો હમ જાનત સંત સુજનાં. ૨૬

એસે સંતકિ સંગતિ જોઇ, કરન જોગ્ય નિશ્ચલ મન સોઈ;

ભવબંધનદૂરન ચલ જોઇ, સેવન જોગ્ય સંત નિત તેહી. ૨૭

ધન લાઘન કરી હિન જોતા, મનવચ્ચ ફિરત અસાધુ તેતા;	
યદ્યપિ સંત સમ વેષ હે એહુ, દુરસેં શ્વપચ જ્યું તજના તેહુ,	૨૮
સંત અસંત બેદ ધ્રમિ જની, કરહુ સતસંગિત મુખદાંતી;	
બ્રહ્મભાવ કરિ સેવત સંતા, સો પ્રભુપદ પહુંચત યુદ્ધિવંતા.	૨૯
દોહા—સાચે સંતકે સેવને, ત્યાગી કપટ અભિમાન;	
દિન હોય તેહિ મુખકથા, સુનવી હોય અર્જન.	૩૦
સોરઠા—યું સાધુકો સંગ, કરત સદા શુભ શુન યદત;	
લગત અચલ હરિ રંગ, કુમતિ કુતક ન રહત કિર.	૩૧

ધૃતિ શ્રી સતસંગી શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ
વિરચિતે શ્રી નારાયણ મુનિ હરિજન સંવાદે
સંતઅસંતવર્ણનનામા અષ્ટાદશોધ્યાય: ૧૮

અધ્યાય ૧૮ મો.

ચોપાઠ—મુનિ પ્રભુ વચન દુખિત સખ નારી, ભરત કિસાસ વહત દગ વારી;	
નિજદિત કરત વિવચ્ચ હોય યાલા, નિજ સંગધી પ્રેરે તતકાલા.	૧
તિ કિ કર દ્રગસેન ^૧ નિદારી, જન્યો ભાવ વિચક્ષણ ભારી;	
જોરિ પાંગી કરી વિનય અનંતા, પુછત પ્રભુહિ પુરૂષ યુદ્ધિવંતા.	૨
સંત અસંત વ્યક્તિ મુખદાઠ, પ્રભુ તુમ સખ વિધિ યરની સુનાઠ;	
યદ તવ વચન સુનત તે જગહી, લલત મુમુક્ષુ વ્યક્તિ સખ તપહી.	૩
ધન ત્રિય ત્યાગ કરત દદ જોહુ, પ્રભુ તુમ સુમતિ સંત કહે તેહુ.	
મુક્ત મુમુક્ષુ મુનિવર જોહા, તુલ્ય ભાવ વરને તુમ તેહા.	૪
દોહા—સખ ત્રિય મત અનુસારસે, હમ પુછત હે યાત;	
સો મુનિ સંશય હરહુ સખ, તુમ ધ્રશ્વિર સાક્ષાત	૫
ચોપાઠ—દ્વિવિધ સંત ભુમિપર હોઠ, મુક્ત મુમુક્ષુ કહે સખ કોઠ;	
મુક્ત સિદ્ધ ગતિ પાએ તેહુ, સાધક પુરૂષ મુમુક્ષુ તેહુ.	૬
ધન મહિ અંતર અતિ યડ સ્વામિ, સિદ્ધ સાધક વરતત યહુનાંમી;	
પ્રભુ તેહિ સમ સાધન કયું હોવે, યહ સંશય તુમ ત્રિન કો ખોવે.	૭
હોત મુમુક્ષુકો તતકાલા નારિન સંગ અંધન દુખજલા;	
તેહિ અપકવતા દોષ હે ભારી, વરજન જોગ્ય સખહિ વિધિ નારી.	૮
જોહિ મન પ્રાન યુદ્ધિવ વચ્ચ ત્રિનાં, અધિક જિતેંદ્રિય પરમ પ્રવિનાં;	

રહે સ્વતંત્ર નિજ તનમહિં ઝ્યાંની. પ્રભુપદ લીન સદા મુનિ ધ્યાંની. ૯

દોહા—બ્રહ્મરૂપ નિજ આતમા, સો સમાધિસેં પાય;

નારાયણ પરબ્રહ્મકું, ભજત ચરન ચિત લાય. ૧૦

ચોપાઇ—મેષોન્મેષ દગનકે જોઈ, તિન મહી હરિ દેખત મુનિ સોઈ;

મહા મુક્ત મુનિવર બુધિધવંતા, નિજ ગુન વિશ્વ ઉધારત સંતા. ૧૧

નરત્રિય તાહિ નઈ સમ ભાસેં, રવિદિગ તમ નહીં આપ પ્રકાશે. ૧૨

બ્રહ્મરૂપ સ્થિતિ પાયે જોડી, સદા શ્રીકૃષ્ણ ચરનરત તેહી;

ત્રિય મંગ ભાષણ કરત મોરારી, તેહિ કહા દોષ હોત અધહારી. ૧૩

દિશ વાહની સમ મુનિવર તેહા, બ્રહ્મનિષ્ઠ સય ગતમંદેહા;

તિનકો સંગ કરત જન જોડી, મુનિસમ તુલ્ય હોત સય તેહી. ૧૪

દોહા—ધનુષ માત્રકે અંતરે, ત્રિય આગે સ્થિત સોય;

કરત મુક્ત મુનીવર કથા. કવન દોષ તેહિ હોય. ૧૫

ચોપાઇ—એસેહુ નારી આગે પ્રભુઆતા, યદિ ન કરત મુનિવર સુખદાતા;

તય અધર્મસે જોષિત વૃદ્ધા, કવન છોડાવે કહલુ સુખકંદા. ૧૬

જો મુમુક્ષુ ચહે નિજ કલ્યાંના, તેહિ દુખદાયક તન અભિમાંના;

સો ત્રિય સંગ આત નહિ કરહીં, અંધન હેતુ જની અતિ ડરહીં. ૧૭

તેહિ મુખ ત્રિય ન સુનત હરિકાથા, હરિકરતન ન કરત તેહિ સાથા;

અતિ લંપટ સમ ભાસત જોહુ, ધુતે જાંનિ ત્યાગત ત્રિય તેહુ. ૧૮

તાતે ત્રિયપર કરણા આંની, ભક્તિ વૃદ્ધિ હિત મર્મ પિછાંની;

મુક્તનકું નારિ સંગ ઝ્યાંના, કહનકી આગ્યા કરહુ સુજાંના ૧૯

દોહા—બ્રહ્મચર્ય તુમ અશ્રવિધ, પ્રતિપાદન કિયો જોહ;

એસે મહામુનિનકું, રહહુ સત્યવિધ તેહ. ૨૦

યું ત્રિયકે કલ્યાંન હિત. કરિ પ્રાર્થના જોઈ;

સખહિ ધર્મ જાંન પ્રભુ, કહત જથારથ સોઈ. ૨૧

ધતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ

વિરચિતે શ્રી નારાયણ મુનિ હરિજન સંવાદે

પ્રશ્નોપદ્રમ નામા એકોનવિંશોધ્યાય: ૧૯

અધ્યાય ૨૦ મો.

- ચોપાધ—સુનિ પ્રમુ પ્રશ્ન પરમ સુખદાંતી, બોલત બએક સુધાસમ જાંતી;
સુતુ મમ વચન ગૃહસ્થ નરનારી, સુનિ સખ સુનાહુ વીર વતધારી. ૧
- જ્યું સખ ત્રિયકો હોત કલ્યાંના, સો કિતર સુનું પરમ સુખનાં;
ગૃહસ્થ મમાશ્રિત વિનતા જોડે, સાંખ્યથોગી ત્યાગી ત્રિય સોડે. ૨
- જ્યું અપકવ જોગિકી જાંતી, કયાહુ સુનત નહિ પરમ સખાંતી;
ત્યું મહાસુકત પુરૂષ સુખ જાત. જઘપિ પરમ રહસ્ય સાક્ષાતા. ૩
- હો સ્વતંત્ર નરખિન ત્રિય બાધ. કયાહુ ન સુનન જોગ્ય દુઃખદાહ;
હો ઉતમત સુનિદહિ ત્રિય જોડા, બ્રહ્મ હોત કધુ નહિ સંદેહા. ૪
- હોહા—જીવતિન આગે મુકતહુ, કરત જો કથાપ્રસંગ;
બ્રહ્મ હોત નિજ ધર્મસે, નિયમ હોત સખ ભંગ. ૫
- ચોપાધ—તખ સો બ્રહ્મ સુખસે કરી પ્યારા, સુનત નારી હરિકથા વિદારા;
ગિરત નારિ નિજ ધર્મસે તેહુ, લલત અધમગતિ નહિ સંદેહ. ૬
- અધિક અનર્થ પ્રાપ્ત બએ દોડે, મહા પાપ જીવ નરત્રિય સોડે;
આગે મોય કહિ યદ જાતા, નરનારાયણે ઋપિ સાક્ષાતા. ૭
- યું યદ જાત જથારથ જાંતો. છત મહિ રંચ ન સંશય આંતો;
નરમતિ બ્રંશ હેતુ ત્રિય હોધ ત્રિયમતિ, બ્રંશ હેતુ નર સોધ. ૮
- આગે નરત્રિય મુકત અપારા, હરિનન જાનિ કીયો તેહી પ્યારા;
અન્યોઅન્ય પ્રસંગ કરિ જોડી, બ્રહ્મ હોય અધોગતિ લહિ તેહિ. ૯
- હોહા—તાતે નિજ મત યથ બએ, ના કરનો ખિશ્વાસ;
નર અહં નારિ પ્રસંગમે, હોવત ધર્મ ખિનાશ. ૧૦
- સોરહા—મહાસુકત સુનિ જોય. કરત ન જીવતિ પ્રસંગ સોડે;
મુકત સતિ ત્રિય સોય. નર પ્રસંગ સખ વિધિ તજત. ૧૧
- ચોપાધ—જિન કરિ ત્રિય પ્રસંગ કધુ હોધ, મમ અગ્યાહુ ન બ્રહ્મનાં સોધ;
નર પ્રસંગ જીવત અગ્યા જોહા, મુકતહુ નારિ ન બ્રહ્મનાં તેહા. ૧૨
- બ્રહ્મનિષ્ઠ નિશ્ચય મતિ નારી, તેહિ શિર બ્રહ્મ કરન હર બારી;
નરકો દર્શનાદિ દુખદહ, તજે સખહિ વિધિ હોત બલાધ. ૧૩
- અજો શુકલન્યા* સુકમારી, દેવજાનિ શુભુનિધિ પિતૃપ્યાગી;
પિતૃપ્રસાદ જાહો મનજીતા, આત્મનિષ્ઠ બધ પરમ પુતીતા. ૧૪

૧ પુરૂષની બુદ્ધિના નાશનું કારણ સ્ત્રી છે અને સ્ત્રીની બુદ્ધિના નાશનું કારણ પુરૂષ છે. * કૈત્યના શુર શુકાચાર્યની પુત્રી.

સમ્યક્ જોગ કલા તિન જ્ઞાનિ, ધર્મશાસ્ત્રવિદ્ પરમ સયાંની;
સમ્યક્ નૌતમ કાવ્ય બનાવે, ગુન અનુત કોકિ પાર ન પાવે. ૧૫

હોહો—અમુરકી સુતા અનુતકું, ગુરુ હોઈ દેવત માન;
એક કસ્ત બહુ જુકિતસે, સખકું શુક સમાન. ૧૬

ચોપાઇ—શુક સુતા અતિ જ્ઞાનિ સયાંનિ, પ્રાણસે વલ્લભ અધિક પ્રમાંની;
બહુ ગુન જુકત લગત પ્રિય એલિ, પ્રેમસે અધિક લડાવત તેહલિ. ૧૭

અષ્ટમ વર્ષ પ્રાપ્ત બયો જાન્યો, કવિ તપ કન્યાકાલ પ્રમાન્યો;
દેવજ્ઞાનિ કન્યા નિજ જોડા, જોગ્યકું દેન ચહત મુનિ તેહા. ૧૮

બાર્જવ પ્રેમવિવશ અતિ હોઇ, કહત વચન કન્યાસે સોઈ;
સુનહુ સયાંનિ વચન યહ મોરા, સમયમે ઉચિત પરમહિત તોરા. ૧૯

અષ્ટમ અરસ બયો અપ તોઇ, કન્યાકાલ કહત સખ મેઈ;
તેહિ કારન તુમ કહો મોય આતા, જે તવ વાંછિત વર સાક્ષાતા. ૨૦

હોહો—દેવ મદર્ષિ વિપ્રમે, જહાં તવ વાંછા હોય;
કહો મનવાંછિત સત્ય અપ, દેહુ સુતા તેહિ સોય. ૨૧

ચોપાઇ—સમય પાઇ નિજ કન્યાદાનાં, ઉચિતહિ વિપ્ર ન દેત અજ્ઞાનાં;
લગત હે બ્રહ્મહત્યા તેહિ આઈ, જે શ્રુતિ વચન દેત વિસરાર્. ૨૨

તાતે વર મોય કહું વિચારી, દેહું તોય તેહિ વિધિ જુત પ્યારી;
અથવા મમ ઇચ્છા તોય આલા, દેહુ ત્રિપ્ર લખિ ગુનનિ વિશાળા. ૨૩

દેવજ્ઞાનિ સુની નિજ પિતુ બાનિ, તાતસું હસિ કહે પરમ સયાંનિ;
સુર નર સિદ્ધ કાલ સુખમાં, તાત મોય નરમે રૂચિ નાંઇ. ૨૪

પિતુ મોય તપ વલ્લભ સુખકારી, જે મેટત સંશ્રુતિ દુખભારી;
જેહાં લગ યહ જન જીવત તાતા, કરિહું પરમ તપ શ્રુતિ વિખ્યાતા. ૨૫

હોહો—તેહિ કારન મમ દાનકો, તબહું શોક મમ તાત;
મમહિત ચિત વ્યર્થ ત્યજ, બજહુ શ્રીહરિ સાક્ષાત. ૨૬

સોરઠા—જેહિ પતિ ઇચ્છા હોય, તેહિ જિન દિન દોષ સખ;
કહત શાસ્ત્ર શ્રુતિ સોય, નહિ વિરકત ત્રિય દોષ કહું. ૨૭

ચોપાઇ—સુની નિજ સુતા જચન શ્રુતિ સારા, બયો હે કવિય મનમોહ અપારા;
નેષ્ટિક વંત મહાત્મ અતિ જ્ઞાનિ, કંઠુ ન કહી પુત્રીસું બાની. ૨૮

બાલયોગી નિજ સુતા સયાંની, જેમ સ્થિતિ તેહી પ્રગલ પ્રમાંની;
દેખી શુક મન મોહ ન માવે, કરી તેહિ પ્રિય પિતુ આનંદ પાવે. ૨૯

તા પીછે જિતે કંઠુ દોષ, કવિ બ્રહ્મ આયો બુદ્ધિ વિશાળા;

અરુપણિ તનય કય તેહિ નામા, વિદ્યા પદન ચહત ગુનધામાં. ૩૦
 શુકદિ અગ્યા કરિ સ્થિત હોઈ, વિદ્યા પદન લગ્યો તહાં સોઈ;
 દેખિ તાસ મુનિ રૂપ ઉદારા, દેહ જ્ઞાનિ બયો મોહ વિકારા. ૩૧

દોહડા—આતમચિંત દિનહિ દિન, નિજ ધર્મ જોગ અધ્યાસ;
 સો તજિ ભઈ કચસે વરત, પ્રેમસેં શ્રેષ્ઠ પાસ. ૩૨

ચોપાઈ—કામપાસ પિડિત ભઈ નારી, દિન બિનય એકાંતમે બારી;
 તત્પાગિ લાજ નિજ અંગ દેખાઈ, કચહિ ભોભાવત દુરમતિ પાઈ. ૩૩

સગલિં ભાંતિ તમ જોગ્યમે પ્યારા, હો મમ પતિ ન કહું પલ ન્યારા;
 મેરો મન રાગ્યો તુમ માંહી, અગ્ય મોય તજન જોગ્ય તુમ નાંહી. ૩૪

કામવિકલ ગુરુપુત્રિ હોઈ, કચકો વિનય કિન અતિ સોઈ;
 કચ મહાધિર ધર્મરત ગ્યાંની, કહત તાહિ શ્રુતિ સંવત ગ્યાંની. ૩૫

કહત અવાચ્ય બચન મોય આલા, કામવિવશ મતિ તોર મેહાલા;
 ગુરુપુત્રિ ભગિની તુમ હોઈ, શાસ્ત્રનિંદ મગ પ્રેરત મોઈ. ૩૬

દોહડા—ધર્મકો જ્ઞાન સયાંન ઘડી, યું તેહિ કિતર દીન;
 કમતિ નારી જાડુ વાર તેહિ, પુનિ પ્રારથના દીન. ૩૭

ચોપાઈ—કામવિકલ ગુરુ પુત્રિહિં ધારા, પુનિ પુનિ કિતર દિન પ્રવીર;
 કોધસેં નારી શ્રાપ દીધો બારી, નિષ્ફળ વિદ્યા હોઈ તુમારી. ૩૮

કચ પ્રતિ શ્રાપ સઘ તેહિ દીનાં, ચિપ ન વરીહેં તોય મલીહીનાં;
 સો વરિ વૃષ જયાતિકું જાઈ સ્વેચ્છી જિમિ અતિ નિંદાં કહાણ. ૩૯

યું નગવિક્ષણાદિ કરિ એહી, આતમનિષ્ઠ બ્રહ્મ ભઈ તેહી;
 નેષ્ટિક વ્રતસેં બ્રહ્મ ભઈ સેઈ, વરિ કલટા જિમિ નિર્લજ હોઈ. ૪૦

નિજ પિતુ શિષ્ય બ્રાત સમ જોહુ મૈથુન દિન ગચ્યો અતિ તેહ;
 અતિ ધર્મજી ધીર કચ તાઈ, દિયો અધર્મસે શ્રાપ ગિસાઈ. ૪૧

દોહડા—આપકો કલસેં નિચ અતિ, નિચ પતી કિનો સોય;
 દુર્લભ બ્રહ્મણુતા તણ, રહિ ક્ષત્રિયા હોય. ૪૨

ચોપાઈ—અતિ કલુષ્ટ હે બ્રહ્મ કુળ જોહુ, અગલા લાંછન જુત કીયો સોઈ;
 તાકો તપકૃચ્છાદિક જોહા, બયો હે બ્રહ્મ સખ શ્રમ ફલ તેહા. ૪૩

ત્યું એક સમય રેણુકા નારી, બરન ગઈ મગાકો વારી;
 પદ્મમાલિ ગુંદુવકો રાજા, જળા મધ્ય ખેલત સહિત સચાના. ૪૪

અપસરવૃંદ સહિત જલ માંઈ કિડત મત ગયંદકિ નાંઈ;
 તાઈ રેણુકા દેખ્યા જગ્યાહિ અતિ વિજ્ઞાંત ભમ તેહિ તખાંહિ. ૪૫

- હોય સમય સંમતિ ગિસરાઇ, કષ્ટક ચિત્રરથ સગ્ય લોભાઇ;
દરશ માત્ર ભદ્ર બ્રાતિ પ્રકાશા, પનિવત્ત ધર્મ બયો તેહિ નાસા. ૪૬
- દોહા—કાલ અધિક ગયો જાનિકે, મુનિસેં શ્રાપ હર માંની;
આમે ધરિ જલકલથકું, દારિ જોરિ જીગ પાનિ. ૪૭
- સોરઠા—મુનિ પત્ની વ્યભિચાર, જાનિ કોપ જીત કહત ધનિ;
સુત સુત એહિ સંહાર, કરહ પાપમય માતુ તપ. ૪૮
- ચોપાઇ—દરશન માત્રસેં એહિ ઉત્પાતા, સુર નરમુનિ જનત સગ વિખ્યાતા;
ઓરહ અનંત બ્રહ્મ ભઇ નારી, નર દરશન લંઝન બયો બારી. ૪૯
- તાતે બ્રહ્મનિષ્ઠ ત્રિય જોઇ, અધિક જીતેન્દ્રિય ચિર અતિ સોઇ;
નરકો ચિક્ષણાદિ નહિ કરનાં, નિજ વ્રત ભંગહેતુ લાગિ હરના. ૫૦
- જો મુમુક્ષુ ત્રિય પરમ સુજાનાં, સુનહિ સો સતસંગિ મુખ ગ્યાનાં;
બ્રાતા પિતા પુત્ર પતિ જોઇ, તેહિ મુખ ગ્યાન સુનત ત્રિય સોઇ. ૫૧
- માતુલ માતામહ જો હોઇ, ત્યુહિ પિતામહ મુખસે સોઇ;
હરિગુન કથા સુનત કથિ લાઇ, જો તિન સુનિ અંતન મુખ જાઇ. ૫૨
- દોહા—મુનિ હરિકથા યું નારિ સગ, કરતી પરપર આતા;
નરનારાયણ દેવકું, જાનિ બજે સાક્ષાતા. ૫૩
- સોરઠા—જો કષ્ટ સંશય હોય, સંતકે પુજત મુરખ મુખ;
મુનિ કહે કિતર સોય, સુનિ સમંધિ મુખ હરિ ભજત. ૫૪
- ચોપાઇ—હરિગુન પઢન ખ્યાસ અતિ જોહિ, કિરતન કથા પઢત ચહે તેહી;
અતિ સમંધિ પિત્રાદિક જોહા, તિન દિગ પઢન જોગ્ય ત્રીય તેહા. ૫૫
- નિજપુર પરપુર હોવહિ નારી, જાન વેરાગ્ય બહિત કરી બારી;
જાલવદ્ધ ત્રિયકું સો આઈ, પૂજન જોગ્ય પરમ સુખદાઈ. ૫૬
- રાધા રમા તુલ્ય તેહિ જાની, સેવ મુમુક્ષુ નારિ સયાંની;
સો જોહિ મગ પ્રેરત સુખદાંની, ચલત સો મગ ત્રીય સુખદ પ્રમાંની. ૫૭
- ગિમલાદિક કિજવ દીન આવે, નરનારાયણ પ્રભુહિ લડાવે;
તપ ત્રિય સંત સભામેં જાઇ, કરન જોગ્ય સો દેહું યતાઇ. ૫૮
- દોહા—સંતકો વાસસ્થાન સો, કોટ ગાડય જિન હોય;
તપ પિત્રાદિક સંગ્યત્રિય, મુનિ દિગ ખેહત સોય. ૫૯
- ચોપાઇ—ભોક હજીં તેહિ થલ હોઇ, નિજ પર બેદ લલત નહિ કોઇ;
તહપિ નારી સંગ્ય ખેહત નારિ, નરસંગ્ય નર સગ ધર્મ વિચારી. ૬૦
- તેહિ થલ નર આમે સો સંતા, હરિગુણ જાન કરત અદિવંતા;
તપ ત્રિય વંદ સંત મુખ આતા, દુઃસેં સુખાં જોગ્ય સાક્ષાતા. ૬૧

તું વિન કિય દિન નિજ આમા, આવલિં સંત મુખદ ગુનધાંભા; ૬૨
 પરમ તપસ્વિ મહામુનિ જોલિ, સગલિં કિધારન આવત તેલિ. ૬૨
 ત્ય ત્રિયજ્ઞ સમંધિ સંગા, દુરસે કરેનો મુક્ત પ્રસંગા; ૬૩
 નરસંગ નર ત્રિય સંગ ત્રિયજ્ઞ, પ્રથમ જ્યુ હરિગુન સુનત સ્વજ્ઞદા. ૬૩
 હોહા—ગાડકોટ આવિત જો, હોવલિં સંતકો સ્થાન; ૬૪
 કળહુ ન જનતા નારિ તહાં, યહ મમ અચન પ્રમાન. ૬૪
 જો મમ અચન ત્યાગી મતિ હીનાં તેલિ સ્થલ નીર્ભય જ્યત મલીનાં; ૬૫
 સો કૃત્યા સમ વિનતા જનતા પાપરૂપ બુધિ બાર પ્રમાના. ૬૫
 યુ જોષિત સતસંગતિ કરલિ, પતિવ્રત રાખી નારી કિધરલિ; ૬૬
 પરંપરા તેલિ સંતકો સંગા, કરન જોગ્ય તેલિ ધર્મ અભંગા. ૬૬
 યુ સનસંગ રખત જળ નારી પ્રભુ સંગ પ્રેમ અદત તેહી બારી; ૬૭
 નિજ ધર્મ સ્થિત નારિ જ્યુ હોમ, સુનું નરત્રિય પ્રમેધો સોમ. ૬૭
 યહ જગ મુક્ત પુરૂષ દદ જોક, સિદ્ધ દશા પાથો પુનિ સોધ; ૬૮
 જોષિતસે તદ્દપિ સો દરલિ, અન્યવિધ પતિત હોય ભય કરલિ. ૬૮
 હોહા—યદ વિનતા યદ પુરૂષ હમિ, ભેદ ન જોલિ મનમાં; ૬૯
 બ્રહ્મ હોત ત્રિય સંગસે સો રૂપ્યગુણકિ નામ. ૬૯
 જ્યુ અરૂપ્યગુણકિ કથા કદારા, મુનિ સગલિં જનત જગ સારા; ૭૦
 તાતે મુક્ત મુમુક્ષુ જોલિ, સાવધાન અતિ રહેનાં તેલિ. ૭૦
 મમ અગ્યા કરિકે સુનું તતા, અથવા ધર્મ રખન સાક્ષાતા; ૭૧
 કળહુ ન કરેના નારિ પ્રસંગા મુક્તહુ અહો મમ વચ્ચ અભંગા. ૭૧
 આતમ નિષ્ઠ મુક્ત મુનિ જોહુ, નારિ અવેવર નિરખિ સદ્ય તેહ; ૭૨
 નિજ સ્થિતિ બ્રહ્મ હોત તતકાલા, પામર નર જમિ હોત બેહાલા. ૭૨
 ઓગુત મુક્ત દુખદ અતિ જનિ, તજહુ નારિ સંગ મુનિવિજ્ઞાનિ; ૭૩
 અજ્ઞાનિ ત્રિય સંગતિ ત્યાગી, જો હરિભજ સો મુનિ અઢાગી. ૭૩
 હોહા—મોહ મુક્ત મહા સુલ સમ, દુખપ્રદ ત્રિયા પ્રસંગ; ૭૪
 નારિ અવેવક નિરખિકે, મુક્તકો પલટત અંગ. ૭૪

છતિ શ્રી સનસંગી શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે

શ્રી પ્રશ્નોત્તર કથન નામા વિશોધ્યાયઃ ૨૦

અધ્યાય ૨૧ મો.

શ્લોક ૧—અય અરુનું છતિહાસ પુરાંના, સુનહું જાકત જન પરમ સુજનાં;

૧ સ્ત્રીથી ૨ સ્ત્રીના શરીરનો અવયવ.

- આએ નારદ પર્વત દોહ, જેહિ વિધિ સુકત દુષ્ણિ બએ સોહ. ૧
- નારદ અરૂ પર્વત મુનિ દોહ, માંમા અરૂ ભાનિજ હે સોહ;
બ્રહ્મનિષ્ઠ દોહ સિદ્ધ સુધીરા ભુવિ વિચરિત મેઠન ભવપીરા. ૨
- નૃપ અંબરિષ સદન એકવારા, આએ ઉભય મુનિ પરમ ઉદારા;
વિષ્ણુભક્ત નૃપ પરમ પ્રવિનાં, મણિમય સદન^૧ ઉતારા દીનાં ૩
- નૃપ શોડશ ઉપચાર મગાઈ, પુજેઉ ઉભય પરમ દિત લાઈ;
દિએઉ ત્રમ શુભ અજ નિમાઈ, સુખ આસન સ્થિત બએ દોહ ભાઈ. ૪
- દોહા—નામ જયંતિ નૃપતિકે; કન્યા પરમ અનૂપ;
સમદિપ વતિ ભુમિપર, તેહિ સમ નહિ ત્રિયરૂપ.^૨ ૫
- ચોપાઈ—મૃગનેનિ શુન લજન ભારી, લાવન દેખી મોહિં નરનારિ;
સુતા જોગ્ય વર પુજન કાળ, મુનિહિં પ્રેમગુત વંદેઉ રાગ. ૬
- પુત્રિક મુનિકે પામ લગાઈ, મુનિ સમિપ જોડો નૃપ આઈ;
જોરિ પાનિ કરી વિનય અપારા, અંબરિષ દિએ બચન ઉચારા. ૭
- તુમ દોહ જ્ઞાનતિથિ તપસીદા, બ્રહ્મનિષ્ઠ અતિ પ્રિય દરિલીદા;
ત્રિભુવન મહિ વિચરો પરકાળ, તુમહિં ન કશુ અવિદિત મુનીરાગ. ૮
- પ્રશ્ન જ્ઞાન મધ્ય ઉભય પ્રીનાં, પુછું પ્રશ્ન એક હોઈ દીનાં;
સો મુનિકે કરિ જોગ્ય વિચારા, ઉતાર કરહું ઉભય પ્રશુ પ્યારા. ૯
- દોહા—નામ જયંતી મમ સુતા, શુભ લજન શુભ સેવ; ૧૦
તાસ જોગ્ય વર એજતો નિશ્ચે હોત ન મેય.
- ચોપાઈ—તાતે તુમ કરિ કૃપા અપારા, કરહું જોગ્ય વરકો નિરધારા;
તુમ સર્વગ સુખદ સય જ્ઞાનાં, કહો નિરધારી મોર બ્રમજમાનો. ૧૧
- યું નૃપ વચન મુનત મુની દોહ કન્યા દેખી વિકળ બએ સોહ;
આરૂ સુલજન કન્યા જ્ઞાની; હજન બએક ઉભય મુની જ્યાંની. ૧૨
- કામવિવશ બયે નિર્જેજ દોહ, જાચન બએક નૃપતિ કહિં સોઈ;
લમહિં હેહું નૃપ કન્યાદાના, જેહિ કરિ હોહાહેં તવ કન્યાના. ૧૩
- મુનિમુનિ બચન સો હૃદય વિચારી, વિરમય બયો હે ભૂપ મન ભારી;
નેષ્ટિક વ્રત ધર મુનિહિં પ્રમાની, કલન વિચારી નૃપતિ પુનિ આંતી. ૧૪
- દોહા—બ્રહ્મનિષ્ઠ ચિપ્યાત તુમ નેષ્ટિક વ્રતધર દોહ;
મમ કન્યા બરને ચહો, સત્ય કિ હસત હો મોહ. ૧૫

૧ મણિનોજ અનાવેશી મહેલ ૨ સત્તે ખંડ ધરતીમાં તેના જેવી રૂપાળી
કન્યા ન મળે. * બ્રમરૂપી અધકાર ના સૂર્ય.

- ચોપાદ—મુનિ કહે મુનિ નરેશ પ્રવીનાં, કપલુ ન અંસલ બાણુ હમ કીનાં;
તાતે તવ કન્યા સુકુમારી વરન ચહત હમ સંમેષિ વિચારી. ૧૬
- અહમચર્ય અદસ્થાશ્રમ જેહા, વાનપ્રસ્થ સન્યાસ હેં તેહા;
અતિ નિશ્ચલ ભક્તિ વિન સોધ, હરિહિ રીઝાવન શક્ય ન કોઇ. ૧૭
- નિજ કથ્યાન ચડત જન જેહુ, જેહિ તેહિ આશ્રમ સ્થિત હોય તેહ;
હરિગુન ગાત વિમલ મતિઃ સંતા, નિન કરિ રિઝત શ્રી ભગવંતા. ૧૮
- અહમચર્ય વન ધરિ હમ દોઢ, ઇતિના કાલ બજે પ્રભુ સોઢ;
અમ હમ વૃષતિ ગૃહસ્થ ધર્મધારી, બળિહું અચલ મમદેવ મોરારી. ૧૯
- દોહા—તાતે સંશય રહિત ચડ, વૃષતિ જીનિ તુમ ખાત;
કિભયકું કન્યા દેહુ તવ, મુખી હોહુ સાક્ષત. ૨૦
- ચોપાદ—કામવિમુક્ત મુનિનકિ ગાંતી, મુનિ નરેશ આશ્રમય જાનિ;
આપકો ત્રાસ અધિક હર સાધ, ચિંતા આકુલ કહત રીઝાઇ. ૨૧
- મુનિ મમ કન્યા એક સુશિલા, તુમ દોઢ વરન ચહત કરી લીલા;
લોક ફે વેદ વિરૂધિ એહા, કન્યાદાન કફે કિમિ તેહા. ૨૨
- પુરુષકું કિભય નારિ જગ દોખ્યા, ત્રિયકું કિભય પતિ કિતહું ન પેખ્યા;
તાતે સ્વયંવરમે મમ આલા, ઇછાવરે વરિહિં તતકાલા. ૨૩
- પ્રાત સ્વયંવર કરિહુ યાકો, દ્રઢ નિશ્ચયે જાને તુમ તોકો;
તેહિ થલ નારદ પર્વત જોઈ, આયો કિભય મુનિ તતપર હોઈ. ૨૪
- દોહા—મુનિ વૃષ અચન સો મુનિ ગયે, હર ધરી કન્યા ધ્યાન;
સભા સ્વયંવર હિત તમે, કિની નૃપતિ સુજાન. ૨૫
- ચોપાદ—સા મુનિવર ઇમિ કરત વિચારા, રૂપવાન નર ત્રિયકુ ધ્યારા;
તપ કરી વિકૃત નિજ વધુ જાનિ, રમ્ય રૂપ કરને ચહે ગ્યાંતી. ૨૬
- એકકું કન્યા વરિ હેં એહા, અદિ પરસ્પર ઇર્ષ્યા તેહા;
કામવિવશ કધુ મર્મ ન જાને, કરન ખુશે દોનું મન હાંને. ૨૭
- નિજ વધુ રમ્ય કરન મન ધારે, અન્યકું વિકૃત કરન વિચારે;
નિજ અભિપ્રાય ગુર મન ધારી, દોન પરસ્પર વચન કચારી. ૨૮
- એક એકસે અતિ છલ કરિ દોઢ, ગમે વેકું ભુવન પ્રતિ સોઢ;
જાન્ય રૂપ પહુચે પ્રભુ પાસાં, જહાં રાજત હરિ રમ્યા નિવાસા. ૨૯
- દોહા—તિન મધ્ય નારદ પ્રથમસે, જાઈ સિદ્ધ શિર નાઇ;
નિજ વિવાહ કિનાં કહી, બોલેકે કપટ દુહાઈ. ૩૦
- ચોપાદ—વૃષ અંબરિષ્ઠી કન્યા જોઈ, હોઈએ કાલિ સ્વયંવર સોઈ;
કન્યા લોભ મોય કધુ નાંહિ, કરન વિનોદ ચહું મન માંહી. ૩૧

- આવેગે દુરમદ બહુ રાગ, તિનકો ગર્વ કિતારન કાળ;
તેહિ કરન કહ્યુ જાગ્યન સ્વામિ, તવ શરતે આયો પાડુનામી. ૩૨
- નાથ હોહુ મમ રમ્ય સ્વરૂપા, નારિનકો મન હરન અનૂપા;
તપ કરિ દુર્લભ મમ તતુ જોહ, હોહુ પુષ્ટ અતિ બલગુત તેહુ. ૩૩
- ત્યુ મમસંગિ પર્વત જોહી, સ્વયંવર દિનસે પ્રભુ તેહી;
આનર મુખ વિરૂપ અતિ હોહ, કર્યાનિધિ મમ યાંચા સોહ. ૩૪
- હોહા—પ્રભુ તથાસ્તુ વર દિન તેહિ, તથા નારદ મુદ પાય;
અનંગ વિમોહન રૂપ હો, ગયેક બોમિપર ધાય. ૩૫
- ચોપાધ—ત્યુ પર્વત પ્રભુકે દિગ આધ, જાયત બએક જાનિ સુખદાહ;
દેહુ રૂપ ત્રિયમોહન મોયે, મરકટ મુખ નારદ મુનિ હોયે. ૩૬
- તેહિ પ્રભુ હરિન તથાસ્તુ વર દીનાં, ભક્ત જાનિ સખકો દિત કિનાં;
નારિ પાસ અંધન અતિ ભારી, દાસ જાનિ હરિદિન નિવારી. ૩૭
- પર્વત રૂપ અલૌકિક પાયો, સિદ્ધ નમન કરી ભુપર આયો;
અધિક જયંતિ ભજન રત જોહ, મિલેક બોમિપર નારદ સોહ. ૩૮
- આશય ગૂઢ રૂપ જુત દોહ, કહત પરસ્પર મુનિવર સોહ;
મુનિવર તોર રૂપગુન ભારી, વરી-હી તોય સો રાજકુમારી. ૩૯
- હોહા—દુખ કરિ રજનિ જિતિ મમિ, ધરત જયંતી ધ્યાન;
સો વૈશાખદિ જનમનિ, બહ તેહિ કહ્યુ સમાન. ૪૦
- ચોપાધ—રાજસુતા ગુન કિર્તન જોહુ, સગ નિસિ કિન કલમ મુનિ તેહુ;
અહો આશ્ચર્યમય વપુ સુકુમારી, અહો તેહી નૌતમ વય સુખકારી. ૪૧
- અહો તેહિ લતા તુલ્ય બુજ શોભે, અહો તેહિ મંદદાસ મન લોભે;
અહો તેહિ મુક્તાશ્લ સગ આંતી, સુનત શ્રવણ મનકુ સુખદાંતી. ૪૨
- પર્વત નારદસું કહે આતા, દેખ્યો જયંતિ વદન તુમ આતા;
પુરન ઈંદુ સરિસ છળિ સોમ, કિષ્કલ્યાં બુજ સિમ કહો મોમ. ૪૩
- કહે નારદ તેહિ વદન ઉદારા, નિષ્કલંક શશિ સરિસ ઉત્તારા;
શસિ કલકિ કહો તેહી મુખ પાસા, કહાં જડ પંક જ રહિત ઉગસા. ૪૪
- હોહા—એસિ દશાકુ પ્રાપ્ત બએ, મુનિરૂપ ત્રિય નિહારી;
પ્રાત આએ અંબરિષપુર, રહત કુમારી કુમારી. ૪૫
- પ્રતિશ્રી સતસંગિ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે
શ્રી નાગાયણ મુનિ હરિજન સંપ્રદાએ શ્રી દર્શન
મુનિ મોહ પ્રાપ્ત નામા એકવિંશોધ્યાયઃ ૨૧

અધ્યાય ૨૨ મો.

- ચોપાધ—મુનિ દોઢે રૂપસે સગ પુરનારી, ^૧ મોઝ રહી શૂલકાજ વિસારી;
પુરવાસી સગ વિસ્મિત હોઈ, જુથ જુથ મિલિ નિરખત સોઈ. ૧
- સ્વયંવર અવસર ભયો જળહી, મુનિ દોઢે આઝે સમા મધ્ય તખહી;
તહાં અન્ય વૃષ અંબરીષ બોલાઝે, સગ ભુપાલ સિદ્ધ ચલી આઝે. ૨
- કન્યા આવન દાર હે જોડે, તેહિ સમિપ સ્થિત બઝે મુનિ દોઢે;
કન્યાલાભ ચહત તતકાલા, કામવિવશ બઝે અધિક બેહાલા. ૩
- વૃષ અંબરીષ કિયો સનમાના, મુનિ સંસદિ પધરાયે સુગ્મનાં;
કરિ પ્રમાણ દોખ્યો તેહિ રૂપા, અતિ વિસ્મય પાવત ભયો ભુપા. ૪
- દોહા—તાસ સમા મધ્ય વૃષતિ સગ, નિરખી કિભય મુનિ રૂપ;
તજિ જ્યંતિ આશા તમે, મુનિહિ વિલોક્ત ભુપ. ૫
- ચોપાધ—કિભય સમાન રૂપ મુનિ ધીરા મનમથ મોહન ^૨ રમ્ય શરીરા;
કોનકું વરિહિલિ કન્યા એહા, કરત સમહિ જન યહ સંદેહા. ૬
- તજ કર સિયે રમ્ય વરમલા, અધ જ્યંતિ દુખદ વૃષપાલા;
સગ નરકે મન હરત કુમારી આઈ સભામહિ ^૩ રાજદુલારી. ૭
- તજસે કિભય મુનિ તતકાલા, મદ્રટ મુખ બઝે અતિ વિકરાલા;
નિરખી પરસ્પર અતિ મુદ પાપો, કિન ઈશિ સો મોર મનભાયો. ^૪ ૮
- યું જાન્યો નારદ મનમાંહી, પર્વતકું ત્રિય વરી હે નાંહિ;
પર્વત જાન્યો અચલ વિચારી, નારદકું નાં વરિહિ કુમારી. ૯
- દોહા—કન્યા કિભયકું દેખિકે, ડરિ ભાગિ અકુલાધ;
વૃષ જાલા ટેરી ^૫ તોહુ, સભામે ^૬ પુનિ નહિ આઈ. ૧૦
- ચોપાધ—તા પીછે રાજ તહાં આઈ, કહિ મુનિવરસું જાત સમુજાઈ;
કન્યા તુમસે ડરત અતિ ભારી, યા કારન તુમ જાઝો વિચારી. ૧૧
- નિજ નિજ મુખ વિરૂપ નહિ જાને, આપકો મુંદર રૂપ પ્રમાને;
વૃષ મહિં કલ્પી કપટ મુનિ દોહા, બઝે નિરાસ અતિ કોપક સોહ. ૧૨
- હમકું રંક તપસ્વી જાની રાજકે મદ ભયો અતિ અભિમાની;
કન્યા હમહિં ન દીગી એહા, વૃષ તવ કપટ લખ્યો તેહા. ૧૩
- આતમજાનકો મદ હર ધારી, મુનિહુકો હેલન ^૭ કિના ભારી;

૧ નગરની સ્ત્રીઓ. ૨ કામને પણ મોહ પમાડે તેવું. ૪ એક
ખીજનું વાનર મુખ જોઈને રાજ થયા કે હીક થયું. ૪ સોદ કર્યો.
૫ મસ્કરી.

દેહાતમ મુદ્ધિ જડ જેહા, હેહા હેં તોર કષ્ટુ નહિ સંદેહા. ૧૪

હોહા—યું નિરદોષિ વૃપતિસો, હરિપ્રિય પરમ સુખન;
તાહિ ક્રોધવશ્ય આપ દે, ગએ મુનિ અધિક અગ્નન. ૧૫

ચોપાધ—વિષ્ણુબકત રક્ષા હિત જાનિ, તેહિ અહ ચક્ર રાખ્યો સુખદાંતી;
ચક્ર સુદર્શન આપ નિવાર્યો, બકત વૃપતિકો સંકટ ટાર્યો ૧૬

પિછો ફિરિ વૃષભહસેં આપા, લગ્યો મુનિન પિછે નિજ પાપા;
કામ ક્રોધ કરિ દગ્ધ હે જેહુ, આપસેં અતિ દુખ પાવત તેહુ. ૧૭

ધુમ રાસિ સમ આપ કઠોરા, મુનિ દેખ્યો ધાવત નિજ ઓરા;
કૃષ્ણ વરણ નીજ આપ હે જેહી, મુનિ ચિસ્મિત બએ દેખત એહી ૧૮

પ્રલય અગ્નિ સમ તેજ પ્રસારી, જવાલા માલી ભયંકર ભારી;
ચક્ર સુદર્શન દેખ્યા જળહી, કિન પલાયન મુનિવર તપહી. ૧૯

હોહા—મરકટ મુખ મુનિ અમયે, તા પીછે નીજ આપ;
તેહિ પીછે હરિ ચક્રડર, પાયે પરમ સંતાપ. ૨૦

ચોપાધ—સુકે મુખ દુર્ગળ મુનિ દોષ, શ્રમ જલ વહત ન ત્રાતા કોષ;
બક્તદ્રોહ ગત જ્ઞાન હેં દોષ, ત્રાસ વિવશ દેરત મુનિ સોક. ૨૧

ભુવિપર સગહિ દેશ મહિ તેહા, ગામ ગામ પતિ ઘર ઘર એદા;
ફરેઉ ત્રાસ છુત મુનિવર એહી, તહાં ત્રાહી ત્રાહિ કરિ રોવત તેહી ૨૨

નિરમાની નિર્મદ અતિ હોષ, હો નિર્લજ જહાં જહાં ગએ સોષ;
તહાં તહાં ચક્ર સુદર્શન ધાવે, મુનિ અધછિન^૧ કહું રહન ન પાવે. ૨૩

ચક્ર સુદર્શન જરત અંગા, નારદ પર્વત દુખિત અભંગા;
મરકટ મુખ દેખ સખ વાકું, અતિ અગ્નન કષ્ટુ કહત ન તાકું. ૨૪

હોહા—વિન દેખી વિનહિં સુની, પાએ વેદનાં દોડ;
અતલાદિક અધલોક^૨ સખ. બ્રમેક દુખિત મુનિ સોક. ૨૫

ચોપાધ—અધોભુવન મહિ તેહિ સુખદાતા. મિલ્યો ન ત્રાસ હરન કોઈ ત્રાતા;
તહાંસે દેવલોક દોડિ આએ, ત્રાહિ ત્રાહિ કહિ શબ્દ મુનાએ. ૨૬

ઇંદ્ર અગ્નિ જમ્બોકમે ગએક, નેરત વરણ વોક દુખ કએક;
ગએ મારત કુમેર લીમ ધાધ, શિવહિં કલ્હો નિજ દુખ સમુગ્રાધ. ૨૭

તેહિ તેહિ થલત્રાસી સુર જેહી, ચિસ્મિત બએક દુખિત લખી તેહી;
તિનકિ દશા દેખિ સખ ડોલે ચક્રત્રાસ લખિ કોડિ ન બોલે. ૨૮

મુનિ દોડિ સગહિ લોક મહિ ધાએ, અજ સંકર પદ શિશ નમાએ;
નિજ ત્રાતા કિતહું નહિ પાયો, તપ તેહિ ભુપ પદ ચિન લગાયો. ૨૯

- હોહા—અથે વેકુંડકું વેગળુત, ત્રાહિ ત્રાહિ જગદીશ;
ઉભય પોકારત દુરસેં, પ્રભુપદ નાચેકે શિસ. ૩૦
- ચોપાઇ—શ્રીહરિ ચક્રસેં રક્ષા કિની, અતિ કૃપાળુ નિજપદ રતિ કિની;
ભકત આપ આપ ગ્રહી લીનાં, જનસુખદાયક પરમ પ્રવીનાં. ૩૧
- એહિ વિધિ નારદ પરત જેહુ, આએ પાએ પરમે દુખ તેહુ;
સ્ત્રીય અવેવપેક્ષણસેં* દોહક, મુકતહુ અતુલ કષ્ટ સહે સોહક. ૩૨
- તાતે મુકત મુમુક્ષુ અભંગા, મમ જન જેષિત તજકે પ્રસંગા;
સગલિ ભાંતિ અપનો હિત જાની, ત્રિય પ્રસંગ ત્યાગત મુનિ ગ્યાનિ. ૩૩
- પથુ પંછિ મૈથુન જુત હોઈ, મુકતહુ દેખન જેગ્ય ન સોઈ;
જો મુમુક્ષુ મમ જન નર નારિ, તિનકું યદ વ્રત અતિ સુખકારી. ૩૪
- હોહા—ભથે હે મુકત મુનિ સૌભરી, અધિક જિતેન્દ્રિય જેહુ;
મિકે મૈથુન દેખિકે, બ્રહ્મ ભયક તથ તેહુ. ૩૫
- જો મમ જન ત્યાગી ત્રીયા, પુરૂષ જો ત્યાગિ હોય.
સાવધાન રહેા પરસ્પર, મમ અગ્યા હે સોય. ૩૬
- જો મમ અગ્યા લોપિકેં, વરતી હે મનવસ્ય હોય;
બ્રહ્મ હોય નિજ ધર્મસેં, હોત નારકી સોઈ. ૩૭

ઇતિ શ્રી સતસંગી શિરોમણી મુકતાનંદ મુનિ વિરચિતે

શ્રી નારાયણ મુનિ હરિજન સંવાદે મુનિ બ્રાહ્મ

નિવારણ નામા દ્વાવિંશોધ્યાયઃ ૨૨

અધ્યાય ૨૩ મો.

- ચોપાઇ—મમ કહું ગૃહસ્થ ધર્મ સુખદાઇ સુનહુ ભકતજન સખ ચિતલસાઇ;
મમ જન ગૃહસ્થ પુરૂષ જગ જેહી, પરત્રિય સંગ તજહુ સખ તેહી. ૧
- મેર દાસ ગ્રહિ વિનતા જેહા, પરનર સંગ તજહુ સખ તેહા;
મમ શરણાગત વિધવા નારી, ત્યાગત નરસંગ અધિક વિચારી. ૨
- મધ અર માંસકે સંસર્ગ જેહુ, ગ્રહસ્થકું તજન થોગ્ય હે તેહુ;
લસુન પદાંહુ માદક જેતા, મમ જન તજન જેગ્ય હે તેતા. ૩
- ચાર વર્ણકે જન હે જેઈ, અન્ન વિચિષ્ઠ ખાતાં નહિ કોઈ;
પ્રભુ પ્રસાદ આદિ ખીન જેક, જ્ઞાતિ ઉછિષ્ટ ન ખાના સોઈ, ૪
- હોહા—ગાંધી ભાંગ અદિન જુત, ત્યાગહુ ત્રિવિધ તમાલ;
દુત.દિક સખ વ્યસન તજ, મમ જન ભજહુ ચોપાળ. ૫

* સ્ત્રીનું અંગ દેખવાથી.

ચોપાદ—પય અરૂં ઘૂત જલ પિનાં છાની, ઝિન છાંતે કહું દોષ બખાંતી;
ઢિમર મછ હનત હે જોઇ, તેહિ પટ માસમે પાતક હોઇ. ૬

અનગલ જલ પિવત એકવારા, સો સય પાતક લગત ગમારા;
હિંસા ક્રોધ રૂં ધર્ષી માંના. અહિ મમ જન સય તજહું સુખનાં. ૧૭

પ્રભુ ઝિન જુદ પદારથમાંહિ, મુરખ જયું રતિ કરના નાહિ;
અહિ મમ દાસ જાનિ પ્રભુ રિતી. સંત પુરપન સંગ રાખત પ્રીતિ ૮

અતિ અછેદ સંસારિક પાસા. તિન કરી દદ બાધ્યો હરિદાસા
સંત જુકિત કરિ બંધન ટારિ, તેહિ ઉર થાપત દેવમુરારી. ૯

દોહા—ધર્મવ્રથ નિજ આમમે, સાંઝકું તેહિ ઘર ગયય;
કરના હરિ કીર્તન સદા, સુનની કથા ચીત લાય; ૧૦

ચોપાદ—હરિ સમરનકી માલા જેહી, યથા શક્તિ તતપર હો તેહી;
સંખ્યા જુકત મૌન વ્રતધારી, કરહું સખહિ અહરથ નરનારી. ૧૧

પ્રાત સ્નાન કરિ શુભ થલ જાઇ, પુજા દિગ્વિધ પરમ સુખદાઇ;
નિત પ્રતિ કરની તતપર હોઇ, મનકે મલ ટારત સદા સોઇ. ૧૨

અગ જો લાગી હરિભકત ઉદારા, વાનપ્રસ્થ સંન્યાસી અપારા;
બ્રહ્મચારિ નૈષ્ઠિક વ્રતધારી, ત્યું મમ આશ્રિત વિધવા નારી. ૧૩

સુનહું વચન મમ સય શ્રુતિ સારા, જેહિ સુની અતિ પ્રિય હોય તુમારા;
કરહું યતન સખહિ ઝિન લાઇ, રસના ઇંદ્રિ જિતહું સુખદારા. ૧૪

દોહા—રસનાકો પોષન દિએ, મદત હે ઇન્દ્રિયવંદ;
સગકી મુલ રસના જિતો, રહો સય ભજનાનંદ. ૧૫

સોરઠા—અન્ય ઇંદ્રિ વસ્થ હોય, જે હું ન જિતત નિજ રસન;
નાહિ જિતેન્દ્રિય સોય. રસના જિતે જિતિ સય. ૧૬

ચોપાદ—પ્રભુકો પ્રસાદ જાનિ સુખકારી, ભોજન કરહું સખે નરનારી;
હરિ ઇષ્ટિ આવત અમ જેહા, દિન દિન સ્ત્રાદ રહિત અહો લેહા. ૧૭

જોખન જુત નરત્રિય રહે જોહું, કામ શત્રુ અત્રિ પિડત તોહું;
વ્રત ઉપવાસ નિયમ દદ ત્રારી, જિતહું કામરીપુ અતિ ભારી. ૧૮

ધારણાં પારણાં નામ હે જોકે, ચાતુર માસકો વ્રત શુભ સોકે;
વર્ષ વર્ષ પ્રતિ વ્રત વિચારી, વિધિ જુત કરહું સખહિ સુખકારી. ૧૯

ચાંદ્રાયણ પરાક સુખદાઇ, તમકૃચ્છ વિધિજુત હિત લાઇ;
એહિ સય વ્રત કરહું ચહું માસા, કામકો મુલ ખનન અબ્યાસા. ૨૦

દોહા—મન વ્રતનિ કરિ ટરત હે, મનમલ કામવિકાર;
તોહું કરહું પ્રતિ વર્ષ વ્રત, જેહુ કામ સંહાર. ૨૧

સોરઠા—યું નિત કરત અભ્યાસ, સંતકુ સેવત શુધ્ધ મન;
હોત વિમલ મતિ તાસ, કામાદિક તંજિ હરિ ભજત.

૨૨

ધતિશ્રી સતસંગિ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ વિરચિતે
શ્રી નારાયણ મુનિ હરિજન સંવાદે
યુદિત્યાગી વ્રત નિરૂપણ નામા
ત્રયોવિંશોધ્યાયઃ ૨૩

અધ્યાય ૨૪ મો.

ચોપાધ—અથ મુનું ત્યાગિ ભક્ત જન જેહુ, મુનિ સંન્યાસિ આદિ સખ તેહુ;

બ્રહ્મચર્ય વ્રત અષ્ટ પ્રકારા, સદા રખત તુમ સખહિ ઉદારા. ૧

સૌ નૈઋત્ય વ્રતકો અંગ કોઈ, કળહુ પ્રમાદસે અંડિત હોઈ;
નરનારિ મમ આશ્રિત જેહી, કરન જોગ્ય પ્રાયશ્રિત વિધિ તેહી. ૨

નારિકથા અગ્યાનસે કરહી, ત્યું ત્રિય કથા સરવણ મન ધરહી;
કરત વિનોદ નારી જેહી હાંમા, તેહી થલ ક્ષણ એક કરત આરામા. ૩

૩૫ રૂં વય વ્યક્તિ જુત જેહુ નારી અવેવ નિરિક્ષણ તેહુ;
ત્રિયકું મુનાવને નર અંગ ગ્યાનાં, અતિ અજ્ઞાનકો કહત અજ્ઞાનાં;

હોહા—પુરૂષકે સંગ્ય કરાવહિ, ત્રિયસું એકાંતમે ખાત;
સ્ત્રિય અંગ સંગકો કામ વસ્ય, ભએ સંકલ્પ સાક્ષાત. ૫

સૌ સંકલ્પકે વસ્ય ભએ, આપકું ક્ષણ કોઈ હોય;
ત્યું વિનતા તન વસ્ત્રકો સ્પર્શ ભુલિ કરે કોય. ૬

સોરઠા—મનિને એકકુ હોય, જે પ્રમાદસે કળહુ તપ;
રહે ઉપવાસી સોય, રાધાકૃષ્ણકે* જપ સહિત. ૭

ચોપાધ—એદિ વિધિ સખ વિધવા ત્રિય જેહા, મમ જન લેહુ વિચારીકે એહા;
પુરૂષકથા શ્રવણાદિક હોઈ, એક ઉપવાસ કરે ત્રિય સોઈ. ૮

ધનુષ્ય માત્ર ત્રિય તંજિકો દુરા, ચલત ત્યાગિ નર મમ જન મુગ;
ત્યું મમ આશ્રિત વિધવા જેહુ, નરસે દુર ચલો સખ તેહુ. ૯

યુદ્ધિપુર્વક મરજ્જા એદિ, કિનમત હોય કલંધત જેહી;
ત્યાગિ માત્ર નરત્રિય મમ દાસા, કરન જોગસો એક ઉપવાસા. ૧૦

હરિકૃષ્ણ દિન આવત જગહી જનસમુદ્ધ મિલહી અહુ તપહી;
દેવાલય વા અગ્નિ શિશુ જોગા, ત્યું સંકીરણ મગ ગહુ ભોગા. ૧૧

* ખીજે નારાયણ એવો પથ પાઠ છે.

- દોહા—યું આવશ્યક જોગસે, તું બિલાટન જેહું;
ત્યાં ત્રિયરપર્શ વચાવનો, મમ અગ્નિ સુનિ લેહું. ૧૨
- તું ઉછવ આદીક વિષે, વિધવા^૧ વિનતા જોધ;
સ્પર્શ ખચાવે પુરૂષકો, મમ અગ્નિ હે સોધ. ૧૩
- ચોપાધ—ધનુષ માત્ર દુર ચલે જોડ, તેહિ થલ નિયમ રહત નહિ સોધ;
તન કરિ પ્રશ ઉછવ મહિં જોધ, નો કરનો દહ અંગ ખચાધ. ૧૪
- તહાં અગ્નિસે ત્રિય પ્રશ હોધ. એક ઉપવાસ કરત નર સોધ;
તું નરપરસસે વિધવા^૧ જોહી, એક ઉપોસણ કરનાં તેહી. ૧૫
- એક ભિંત અંતર ત્રિય વાસા, તહાં બુલ નિશિ રહે હરિદાસા;
નેષિક વ્રત જુત મમ જન જોહા, કરિહિ એક ઉપોપણ તેહા. ૧૬
- સ્ત્રિય સંજ્ય રહે એકાંત થલ માંહી, મગ ત્રિય સંજ્ય એક વાહન જોહિ;
એસો સંજ્ય કરત જગ કોહિ, પાદકુચ વ્રત કરહીં સોધ. ૧૭
- દોહા—નરસંજ્ય વાહન વા કથન, કરત હે વિધવા જોધ;
પાદકુચ હરિનામ જુત, કર સુખદ વ્રત સોધ. ૧૮
- ચોપાધ—સંજ્ય વાહન માપણુ નરસંગા, તજન જોગ્ય વિધવા શુભ અંગા;
સો નિજ પિત્રાદિક સંજ્ય જોહ, દુષણુ જોગ્ય નહિ તજ તેહ. ૧૯
- શિશુ તન પાન કરત હે જોધ, તેહિ પ્રસ તિમહિં દોષ નહિ હોધ;
આપહ કાલ લહત ત્રિય જગહી. પિતુ આદિ પ્રશ દોષ ન તજહી. ૨૦
- કામ વિવશ્ય અગ્નિ પ્રસંગા, અષ્ટમ અક્ષયર્થ ભયો ભંગા;
તજ પ્રાયશ્ચિત કરનો તેહિ જોતા, કલિ પ્રમાન વરતુ અજ તેતા. ૨૧
- પ્રાયશ્ચિત ધર્મ શાસ્ત્ર મહિં જોહું, કરન ન સમૃથ નરત્રિય તેહું;
કરન જોગ્ય આવશ્યક જોધ, સુગમ ઉપાય જરતુ અજ સોધ. ૨૨
- દોહા—શ્રી ઉદ્ધવ સંપ્રદાયકે, અંથમે વ્રત નિરધાર;
અધ ટારન પ્રાયશ્ચિત કરે, મમ જન તેહિ અનુસાર.^૨ ૨૩

- ૧ ત્યાગ જુકત એમ પણ છે. ૨ બીજી વ્રતમાં નીચેના લીંડીઓ વિશેષ છે,
દોહા—ત્યાગિ નારિ મહિં ત્યાગિ નર, જગ ચુકત વ્રતમાન
તજ એક વર્ષણુ વ્રત કરત, ચલ મમ વચન પ્રમાન. ૨૩
- એક દિન એક વખત અંત આવે, દુજોદિન વ્રતજુત શુન ગાવે
ધારણુ પારણુ વ્રથ પ્રેમતા, કરત પ્રેમજુત ભજિ ભગવતા. ૨૪
- એકહિ અંત દિનમે એકવારો, જિમત કરિ હરિનામ ઉચારો;
મોનસે હુત વિતા અજ આવે, અજ નીંદા કરિ નહિ સુનાવે. ૨૫

ચોપાદ—ચૌદ વર્ષ લગી ખાલક જેહા, કરન જોમ નહિ પ્રાયશ્ચિત્ત તેહા;
પંચ વર્ષસે પ્રાયશ્ચિત્ત દીનાં, અણિમાંડવ્ય યહ નીતિ કીનાં. ૨૪

નિજ વ્રત ભંગ ત્યાગી નર જોઇ, યહ વ્રત કરન ન સમૃથ હોઇ;
અદિનાથ હોઇ આવે જ્યાહી, સુતી મંડલ મહિ લેનાં તખ્તી. ૨૫

એહિ વિધિ કરત પુરૂષ વ્રત જોઇ, અહણ જોગ્ય હરિજન મહિ સોઇ;
ત્યું વ્રત કરિ શુધ હોવત નારિ, ત્રિય નિજ વૃંદમે લેત વિચારી. ૨૬

દોહા—કરિકે દુષ્ટત અનિ દુષ્ટ, પ્રાયશ્ચિત્ત કરત ન જોઇ;
મુનિ મંડળસે કાઢતો, સઘ અંત્યજ સમ સોઇ. ૨૭

ચોપાદ—પાપ નિવારણ કરિકે ત્યાગી, સો મમ પદ પાવત ખડબાગી;
વિન કિયે ઘોર નરક મહિ જાવે, વિમુખ ત્યું માર જમનકિ આવે. ૨૮

અહિ નરત્રિય અફે ત્યાગિ જેહુ, મમ અચનતિમે રહે દહ તેહુ;
જિતકે જોગ્ય નિયમ જો હોઇ હો તતપર રખનાં દહ સોઈ. ૨૯

ધતનો કરન અસમૃથ જેહિ, લેન સહિત અન્ન પાવત તેહી;
નિતનોહિ કરન અસમૃથ જેહા, જિમત લવાણ જુત દો અન્ન તેહા. ૨૬

રોગ વિવશ્ય હોત જન જેહ, તપ વર્ષ એક કથાવિધિ એહ;
ગિન કપવાસ કરત વ્રત એહી, હરિ ભજિ શુદ્ધ હોત જન તેહી. ૨૭

દોહા—તિનમહું હોત અશક્ત સો, પાદ કિન કરે સોય;
વિન મહું આધો વ્રત કરે, અતિ અશક્ત જો હોય. ૨૮

સોરઠા—સખસે અસમૃથ જોય, તિન પાદ તણ વ્રત કરત;
સો હરિ ભજિ શુદ્ધ હોય, યહ મમ અગ્યા સુનહુ સખ. ૨૯

ચોપાદ—વ્રતકે અંગ સમ નિયમ હે જેતા, વ્રતકી કરન જોગ્ય વિધિ તેતા;
મહેશ્વર પુરાણસે જાને, જાનિકે તેહિ વિધિ કિધમ ઠાને. ૩૦

ત્યાગિ પુરૂષ અંગ્ય ત્યાગિ નારિ, તજિ વ્રત માંન ભધ વ્યભિચારી;
પુરૂષકિ નાંઈ કરત વ્રત એદા, વિધિભુત નિજ ખલ જાનિકે તેહા. ૩૧

લાગિનિ ગિત નારીકે મંગા, હોત હે ત્યાગિ પુરૂષ વ્રત ભંગ;
સો ષટ માસકો વ્રત સુખદાઈ, કરત સઘ ગેવિંદ શુન ગાઈ. ૩૨

નિયમ સહિત વ્રત કરનાં એહી, એકાંતર ભોજન વ્રત તેહી;
મન કાયા શોધન સુખદાંતી વ્રત કરતો અતિ સુખદ પ્રમાંતી. ૩૩

દોહા—ત્યાગીનિ નારિકે ત્યાગિ વિન, નરઅંગ્ય બથો વ્રત ભંગ;
સો નર જ્યું ષટ માસકે, વ્રતસું હોત શુદ્ધ અંગ. ૩૪

ધનમે અવાંતર ભેદ હે જેહી, જાતિ ભેદ કરિ અહુધા તેહી;
મહેશ્વર પુરાન કરિ જેહુ, જાનિ લેહુ નિર્મલ મનિ તેહુ. ૩૫

- સંસારિક તુજ સુખકે માંહી, પ્રીતી કરત જોગ્ય તુમ નાંહી;
રાધાકૃષ્ણ સદા હર ધારી, મમ જન મમન રહો નરનારી. ૩૦
- એક ભક્તિ કરી રિજત એહિ, ભક્તાધિન કહત સખ તેહિ;
તાતે કપટ રહિત સુખદાઇ, ભક્તિ કરહુ સખ અતિ હિત લાઇ. ૩૧
- દોહડા—યું નિજ આશ્રિત જનનકું, દેવે તમ ઉપદેશ;
ગાન કરત મહામુનિનકું, પ્રેરત ભએ સર્વેશ. ૩૨
- ચોપાઇ—પ્રેમસુ ગાન કરત મુનિવંદા, કરણાદગ દેખત સુખકંદા;
નિજ જન સંગ્ય ભક્ત સુખદાઇ, ગાન મધુર સ્વર તાલિ બજાઇ. ૩૩
- તાસે કૃપા નરનારિ અનંતા, પાએ સમાધિ લક્ષ યુદ્ધિવંતા;
અક્ષરધામ અલૌકિક માહી, બહુ રવિ સમ તેહી દેખત નાંહી. ૩૪
- કિતનેક પ્રથમ આએ જન જેહી, હે પ્રભુ મહિં સંસે જુત તેહી;
દેખી પ્રતાપ અલૌકિક ભારી, જાંતો જથારથ પ્રભુ સુખકારી. ૩૫
- નિજ સખધાંકું લેનકે કાળ, તેહિ થલ આયો દુષ્ટ સમાળ;
દેમિકે સો પ્રભુબલ પ્રતાપા, તેહિ આશ્રિત ભએ તજ સખ પાપા. ૩૬
- દોહડા—યું જનકું આનંદ દે, નિજ નિજ થલકું જાન;
અગ્યાદે અપને સિમિર, ચલેકે સિદ્ધ ભગવાં. ૩૭
- સોરઠા—સુખપ્રદ પરમ સુજાન, નિજ દેશ મહી આએ તખ;
રાજત શ્રી ભગવાં. પરમ એકાંતિક દાસ મધ્ય. ૩૮
- ચોપાઇ—યું દિન દિન પ્રભુ અધિક સ્વજંદા, મિલે ભક્ત તેહિ દેત આનંદા;
ભએ દિન સાત બસત તેહિ ઠામા, નિજ જશ પ્રકટ કિન સુખધાંમા. ૩૯
- આઠમે દિન નિજ જન મધ્ય આઈ, સિંહાસન સ્થિત ભએ સુખદાઇ;
ભક્તવંદ પ્રભુ પુણકીનાં, તીલકંદ મુનિ અગ્યા દીનાં. ૪૦
- સુનહુ મોરજન નર અરૂ નારિ, નિજ નિજ ગ્રહ સખ લીઓ વિચારી;
શ્રી પુરૂષોત્તમકો ધરિ ધ્યાનાં, સાવધાન ચલો સખહિ સુજાંતા. ૪૧
- યું અગ્યા દે જન સુખદાતા, શ્રી નારાયણ મુની વિખ્યાતા;
જય શ્રી કૃષ્ણ ઇમિ ગચન ઉચારી, ચલેકે સગ્ય લે મુનિ બ્રહ્મચારી. ૪૨
- હરિગિત—મુનિવંદ મધ્ય સુખકંદ સોહત કૃપાનિધિ સુખદેનજી,
કરિ કુલાહલ જનવંદ સખ જય જય કહત સુખ બેનજી;
શિર પુષ્પ મુકુટ અપાર હાર ઉદર પર રાજહી,
શુભ લલીત ભાલકે મધ્ય કુંકુમચંદ્ર અતિ છળિ છાજહી. ૪૩
- યું ચલત શોભા ધામ નિરખત ભક્ત દમ લલચાંચકે,
કરિ જાન ગદ ગદ કંદ નરત્રિય અમે પ્રભુ સંગ્ય ધામકે;

- પ્રભુ ચડિ અપલ નિજ અશ્વપર અતિ સિદ્ધ ગતી જાળ કીનજી,
કરસંન કરિ સખ બકતજનકું રહત અગ્યા દીનજી. ૪૪
- દોહા—સિદ્ધ ચલાયો અશ્વકુ, કિનો ચરનપ્રહાર;
ગએઉ બકત કે સંધસે, એક અપિલ આધાર. ૪૫
- ચોપાઇ—જેલુ દષ્ટિ બલ દેખત રએઉ, પુતિ ધરિ ધ્યાન નિવર્તત બએઉ;
કર ધરી ધ્યાન નયન બહે વારી નિજ નિજ દેહ ગએઉ નરનારી. ૪૬
- પ્રભુ રેવતગીરી છાંયામાઈ, રહત સદા મુનિવગ્દી નાંઈ;
અધ અધર્મકો સુલ કિખારી, સત જીગ પ્રગટ કીન સુખકારી. ૪૭
- વર્ષ વર્ષ પ્રતિ કિછવ કરહી, યું જન મોહ અવિધા હરહી;
બ્રહ્મરૂપ કિયે નિજ જન પ્રંદા, જન કિહાગળ કિરત રવચંદા. ૪૮
- મશિ મહોત્સવ અતિ સુખદાઈ, પઢત સુનત મનમોહ બહાઈ;
મો મનવાંછિત સખ કલ પાવે, પ્રભુ પ્રસાદ હરિધાંમમે જાવે. ૪૯
- દોહા—શ્રી મનસંગ શિરોમણિ અંથ મુનત કરિ ખ્યાસ;
નગનારાયણ ધર્મ જીત, તેહિ કિ કરત નિવાસ. ૫૦
- અધર્મ મુઘ કિખારન ગાસુરેવ જગવંદ;
અંથ કગાયો પ્રેમમું મુનત મિથલિં બવકદ ૫૧
- સુમતિ સુનત યહ અંથકં, દદ વિશ્વાસ બહાય;
તેહિ કિ ધર્મ કુટુંબ જીત, ખાસ કરત નિત આય. ૫૨
- સુનલિં અંથ યહ સુચિત હો, આધર અંત પ્રજાંત;
જનત ધર્મ અધર્મ મો, સખરિધિ સંત અસંત. ૫૩
- મદા સુનીવરકે જીત ગહે. તેહિ કિ ધર્મપ્રકાંશ;
કામ ક્રોધ મદ લોભ જીત, અધર્મ હોત વિનાશ. ૫૪
- જો ઓગુત ગહે સંતકે, મનુષ્ય બાવ ઓગ લાય;
તેહિ કિ અધર્મ કલ સદિત, ખાસ કરત હે આય. ૫૫
- ધર્મરેવ જોહિ કિ જાસે મો લહે પદ નિરવાંન;
અધર્મ જીત નગનારિ સખ, પગત નગકકિ ખાંન. ૫૬
- જો યહ અંથકો પ્રેમ જીત, સુમતિ કરત સનમાંન;
હોત વિમલ મનિ બકત મો તેહિ રીઝન બગવાંન. ૫૭
- દુર્ગ નામ પંતન સુખદ, કિનમત ગંગા તીર;
અંથ કીયો તોહ ધામમે, પ્રેરક શ્રી બલવીર. ૫૮
- સકકે ખરસ ધિતિત બએ, સંત્રેસે આલીશ;
મોમ ઐશ આષાઢી, સમામ કગાયો પ્રશ. ૫૯

૧૭૬ ચોપાઈ સોનંદ, દેહા તાલ નિગ્ધ રૂ;

એક સદસ્ય અરૂં એક ગત, તેહિ પગ અંક અદાર.

૬૦

કૃતિશ્રી સતસંગ શિરોમણી મુક્તાનંદ મુનિ
વિરચિતે પ્રાચિન્ન પ્રકરણ નિરૂપણ
નામા પંચવિંશાધ્યાયઃ રૂપ

[સમાપ્ત.]

માધવલાલ દલસુખરામ કોઠારી કૃત પુસ્તકો

સંપ્રદાયના

અવિનાશાનંદ કાવ્ય	કી. રૂ. ૧-૪-૦
શ્રીજીની પ્રત્યાદીના પત્રો	કી. રૂ. ૧-૧-૦
સતસંગ શિરોમણિ	કી. રૂ. ૦ ૧૦ ૦

અન્ય વિષયોના

ભયંકર પ્રાચિન્ન (સામાજિક નવલકથા)	કી. રૂ. ૧-૧૨-૦
ભાવસેન યાને ભાવચારકોમનો મૂળ પુરૂષ	કી. રૂ. ૦-૮-૦
ભીષ્મ પિતામહ	કી. રૂ. ૧-૧૨-૦
મેવાડ પતન (પ્રાતઃકાળની ભેટ)	કી. રૂ. ૧-૪-૦
ભાગ્યશાળી અમરસિંહ (પ્રમળધુની ભેટ)	કી. રૂ. ૧-૪-૦

મળવાનું ઠેકાણું

રાયપુર, વડની પોળ—અમદાવાદ.

સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં પ્રસિદ્ધિ પામેલું

સ્વામિનારાયણ માસિક

લવાજમ ભેટના પુસ્તક સાથે	૩-૩-૦
,, ભેટ વિના	૨-૩-૦

“સ્વામિનારાયણ” ઓફીસ.

પાંચકુવા, હરણ પોળ—અમદાવાદ.

અપરં લિખનંકો પ્રાગ્ન
 હમનં પ્રયાંસુ સત્સંગીકે ત્રિયે ૩
 હં તાપ્તી ખિગત્ય નં શ્રી ભગવદ્
સત્સંગ શિરોમણિ ૨ તથા ૩૫૫
 ૩ તથા શિક્ષાપત્રી ૪ ઐ આ- પ્રંય દીય
 શ્રીહનો પત્ર ૫

૩ હલનુ ખરભ કિહુર્ગી

૧૪, ૧૫ તા ૧૧-અમદાવાદ.

